

ఉ పో ధా త ము

విబుధవరులారా!

నావిన్నవమాలింపుడు - తొల్లివేదవ్యాసమహర్షి శ్రేవరచింతబడినఁ బ్రహ్మసూత్రములకు - శ్రీమన్నీలకంఠశివాచార్యులవారు శక్తివిశిష్టాద్వైతరూపముగా భాష్యంబురచించిరి. పిమ్మట షణ్మతోద్ధారకులౌ - శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యులవారాసూత్రములకును - దశోపనిషత్తులకును - భగవద్గీతలకును భాష్యములుగా వించి యామూడుభాష్యములకు ప్రస్థానత్రయంబనినామంచిడిరి - తర్వాతశ్రీరామానుజాచార్యులవారు మధ్వాచార్యులవారునదేవతాకారంబుప్రస్థానత్రయంబులు వారివారిమతానుకూలంబుగా గావించుకొనిరి - పిమ్మట శ్రీకరవండితేండ్రిలవారు శ్రీమచ్ఛక్తివిశిష్టాద్వైతహితంబుగాప్రస్థానత్రయంబొనర్చిరి- వదవడిశ్రీమచ్చైవ సిద్ధాంతభారేయులగు శ్రీమదవ్యయ దీక్షితులవారు నీలకంఠభాష్యమునకు శివాత్కమణి దీపికయను మహాగ్రంథంబును శివోత్కర్షణముకొరకు బ్రహ్మతర్కస్తవము - రామాయణసారసంగ్రహము - భారతసారసంగ్రహము - తాంత్రికమీమాంసాంధవండభాస్కరము - మొదలుగాగలయినేక శైవగ్రంథంబులు విరచించి ప్రసిద్ధిబొందిరింతయేగాక త్రిమతములవారనేకులు స్వమతానుకూలంబుగాభాష్యంబులుగావించుకొనిరి - యిట్లొనర్చుట చర్వితచర్వణంబనియోజించి శ్రీపాలకురికి సోమనారాధ్యులవారప్రావరణ రూపంబుగా - శివోత్కర్షణవిషయకముగా - శ్రుతిస్తోత్రపురాణేతిహాసయుక్తంబుగా సోమనాథభాష్యంబురచించిరి - వీరు రుద్రభాష్యంబుగావించిరని శ్రీవేములవాడ భిమకవిమొదలుగాగల శివకవులురచించిన బసవపురాణముల పీఠికలవలన దెలియవచ్చుచున్నది గానియాభాష్యంబులభించనిదామె - వీరుభృంగిరిటాంశనంభూతులని - శ్రీకందుకూరి వీరేశలింగము తంతులవారాంధ్ర కవులచరిత్రంబున విశదముగా ప్రాసీరిండుకుద్భూతము. క || భృంగిరిట గోకుండినుగురు - లింగతనూజాండ శివకులీనుడచురవ్య - సంగవివర్జితచరితుడ - జంగమలింగప్రసాదనత్వాత్తుండఁ ॥ అనియునుసోమనాథులవారనుభవసారమున ప్రాసీయున్నవారు-మరియు కొందరు వీరశైవులుసోమనాథ

భాష్యంబు నంగ్రహించియుద్రణంబుగావించక దాచియుండిరి. వారియుదేశ్యమే
మోదెలియకు - నేనీమహాభాష్యంబుచొత్తించుటయే ద్రవ్యసాయ్యంబు నేయువారు
లభించక బహుకాలంబుగడిపి - కృమజిల్లాలో చేరిన బందరుకట్టణంబు వ్రవేశించి
రాజువేటలో బనవపురాణంబు జెప్పచుంటినాతటి తమ్మనవంశవయః పారావార
రాకానుభాకరులును పౌలస్త్యవగోత్రవీరులును - వేంకటాచలార్యపాత్రులు
ను - వెంకటేశ్వరేశ్వరిగారిపుత్రులగు రామకృష్ణయ్యగారయదెంచిపురాణము విసినం
తనించి - బనవకళ్యాణంబుజేయించిరా నమయంబున వారికంకితముగా వంచగ
త్తుములు విరచించి - వారిమానసంబు సంతసించజేసి నాయుద్యమంబుదెల్పుచు
తరుద్యమంబున కొక దృష్టాంతంబుసార్థకంబుగా వచించితి నదెట్లులన - శ్రీమద్ధర
ణీ తరుణీ మణీ లలాటఫలకాతిలక ప్రాయంబై విలసిల్లు కాంచీకట్టణంబున కరకం
ధరు మెప్పించియేడువాడలవారిని కైలాసంబునకు గొంపోయిన చిరుతొండనంబి
వంశసంభూతులును - కంచీవరదరాజస్వామివారికి నాభికమలాంబున మాణిక్య
లంకారంబు జేయించి - శ్రీమదేకాంప్రదేశ్వరాలయ గోపురంబులు గట్టించినవా
రును - శ్రీకైలంబునకు సోపానంబులు నిర్మింపజేయించిన యనవేమారెడ్డిగారిపా
త్రులగు కొమరగిరి భూపాలునివలన గౌరవము బొందినదేవ శ్రేష్ఠిగారికుమారుల
గు తిప్పయశ్రేష్ఠిగారాంధ్రకవిశ్రేష్ఠులగు శ్రీనాథకవిగారికి బాల్యస్నేహితులుగా
నుండివారిచే హరవిలాసంబుం కితంబుగానైకొని జగత్ప్రసిద్ధిగనిరి - మీరుతత్కులజా
లుగాన శివునకు మిక్కిలి ప్రీతికరంబగు నాసోనామధభాష్యంబుచొత్తించనాకోరి
కె నెరవేరునన - సంత రామకృష్ణయ్యగారతి వ్రమోదమానసులై వ్రవ్యం
బొనంగి - శీఘ్రం బచ్చుగావించజేయుడు - తదభాష్యంబు చదువరులకు దాన
రూపముగా నిచ్చెదనని వాగ్దానంబు గావించ నేను బరమానంద భరితుండనై య
చొత్తించితి - విద్యాదానపుస్తకదానంబులు నల్పినవారిపుణ్యం పెన్నశక్యం
బే - ఈనక్షాకారులు భాష్యంబుచదువరులకు దానంబొనుగుటవలన నార్యన
ముదాయంబు సంతసించుటయేగాక - నార్యజనంబులు జయజయధ్వనులచే పుత్ర
పాత్రాభి వృద్ధిగాడించ నార్యాసహాయుని కృతనుబొంది గృతార్థులగుదురుగా
క - నీభాష్యప్రథమప్రకరణమున శరభేశ్వరునిషయంబు దెల్పుతరిశుక్లయజుర్వేద
వాక్యోదాహరణంబులు గొన్నియందెనాయనువాకంబులు సవరణగానందునన
చొట్టుల జొక్కలుపెట్టియున్నది - మహాదేవశబ్దమువరిపూర్తిగాలేనటులదోచుచు
న్నది - ఈభాష్యంబున క్రుతిస్తృత్యాదులిమిడియుండుటచేతను - శైవరహస్యం

బుల్లెల్లమిశ్రితంబులగుటను గొంతకవిభావంబు దెలియకనువండితులకైనను సవరణ
గావించుట కభేద్యమాయె నిదియునుంగాక కరువునానధికమానంబన్న తెరంగు
ననచ్చుపొరపాటులు మిక్కిలిగానంబడుచున్నవి గాన నీభాష్యంబు శాంచినచడు
వరులుక్షమించి నాశ్రద్ధాభక్తులకు నంతసించి పైన నేదెలుపుకొనిన గౌరతలువూర్తి
గాగలిగిన శుద్ధవతులెవ్వరైన బంపిన నానద్దణకరుల గీర్తిని గ్రంథముననుగ్గ
డించుటయేగాక తరుగాముద్రణంబైనంతవారికి గొన్నివతులుబంపినాకోరిక నెరవే
ర్చుకొనగలననునమ్మకముతో మిగులప్రార్థింపుచున్నవాడ.

ఇట్లువిన్నవించు

నెల్లూరుజిల్లా తోటపల్లిసూడూరునకు జేరువయగు కోకిలగ్రామనివాసి
గంగఃట్టణపు నుబ్రహ్మణ్యదేవర.

శ్రీనిశ్వనాథాయనమః

శ్రీమ తోస్సునాథగామ్యే ప్రథమప్రకరణే వృష భేంద్రమాహాత్మ్య
ప్రారబ్ధః

శ్లో॥ వీరభద్రం మహావీరం రవికోటి సమప్రభం
రాక్షసాంతకమత్యుగ్రిం శంభుశూసమహంభజే॥

వృ॥ జయతుబసవరాజః శౌల్యనైర్మల్యపూజః ప్రమథగణన
మాజః ప్రోల్లసగ్భక్తి నైజః ప్రహృతవిసమదార్తి స్ఫూయదామన్నయ
వర్తి స్థిరదిగమితకీర్తి శ్రీవృషాధీశమూర్తిః॥

కో బసవఇతి, ఇదాసీంకలియుగే శివభక్తిముద్ధరుం బసవాభిధే
యేనవృషభవవజాతః॥ వృషభస్యబసవనామకత్వంకస్తాత్కారణాదాసీత్
వృకారస్య బకారాదేశోభవతి, వలయోంభేదః, ఇతి, శేషోన్యః, ఇతిసూ
త్రాత్ ప్రకారస్యసకారాదేశోభవతి, వఃపర్గస్యేతివారయచ్యసూత్రాత్
బకారస్యవకారాదేశోభవతి, ఏతద్వృషభాక్షరతద్భవాత్ బసవ, ఇతినా
మవక్ష్యతే పశూన్ పాతీతిపశుః॥ వృషభః, తత్పశుపత్యక్షరత్రయంచసమ్భ
వతి కుతారకుద్దాలతామరచదివచేషు తత్తదాద్యక్షరాణాంతత్త్వస్వర్గ
త్యతీయాక్షరాదేశోభవతి యథా కుతారస్మాదైంద్రభాషాయాం గ

శ్రీ మ త్సో మ నా థ భాష్యే

కారాదిర్భవతి తామరసన్యాఽన్ధ్రభాసాయాండకారాదిర్భవతి తదైవపశు
పతినా మాద్యక్షరపకారస్య బకారాదేశోభవతి శబ్దస్స ఇతి సూత్రాత్
శకారస్య సకారాదేశోభవతి వః పవర్గస్య ఇతి వరచుచిసూత్రాత్ వకార
స్య బకారాదేశోభవతి ద్భతవే అత ఏవ పశుపే శ్యక్షరత్రయస్య బసవేత్య
క్షరత్రయసిద్ధిర్భవతి కింతు తస్య వృషభశబ్దస్య మాహాత్మ్యం కిమిత్యుచ్యతే
శ్లో॥ ధర్మంత్యం వృషరూపేణ జగదానన్దకారకః అష్టమూర్తైరధిష్ఠానమతః
పాహిసనాతః మే, పృథివ్యాం యాని తీర్థాని సముద్రాన్తాని తాని చ అణ్డ
మాశ్రిత్య తిష్ఠన్తి ప్రదోషే గోవృషస్య చ॥ శ్లో॥ వృషస్య వృషణం సృష్ట్యా
శబ్దరస్యాఽవలోకనాత్ సప్తజన్తకృతం పాపం తత్క్షణంచ వినశ్యతి
శ్లో॥ ఋణరోగాదిదారిద్య్ర వాపతుదపమృశ్యవః భయక్రోధమనః క్లేశా
నశ్యన్తు మమ సర్వదా ఇత్యాదిపచనప్రామాణ్యాత్ ప్రదోషకాలే వృ
షస్య వృషణస్పర్శనమాత్రేణ సర్వపాపక్షయో భవతి సర్వతీర్థా
న్నానఫలం భవతి సర్వార్థవిరహసంభవతి సర్వాభీష్టఫలం భవతి కింతు
శ్లో॥ సప్రదోషేహరింపశ్యే త్రయోదశ్యాం విశేషతః యదిప్రమాదా
త్ప్రశ్యేచ్ఛ ద్వాదశాబ్దవృషక్షయః శ్లో॥ సహిష్టదోషేషశ్యేద్వాదశా
శ్యేత్ప్రమాదతః చత్వారి తస్య నశ్యంతి హ్యయః ప్రజ్ఞాయశోబలం॥ బ్ర
హ్మాండ పురాణే॥ శ్లో॥ త్రయోదశ్యాం ప్రదోషేతు యః పశ్యేద్ధరిమా
దరాత్ ద్వాదశాబ్దకృతం పుణ్యం తత్క్షణాదేవనశ్యతి ఇతి వచనాత్
త్రయోదశీ ప్రదోషకాలే హరివిరించ్యాదిదేవతానాం దశానమా
త్రాదేవ పూర్వార్జిత సుకృతక్షయో భవతి సశివ ఏవ నందినామావ
ర్తతే ద్వితీయశ్శమ్భు రితి పురాణప్రసిద్ధతత్వాత్ తస్యోదాహరణమా
హా॥ స్కాందే॥ శ్లో॥ తవపుత్రో భవిష్యామి నందినామాత్వయోనిజః త
త్పురాణే శ్రీపర్వతమాహాత్మ్యే శ్లో॥ శిలాదస్య సుతశ్చాయం కామరూపీ
మహాజవః మమాంగస్పశ్యయోగ్యశ్చ మమవాహనతాంగతః ఇ

ప్రథమ ప్రకరణే నృపభేంద్ర మాహర్తిః . . .

త్యాది నచనా చ్చమోర్భరపరావతార స్స ప్రపంచః॥ ఇదానీంపీరశైవా
 చారానుగత సద్భక్తి వధానాథం పరమేశ్వరాజ్ఞయావృషభ ఏవకలి
 యగై బసవాభిధాన స్సచుజనితద్భవరాజస్య సర్వజనసాక్షి క దృ
 ష్టప్రత్యయదశితనానాభక్తి విశేషస్యప్రసన్న తానమయే॥ శ్లో॥ యస్య
 పక్తే స్థితం దేవ? బసవేత్యక్షరత్రయం, వసామితత్రసహితం సత్యం సత్యం
 నచాన్యథా,, ఇతి దేవ్యా సహ పరమేశ్వరేణోక్తం॥ లోక హితార్థం కణ్ఠ
 ఏవ గరళంశివేన ధృతం॥ భక్తహితార్థం బసవ స్త దిహగత మపిబది
 త్యహూమహిమా, ఇతి సమథగణారోపలాలనావచనాత్, సాక్షా
 చ్చమోర్భ రపరావతారాయ శ్రీనృపభేశ్వరాయ నమోనమః॥ తద్దైవవృ
 షభేన్నా పరావతారాయ శ్రీబసవేశ్వరాయ నమో నమః, శ్రీవీరభ
 ద్ర ముఖ్యేభ్యః ప్రమథగణే భ్యోనమః, సదానంఖ్యాతరు ద్రేభ్యః ప్రమథ
 గణేభ్యోనమః॥ యజుర్వేదే॥ సవీరోదక్ష సాధనః, వియ... రోదనీ॥ ఇతి
 దక్షసాధనస్య వీరో... స ఇతి కః, యః ద్యా వాపృథివ్యోఽన్యస్తంభ
 యత॥ అస్య తత్పర్యం దక్షాధ్వరధ్వంసవేశాయాం సర్వేషాం దేవానాం
 ద్యావాపృథివీస్థానాం కరస్తమ్భం కృతవానితి, యజుర్వేదే, ప్రదేశా
 న్తరై సువీరోవీరహః, శోభనశ్చాసావీరశ్చసువీరః అవీరహేతి, వీరం
 హన్తి తివీరహః, నవిశ్య తేవీరహః అవీరహః ఋషి బంధవే, అవాప్యణో శ్చుభా
 య ఇత్యాది... ఋగ్వేదే, త్వేషంవయం రుద్రం యజ్ఞసాధనంవం
 కుంకవిమవసేవిహ్వాయామహే, అరే అస్తద్దేవ్యం ... సుమతీమి
 తి ద్వయమస్యావృణిమహే, యజుర్వేదే, అస్మార్థః తేషాం యజ్ఞసాధనం
 రుజంద్రావయతీతి రుద్రః రుకంద్రాయతీతి రుద్రః అపిచ, ఋతగ్ం సత్యంప
 రంబ్రహ్మ, రాతిదదతీతి వారుద్రః॥ వంకుం॥ వనషణసంభక్తౌ... విహ్వాయా
 మహే, శత్రుద్భావే కింప్రమాణమిత్యాహ, కవిం, ఇతి అన్నా యప్రమా

సో మ నా ధ భా ష్యే .

ణసెత్పత్వాత్ | అథకింవేదేన ప్రత్యక్షమితి ప్రమాణం విద్యత ఇత్యా
 హ | అరే అస్తదితి, దేవ్యం సుమతిమితిద్వయం అస్యాఽల
 ణేమ హే ఇతి, శోభనాం స్థిరాంమతిం భక్తిమేవ వృణేమహే | వయం
 ప్రార్థయా మహే || యజుర్వేదే || తన్నో వీరో అంతరిక్షమేధాఇతి |
 తస్యాభిప్రాయమాహ తాత్పర్యసంగ్రహే || హింసాప్రతీత్యభిమానాదే
 కదేశాచ్ఛబ్దాదయస్తదితమేవ... ముద్వహంతి శ్లో || కామాన్ధకత్రిపురదక్ష
 వఖాదిభంగా ద్విఖ్యాతవిక్రమతయాకథితోసివీరః,, వీరశబ్దః పరమే
 శ్వర గోచర ఇత్యుక్తం, కథితోసివీరఇతి. ||
 అపిచ ఉగ్రస్యా గ్రహస్సంజాయతే | భూ
 యాసమితి యదనిశ్చయో వీరఇత్యుతః || యజుర్వేదే బృ
 హదారణ్య శాఖాయాం, భద్రంకర్ణేభిశ్శృణుయామదేవాః, భద్రంపశ్యే
 మాక్షభిర్యజతాః | స్థిరై రంగై స్సుష్టు వాగ్ం సస్తనూభిః,, ఇతి భద్ర
 శబ్దః పరఇత్యుక్తం | పరమేశ్వరస్య ఘోరాకారేణ ఘోరతను నామ
 జాతం తమభయాభిధేయత్వాత్ వీరభద్రీనామ || వాతూలతంత్రే
 “ద్వాదశం వీరభద్రకమితి, శతబ్రద్రీయే || నమోహిరణ్యబాహవెస్యే
 నాన్యే దిశాంచపతయేనమో నమః | ఇతి, శబ్దనిర్వచనమాహశ్రీస్కాం
 దే || శ్లో || దిశాంచపతయే నమః | ఏతద్ధర మాహ || శ్లో || దిక్పాలానా
 మధీశస్తు వీరభద్రోగణేశ్వరః, దిశాంచ పతయే ఇతి శ్రుతిస్త్పతీ
 తిహాసాగమపురాణప్రసిద్ధాయ శ్రీ వీరభద్రాయ నమో నమః, శ
 తరుద్రీయే || అథోయే అస్య సత్వానోహంతేభ్యోఽకరన్నమః ప్రదే
 శాంతరే || నమోవః కిరికేభ్యో | కరోతే : | కుర్వంతికిరంతీ
 తివేతి || స్కాందే || సార్కేందుగ్రహసక్షత్రా | ద్యాంకుర్వంతే మహీత
 ల | ఇతిగణేశ్వర విషయాణి వాక్యాని | ప్రదేశాంతరే, తత్ స్కాందే ||
 దేవీసాక్షాద్దివిషద స్త్వంతరిక్షసదస్తథా | పృథివీషద ఇత్యేవదేవ

దేవపదేస్తుతాః॥ అస్తిన్నధేః శ్రుతిరప్యస్తియోదేవాదివిషదస్తేషుదే
 వారణానుభవశూయతేషతిఅతఏవసకలశ్రుతిస్తృతిపురాణాగమేతిహ
 సప్రసిద్ధంనందినాధవీరకవీరభవ్రువుప్పదం తాండాభరణ రుండాభరణ
 దండపాణి చండీశ్వరదారుక రేణుక వీరకర్ణ విజయకర్ణ ఘంటాకర్ణ రే
 ణుకర్ణ జయకర్ణ శంఖకర్ణ గోకర్ణాది ప్రమధగణేభ్యోనమః । తద్దైవ
 యజుర్వేదే బృహదారణ్యే॥ అసంఖ్యాతాస్సహస్రాణిస్త్యతేనచదృశ్య
 తేతేమనశ్చక్షుగోచరాశ్చతిఅస్తిన్నధేః॥ యే కాదశానువాకే అవతార
 మంత్రేషుసహస్రాణిసహస్రశోయేరుద్రా అధిభూమ్యామిత్యాని అ
 స్తిన్నధేః॥ శుక్లయజుర్వేదే । అసంఖ్యాతాస్సహస్రాణి । యేరుద్రా
 అధిభూమ్యాం । అస్తిన్నధేఃవాజసనీయే । అసంఖ్యాతాస్సహస్రాణి ।
 అస్తిన్నధేః తాత్పర్యసంగ్రహే॥ శ్లో॥ త్వన్నామనూపగుణవర్ణనల
 బ్ధవర్ణాః । వాంత్రానశక్యమవగంతుమియత్రయాతే॥ నామనూపగు
 ణప్రతిపాదనేరుద్రానువాకౌస్తావదుదాహరణమిత్యాహ॥ శ్లో॥ రుద్రా
 నువాకః పఠితానిపరంసహస్రం । నామానూపమపిదివ్యమనేకశస్త్రే । శ
 క్యంగుణాగణయితుంగణనానుకస్య । భూమోనపాంసుషువినాతవదే
 వమాయాం॥ వినాతవదేవమాయామితసంఖ్యయాతయైవహిదేవమా
 యయాపాంసవః యదిదమధిమహే । తేయసంఖ్యయైవ । అతఏవ । స
 కలశ్రుతిస్తృతిపురాణాగమేతిహసప్రసిద్ధ గణావతారమంత్రీదశ కస్తననీ
 యరుద్రగణగంగావాలుకాసమాసంఖ్యాతరుద్రా గణేభ్యోనమః । తద్దై
 వశ్రీరుద్రాభాష్యేపి । తస్యాపితస్యవ్రతపరిపాలనాద్దళితయన్వనస్యకుహ
 నాజటాధరవేషేణాగత్యపు సరపియవ్వసమన్వగ్రహీత్ । భేరవీయేనవ
 పుషాకస్యచిచ్ఛేత్యస్యమిత్రమిచ్ఛురతిభిర్భూవ । చండాలాకృతిమంజీ
 తః కస్యచిద్భృశ్యస్యయజ్ఞాగరవభ్యర్చనాయైవప్రవివేశ । భూవివర
 భౌష్టహవిః । కస్యచిత్ భృత్యస్యతత్రకృతసన్నిధానోబభంజె॥ ఏకతర

శ్రీ మ త్సో మ నా థ భా ష్యే .

స్యాత్త ప్రణవమానస్యజిహ్వగ్రాత్కించదమభ్యవజ్జహార॥ జరద్విప్రతనుః
 ప్రదర్శితకపటలేఖఃకించినభృత్యంజగ్రాహ । సాపరాధమాత్మానంమార
 ఇతుజామంకించదభృత్యం నివారయితుం వస్త్రేజీణజలన్ధానేప్రదుర్భ
 భూవ! అన్యతరస్యకింకరస్యదౌర్గత్యాపనోదనంఽరిణతం కనకవర్షమ
 వషణత॥ క్వచనపాదుకౌపరి దర్శనప్రహృష్టఃస్వీకృత గంధూషజలా
 భిషేచనః! స్థిరభక్తిఃకస్యాపికిరాతోచ్ఛిష్టంవాగృణోవ్విశితం । అకృ
 త్రీమాంచభక్తిమవలంబ మానాయాః పరిణతవయసః కస్యాశ్చిదుపా
 త్తవణవేషః విహారస్పృష్టజతరోమృత్తికౌవహనపర్యాయ సహాయమ
 రాషీణీ ॥ జాతుకస్యాప్యూపాసకస్యతపస్వివేషధారీభవతి । మాగత్య
 వానః స్వేచతె॥ అన్యధాకదనస్యకస్యపరాధీనో రాజ్ఞావిహితసమాన
 దండస్యనిజలింగమధ్యం ప్రవిశతశిరసివిషక్త కేనచేలాంచలేనభక్తిపతా
 కౌధ్వజదండ త్వమాలలంబె క్వచిర్భృత్యస్యసాక్షీభూ
 తలింగమధ్యస్థితసాక్షాదాచార । లోకంశ్రావయామాన॥ ఏకధాక
 స్యాపిదానస్యభక్తివాసనావిశేషేణవశీకృతం ప్రదర్శయామాన॥ బృ
 హతీపలేషుస్వమాకారం॥ స్కాంచే॥ యేషుద్రలోకాదవతీర్య రుద్రాః
 మానుష్యమాశ్రిత్యజగద్ధితాయ । చరంతినాన విధచారుచేష్టాస్తేభ్యో
 నమస్త్రంబకపూజకేభ్యః॥ వ్యాళాకల్పావిషమనయనావిద్రుమాతామ్ర
 భాసా । జాయామిశ్రాజటిలశిరసశ్చంద్ర రేఖావతంసాః! నిత్యానందాని
 యతలలితాన్నిగ్ధకల్తాషకంఠా । మేవారుద్రాధృతపరశివస్తే భవిష్యంతి
 భక్తాః॥ ఇతినకలశ్శ్రుతిస్త్పతిపురాణాగమేతిహానప్రసిద్ధత్రయషేష్టిగణహో
 డశగణత్రయోదశగణపురస్సరనానాగణేభ్యోనమః । సమోవిశ్వేశభక్తే
 భ్యస్తేభ్యోఏవనమోనమః! ఇతినూతనభక్తేభ్యోనమః! ఏవమాదిశ్రీమ
 న్మహాప్రమథగణ శ్రీరుద్రగణ పురాతనగణ నూతనభక్తగణేభ్యోన
 మః! పునఃపునర్నమస్కృత్యతేషామాజ్ఞాంశిరసివ హిత్యావీరశైవాచా

ప్రథమ ప్రకరణే వృషభేంద్ర మాహాత్మ్యం . 7

రసంపాదనసమస్త సారోద్ధారః ప్రవక్ష్యతే॥ శ్లో॥ నానావేదేషు శాస్త్రేషు ।
 వేదాంతేషు భవిష్యసు । ఆగమేషు చ శాఖాసు । పురాణేష్వఖిలేషు చ॥
 ఇతిహాసేషు సూక్తేషు । పౌరుషేషు చ నాన్యథా॥ ఇతివీరమాహేశ్వరా
 చారసారోద్ధారః . ప్రకల్ప్యతే॥ తత్తచ్చుత్పత్తిభేదమాహ॥ శ్రీరుద్రభా
 ష్కులశ్వేతాశ్వేతరబ్రహ్మదారణ్య మాధ్యందినాంగీరసకథబ్రహ్మబిందు
 పంచ బ్రహ్మత్కర్మకాత్యాయన శుక్రకాలాగ్ని ఋద్రకాపాలశోషీయ
 గాలవవాజసనేయ జాబాల హంసపవమానకైవల్య భోధా
 యనశివసంకల్ప నారాయణకాండవ అధర్వణశిరశిఖా పైష్పలాయ
 నప్రవాంతిరేయ పౌండరీకదుందుభి దంఢిలాంగులిమంఘాకవారశ్చ
 క్రమశూకలావధికశతాపరమాధికరణవిద్యావారాహచరక హిరణ్య
 కేశీయ శుక్లేయయావనయాదవేయవైనతేయచచకశ్రవణచర్చశ్రవణ
 నురాయణీయబిల్వప్రాచ్యకమద్గలశాల్యాన దేవదర్శిసాంఖ్యానీయ
 మైత్రాయణీయశామత్వరితమానురాయణీయచాంతనారాయణీయసత్య
 సత్యాషాదిశౌన కేశాస్యబాహుస్సత్యమాండికాహ్వాయేతిశాఖోపనిష
 దాదిషు ప్రకల్ప్యతేతి । శ్రీమద్వీంశైవాచారనిరతస్సదలింగస్సన్నిహి
 తైఃతల్లింగపాదకప్రసాదభోగసావధానైఃశివభక్తైఃశివేతరదేవతాస్త్రగ
 ణైఃసంస్తవనదర్శనస్పృశనాదయోవజనీయాతిచత్తధైవశివభక్తిహీనా
 శ్చ శివేతరమార్గావలంబకాశ్చ ఏకేచ సంతితేషాం దర్శనస్పృశనసంభా
 షణసహవాసాదయోః పరిత్యాగా ఇతిచ శ్రుతిస్త్రుతిహాసాగమపురా
 ణోక్తప్రకారేణ భృంగిరిటిఘంటాకణా సుకేశరురూపమన్యుదధీచిగౌ
 తమాదిభిఃప్రమథగణైశ్చైవమనుష్ఠితత్వాత్ మవమపి తేషాం మార్గమేనా
 లంబ్యవర్ణయంతస్తమేవాధా మిహానీంశ్రుతిస్త్రుతిహాసాగమపురాణా
 దిషు శ్రీవిభూతిమాహాత్మ్య రుద్రాక్షమాహాత్మ్య శివలింగధారణమా
 హాత్మ్యలింగార్చనవిధి లింగార్చనమాహాత్మ్య పాదోదకమాహాత్మ్య

ప్రసాదమాహత్య ఏరశై వాచా రమాహత్య ఇతర దేవతాపరి
త్యాగనమస్కారాధిపతిత్వదత్తాధ్వరనిరసన నూర్యావలోకననిషిద్ధనా
రాయణోపాసననిరసనఊర్ద్వపుండ్ర శంఖచక్రనిరసనసర్వదేవతాజనక
త్వయేకాత్మవాద నిరసనద్వితీయమూర్తి వాదనిరసనతృతీయమూర్తి
వాదనిరసనఆష్టమూర్తివాదనిరసన కర్తవాదనిరసనభగవచ్ఛబ్దనిర్వచన
పరబ్రహ్మశబ్దనిర్వచనమహాదేవశబ్దనిర్వచన మిత్యేవమాదిషుపంచవింశ
తిప్రకరణేషుషుదర్శయిష్యామః॥ ఇతిశ్రీప్రసాదైవాచారసారోద్ధారేసోమ
నాధభాష్యేబసవనామ నిర్వచనీయసంఖ్యాతప్రముధమాహత్యప్రకర
ణసంఖ్యానామ ప్రథమప్రకరణంసమాప్తా॥

విభూతిమాహత్యప్రసారంభః

విభూతిమాహత్యంవక్షస్యామః॥ అధవిభూత్యాదిసంపాదనవిధిః॥ వి
భూతిర్భూతితంభస్త్వత్సారంరక్షేతిపంచధా॥ అధశ్రుతిః॥ జాబాలోపనిషది॥ స
ద్యోజాతాత్ప్రధ్వీతస్యానివృత్తిస్త స్యాః కపిలవర్ణనం దాతస్యాగోమ
యేః॥ విభూతిజాతా వామదేవాదుదకం తస్మాత్ప్రతిష్ఠా తస్యాః కృష్ణ
వర్ణభద్రాతస్యాగోమయేభూతం జాతం అఘోరా ద్వహ్ని స్తస్మా
ద్విద్యాతస్యారక్త వర్ణసురభి స్తస్యాగోమయే భస్మజాతం తత్పురు
షాద్వాయుత్తస్మాచ్ఛాంతి స్తస్యా శ్వేతవణ నుశీలాస్త స్యాగో
మయేక్షారోజాతః యీశానాదాకాశస్తస్మాచ్ఛాంత్యతి తాస్తస్యా శ్చి
త్రీ వణసోమనాస్త స్యాగోమయే రక్షేజాతా ఐశ్వర్యకారణా ద్భూ
తిః భాసనాద్భూతం సర్వాఘభస్త్వ నాద్భస్త్వ ఆపదాంరక్షణాత్ తూరః
భూతప్రేతపిశాచ బ్రహ్మరాక్షసాపస్తారాది భీతిభ్యో రక్షణాపస్తా రా
దిభీతిభ్యో రక్షణాత్ప్రేతైవర్ణికానామగ్నిహోత్రాగ్నిజంగ్రహస్తా
నాంవిరజానల జంవివాహాగ్నిజమేషా సనాగ్నిజం । బ్రహ్మచారిణాంసమి

ధాగ్నిజం శూద్రాణాం శ్రోత్యా గౌరవవనాగ్నిజం । అన్యేషాందా
వానలసముద్భవం । యతీనాం సర్వ త్రస్థితం । అతివర్ణ శ్రీమాణాంస్త
శానాగతం । సర్వేషాందేవా లయే స్థితమితి । 'తేషాంవిరజానలజం
వక్ష్యే! అగ్నౌజ్వాలా వృతం రుద్రో వహ్ని మండలమధ్య గం । ధ్యా
యేత్కళాదళయుతం । శక్తిస్వస్తి కధారిణం । ఇతిరుద్రాగ్నింసంచిత్య ।
రుద్రాగ్నౌ విభూత్యాదిసంపాదయామితిసంకల్ప్య । వికటాంగాముస్త
తాం । మహాశనాంఖలామలసాంశివచిహ్నంకితాంపుసర్ధేనుంకృశాం
గాంవత్సహీనాంవంధ్యామంగహీనాం । శ్రాంతామమగ్ధదోహంనిరిం
ద్రియామజగత్పణాంకేశ । చేలాస్థిభక్షిణీం । సంధినీనవసూతాంగోగా
న్వితాంవిహాయప్రశస్తభూమ్యాదిపరితక్లింన్నదుర్లంధపర్యుషి తేత్యా
దిగోమయంవిహాయప్రశస్తగోమయమాదాయ । ఈశతత్పురుషసద్యో
జాతాద్యైరుత్పత్తిస్థితీసంహార భేదైగ్రహణకబళసశోషణ దహన శోధ
నాదిక్రమేణపంచప్రణవపంచబీజైస్సహపంచమంత్రై ర్విభూత్యాదీన్
సంపాద్య । సుదృఢతరమ్యతాళితప్రోక్షితచూతబిల్వాశోకదారు మయ
పాత్రై శిలామయపాత్రేవాధనతత్సంగహేదితి ॥ కాలాగ్నిరుద్రోప
నిషది॥ అథకాలాగ్నిరుద్రంభగవంతం । సనత్కుమారప్రపచ్ఛ । అ
ధీహిభగవన్త్రిపుండ్రవిధింసతత్త్వం । కింద్రవ్యంకింప్రమాణంకతిరేఖా
కిందై వంకాశక్తిః! కింఫలమితి । తంప్రోవాచభగవాన్ । యద్రవ్యంత
థాగ్నేయంభస్త । సద్యోజాతాదిపంచబ్రహ్మమంత్రైః । పరిగృహ్య
నూనస్తాకేతి । సమృద్ధృత్య । త్రియాయుషంజమదగ్నిరితిశిరోలలాట
స్కంధేషు । త్రిభిరామువై । స్త్ర్యింబక్షైస్త్రిసోరేఖాఃకుర్వీత । ప్రి
ధమేతచ్ఛాంభవం । సర్వవేదేషుచేదచాదిభిరుక్తం । తత్సూచారెన్దు
ముక్షురపునర్భవాయ । ఏతత్సూచారేత్ । ఆలలాటాదాచక్షుషః!
భూమధ్యతో యాచాస్య ప్రిధమా రేఖా । అకారోరజోభూలోన్

కత్తాశ్చక్రిమాశక్తిః॥ ఋగ్వేదోపాశ్రయస్సవనం రుద్రోధిదేవతాయాచా
 స్యద్వితియ్యారేఖా , సాగాహర్షత్యుక్తకారస్తమో । బౌధిపరమాత్మా
 జ్ఞానశక్తిః । యజుర్వేదో॥ మాధ్యందినం సవనం మా హేశ్వరో నేవతా ।
 యాచాస్య తృతీయా రేఖా । సాదక్షిణాగ్నిః మకారస్త్యత్వమంతరిక్షమం
 తరాత్తా ఇచ్ఛాశక్తిః సామవేదః సామంసవనంసదాశివో దేవతేతి । త్రిపుం
 ద్రంభస్త్వాకరోతి । యోవిద్వాన్ బ్రహ్మచారీగృహస్థోవానప్రస్థోయతి
 వాన్సమస్తపాతకోపపాతకేభ్యః । పూతోభవతి । తేనేతిహాసపురాణా
 నాంశతసహస్రాణిజప్తానిభవంతి । చాగ్నియామనామయుతంజపంభవతి ।
 యాపేయాపేదశపూర్వాన్ దేశోత్తరాన్యునాతి । సమస్తతీర్థేషున్నాతో
 భవతి । సర్వకర్మసుసర్వదాయోగ్యోభవతి । దేహాంత్యక్త్వాశివసాయు
 జ్యమేతి నచపునరావర్తత ఇత్యాహభగవాన్నచపునరావర్తతే । అథ
 ర్వశిరసి॥ అగ్నిరితిభస్త్వాయురితి భస్త్వజలమితిభస్త్వ । స్థలమితిభస్త్వ ।
 వ్యోమేతిభస్త్వ । సర్వదాసర్వం వాఇదంభస్త్వ । మనవతానిచక్షూంషి
 అగ్నిరిత్యాదినాభస్త్వ । గృహీత్వావిమృజాంగానిసంస్పృశేత్॥ జాబా
 లోపనిషది॥ సవివభస్త్వజ్యోతిస్సవభస్త్వజ్యోతిః॥ మానవపురాణే॥ భ
 స్త్వజ్యోతిర్భవత్యేవ । శివాఖ్యంనహిసంశయః । జాబాలోపనిషత్సర్వం ।
 ప్రాహేదంపరయాముచా॥ శ్వేతాశ్వతరోపనిషది॥ మానస్తోకేనమం
 త్రేణ । మంత్రితంభస్త్వధారయేత్ । ఊర్ధ్వపుండ్రంభవేత్సామ । మధ్య
 పుండ్రంయజూంషిచ । అధఃపుండ్రమృచసాక్షా । తస్మాత్పుండ్రంత్రి
 యాయుషం । త్రియాయుషంజమదగ్నేః । కశ్యపస్యత్రియాయుషం ।
 అగస్త్యస్యత్రియాయుషం । యద్దేవానాంత్రియాయుషం । తన్తే అస్తు
 త్రియాయుషం । ఇతిమంత్రః । ప్రథమక్రమాత్ । త్రియాయుషేణకు
 రుతే । లలాటపట్టేచభుజిద్వయేచ । నాభాశిరసిహృత్పాశ్వేన్ । బ్రా
 హ్మణావై దికైస్సదా॥ యజుర్వేదే॥ భూత్యైవప్రమదితవ్యం॥ మానవ

పురాణే॥ భూత్యైవాగ్నింసముద్ధాయ । తయాదేహావకుంతనం । లలా
 టహృది బాహ్య్యాశ్చ త్రిపుండ్రీ స్యచధారణం । మధ్యమానామికాం
 గుప్తే । త్రిపుండ్రంభస్తనాకృతం । తత్త్రిపుండ్రంభవేచ్ఛస్తం । మహా
 పాతకనాశనం॥ శాతాతపస్తతా॥ సురాపీత్వా గురుదారాంశ్చగ
 త్వా । స్వర్నస్థేయం । బ్రహ్మహత్యాంచకృత్వా । భస్తచ్ఛనోభ
 స్తశయ్యాసనశ్చరుద్రీధ్యాయా ముచ్యతేసర్వపాపైః॥ భీమాగమే॥సర్వ
 తీర్థేషుయత్పుణ్యం । సర్వయజ్ఞేషుయత్ఫలం॥తత్ఫలంకోటిగుణితం॥ భస్త
 స్నానాన్నసంశయః॥ శ్రాద్ధేయజ్ఞజపేహోమే । వైశ్యదేవేసురార్చనే ।
 ధృతత్రిపుండ్రపూతాత్తా । మృత్యుంజయతిమానవః॥ తేనాధికంశృతం
 తేన । తేనసర్వమనుష్ఠితం । యేనవిప్రేణశిరసి । త్రిపుండ్రీభస్తనా
 కృతం॥ కృతంస్యాధకృతంతేన । శృతమప్యశృతంభవేత్ । అధీతమనధీ
 తంచ । త్రిపుండ్రంధారయేత్॥ సదీక్షానతపో మంత్రాః । నయజ్ఞోదేవ
 తానచ । విద్యానైవాగమజ్ఞానం । భస్తమాహాత్మ్యవర్జితం॥ శిషధర్మే॥
 భస్తస్నానంజలస్నానా । డసంఖ్యేయగుణాధికం । తస్మాద్వాగుణముత్సి
 జ్యం । స్నానమాగ్నేయమాచరేత్॥ బ్రహ్మాండపురాణే॥ విప్రీణాం
 వేదవిగుషాం । వేదాంతజ్ఞానవేదినాం । సితేనభస్తనాకార్యం । త్రిపుం
 ద్రమితిపద్మభూః॥ ఆగ్నేయంభస్తనాస్నానం । యతిభిస్సవిధీయతే ।
 అంభస్నానాత్పరం భస్త । త్వంహోనాశయతిధృవం॥ భూతిహృజికరీ
 పుంసాం । రక్షారక్షకరీవరం । భసితంభాసనాత్ప్రీక్తం । భస్తక్షల్లమ
 భత్సూనాత్॥

గాటడపురాణే .

అభావేవాతధావిప్రో । తాకికాగ్నిస్తదాహరేత్ । భస్తనైచ
 ప్రకుర్వీత్ । నకుర్యాన్మత్తికాదిభిః॥ గోపీచందనధాగీతు । శివంస్మృశ

తియోద్విజః॥ తస్యైస్సంవింశతికుల । వక్షయంసరకంవ్రజేత్ । శృత
యస్తృతయస్సర్వాః॥ పురాణాన్యఖిలాన్యపి । వదంతిభూతిమానాః
త్యం । తత్తస్మాద్ధారయోద్విజః॥ సృష్టాసృష్టిచలేనాహ । త్రిపుండ్రస్యప్ర
శస్తతాం । ససర్జచలలాటంహి । తిర్యగూర్ధ్వంనవర్తులం । దిగ్బిస్త్వరహి
తంఘాలం । దిగ్రామచుశివాలయం । ధిగనీశార్చనంజన్త । ద్విగ్విద్యా
మశివాశ్రయాం॥కూర్తపురాణే॥ త్రిపుండ్రంబ్రాహ్మణోవిద్వాన్ । మన
సాపిసలంఘయేత్ । శృత్వావిధీయతేయస్తా । తత్యాగీపతితోభ
వేత్ ॥

ఏతానితాని శివమంత్రో షవిత్త్రీతాని । భస్మానికామదహనాంగ
విభూషితాని । త్త్రీపుండ్రకానిరచితానిలలాటపట్టై । లుంపంతిదై వలి
ఖితానిదురక్షరాణి॥ వేదస్యాధ్యయనేశూదో । నాధికారీయధాభవే
త్ । త్రిపుండ్రేనవినావిపో । నాధికారీశివార్చనే । త్రిపుండ్రధారణం
త్యక్త్వా ముక్తిమిచ్ఛతియః పుమాన్ । ఃషపానేననిత్యత్వం । కురుతే
స్వాత్మనోహిసః॥ వాశిష్ఠరామాయణే॥ అహోమాయచిత్రంయత్సత్వం ।
భస్మతద్విస్మృతంధృవం । యదసత్యమృతంధార్యం । తత్సరంపరివల్ల
తః॥ యావంతఃపతితాభూమా । భస్మనఃపరమాణవః॥ తావద్వర్ష
సహస్రాణి । నరోభవతికిల్బిషః । సర్వేతపస్వినపోక్తాః । సర్వేయజ్ఞే
మభాగినః॥ రుద్రభక్తాన్మృతాస్సర్వే । త్రిపుండ్రాంకితమస్తకాః । రు
ద్రాక్షవలయశ్శుభ్రో । జటాజూటీవిరాజితః॥ భస్మావలిప్తసర్వాం
గః॥ కమండలుకరాన్వితః॥ కృష్ణాజినోపవీతాంగః॥ ఆషాఢపుణ్యకీర్త
నః॥ అసేవితేమహాదేవః॥ యోగినాంహృదయాలయః॥ ఇతి॥ తద్దైవ
ప్రణవవ్యావర్షనం॥ రుద్రాక్షభూషణాస్సర్వే । జటామండలధారిణః॥
అక్షమాలార్పితకరాః॥ కమండలుకరాన్వితాః॥ త్రిపుండ్రావలియు
క్తాంగా । ఆషాఢేనవిరాజితాః॥ ఋగ్యజుస్సామరూపేణ । సేవంతేస్త

మహేశ్వరం॥ తద్దైవగాయత్రీవ్యావర్ణనంతత్రైవ॥ శుభ్రతిత్రిపుండ్రానిశు
భానితిర్య । గ్రీక్షాభిరుద్ధాశితసర్వగాతాః॥ రుద్రాక్షమాలావిమలా
శ్చశుభ్రాస్తానృగ్వైశ్చిన్యగజైర్కునీంద్రాః । ఇతి॥ తద్దై వవేదవ్యాసము
నివ్యావర్ణనం॥ సంస్తూయమానోదీప్తంగై । రేవైర్కునిగజైస్తథా ।
ధృతత్రిపుండ్రశోదివైవై । రుద్రాక్షైశ్చవిభూషితాః॥

శుశుభేనతతంవిష్ణుర్భస్త్రిదిగ్ధతనూలతః । త్రిపుండ్రాంకితసర్వాం
గో । జటామండలమండితఇతి॥ తత్రైవిష్ణువ్యావర్ణనం॥ ఇత్యాదిశుతి
స్త్వతీతిహాసాగమపురాణవచనో దీరితసితభసిత త్రిపుండ్రహీనాశ్చ
యే సంతితేనదర్శనీయ్యానసంభాష్యాః॥

ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసాంధ్ధా రే । సోమనాథభాష్యే
విభూతిమాహాత్మ్యం నామద్వితీయప్రకరణం సంపూర్ణం॥

రు ద్రా క్ష మా హా త్మ్యం వ క్ష స్యా మః .

కాత్యాయనశాఖాయాం॥ అద్దై వంభగవంతం సనత్కుమారః
(వప్రిచ్ఛ॥ భగవత్కథం రుద్రాక్షోత్పత్తిస్తద్ధారణ ఫలంకిమితి॥ స ఉవా
చ॥ భగవాన్రుద్రః । పురాత్రిపుర వధాయోన్మీలితాక్షోహం తేభ్యో
జలబిందవో భూమౌ నిపతితాస్తే రుద్రాక్షాఽతాః సర్వానుగ్రహా
ర్థానాయతేషాంధామోచ్చారణేన॥ దశశతగోదాన ఫలంభవతి । దర్శ
నస్పర్శనాభ్యాం తద్విగుణత్రిగుణఫలంభవతి॥ అత ఉద్ధృత్తంవత్తుంనశక్య
మితి॥ కుమారః । తతోజపమంత్రధారణ విధింకథయామి॥ స్నానవిధా
నాస్నాతః శుచిరాగ్నేయస్నానం త్రిపుండ్రధారణంచ కృత్వా । ఏకా
స్యాది చతుర్దశాంతానాం వేష్టక్రమేణస్పృశణవం॥

హూంహ్రూంబూంఽరూంజూం ప్లాంరుంరూపమపిస్త్రీం ।వం
క్షూంక్షునుపి । క్షూంహ్రూంనమేతి । మమాయితీపూర్వోక్తవంతాన

విజపే దేవ । పాణానాయమ్యసమస్తపాపక్షయార్థం శివజ్ఞానావాప్త్య
 ర్థం । సమష్టిమంత్రైసహధారణంకరిష్యే । ఇతిసంకల్ప్య॥ శిఖాయా
 మేకమేకాస్యం । శ్రీసదాశివాయనమఇతి । ద్విత్రిద్వాదశవక్త్రాణిత్రీణి
 శిరసివహ్నిసోమాధిపాయశివాయనమఇతి । ఏకాదశవక్త్రంషట్త్రింశ
 మూర్ధ్నిషట్త్రింశ త్త్వాత్కాయజరశివాయనమః॥ పంచదశసప్తవ
 క్త్రాణికర్ణయోరేకమేకం సోమాయనమఇతి । షడష్టవక్త్రాణికంఠేన్వా
 త్రింశత్ । త్రిమంబక కలాత్కనే శ్రీకంఠాయనమఇతి । చతుర్వక్త్రాం
 పంచాశన్తాలికాయామురసి । శ్రీకంఠాదిమూర్త్యాత్కాయశ్రీసర్వజ్ఞ
 యనమఇతి । బాహ్యస్త్రియోదశవక్త్రాణిషోడశత్రిమూర్త్యాత్కాయశ్రీ
 కంఠాయనమః॥ శ్రీసోమకళాత్కాయ శ్రీసోమనాథాయనమః॥
 మణిబంధయోర్నవవక్త్రాణి ద్వాదశనవవక్త్రాణి ద్వాదశాదిత్యాధిపా
 యశ్రీమహాదేవాయనమ ఇతి । దక్షిణేన్వాదశాదిత్యాధిపాయ । శ్రీ
 మహాదేవాయనమఇతి । కేశాదిమూర్త్యాధిపాయ ఉనూధిపతమేనమ
 ఇతి । వామేఅష్టోత్తరశతంచతుర్దశవక్త్రాణి శతబుద్రవిద్యేశ్వరాత్కాయ
 య । శ్రీవిశ్వేశ్వరాయ॥ చతుర్దశవక్త్రాణి అష్టోత్తరశతంచోపలీతంరు
 ద్రాక్షంధారయేద్విప్రః॥ సంధ్యాదిషుచకర్తసు । తత్సర్వంసమవాప్నో
 తి । కోటికోటిగుణంసదా॥ స్నానేదానేజపే హోమే । వైశ్యదేవేసురా
 ర్చనే । ప్రాయశ్చిత్తేతథాశ్రాద్ధే । దీక్షాకాలేవిశేషతః॥ అరుద్రాక్షధరో
 భూత్వా । యత్కించిత్కర్తవైదికం । కుర్యాద్విప్రస్తు యోమోహాన
 నవాప్నోతితత్ఫలం । ఏవంవిద్వాన్ బ్రహ్మచారీ । గృహస్థో వానప్ర
 స్థో యతివాన్ధారయేత్పదేవ దేశ్వమేధ శతఫలమాప్నోతి॥ బోధాయన
 శిఖాయాం తాన్యేవవతానిరుద్రాక్షాణి॥ యత్ప్రియోవేదాధారయంతి॥
 తస్మాద్దేవాధారయంతి॥ యస్తానిధారయన్ గచ్ఛన్ తిష్ఠన్॥ భాదన్ ఉన్యేషన్
 నిమిషన్॥ వసన్ సర్వాణ్యేనాంసితరతిరుద్రోభూత్వానుద్రోభవతి॥ అంగే

రుద్రాక్షాశిరస్థితే | మానవపురాణే || రుద్రాక్షంధారయన్మాపం | కుర్వ
న్నపిచమానవః | సర్వంతరతిపాప్తానం | జాబాలశృతిరేవహి || రుద్రాక్ష
ధారణంహస్తే | వక్షస్యపిచమస్తకే | చిహ్నంశివాశ్రమస్థానాం | భ
స్మనాచత్రిపుండ్రకం | హస్తేచోరసికంరేవా | మస్తకేవాపిధారయేత్ |
ముచ్యతేసర్వపాపేభ్యో | రుద్రాక్షస్యచధారణాత్ || కంఠేరుద్రాక్ష
మాశ్రిత్య | శ్వాపివామియ్యతేయది | సోపిరుద్రాత్వమాహ్నతి | కిం
పునర్తానుషాదయః | మృణ్మయంచాపిరుద్రాక్షం | కృత్వాయత్నేన
ధారయేత్ | అపిదుష్కర్తకర్తాణస్తే యాంతిపరమాంగతిం | త్రిపుం
ద్రధారయేద్విప్ర | వరోరుద్రాక్షధారణాత్ | సపజ్జిపావనశ్శృద్ధే |
పూజ్యోవిపైస్సురైరపి | ఇత్యాతిశ్చుత్స్నత్యాగమవచనోదీరితభసిత
త్రిపుండ్రరుద్రాక్షధారణహీనాశ్చయే | సంతితేనదర్శనీయ్యాః స
భాష్యాః ||

ఇతిశ్రీ వీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే |
రుద్రాక్షమహాత్మ్యం నామశృతీయప్రకరణం సంపూర్ణం ||

శివలింగధారణమాహాత్మ్యం వ్యాఖ్యాన్యమః .

యజుర్వేదే || శతరుద్రీయే || యాతేరుద్రశితానూరఘోరాపా
పకాశినీ | సకలశ్చుతిసారభూతే | మహస్తోత్రేపి | అపాపకాశీతివపు
శ్చతం | తేశిష్టాఃప్రసిద్ధాచిహ్నపాపాగన్నపాపాః | అతస్త్వదీయాన్
అసహాయభక్తానన్యశిష్టాఇతినిశ్చయోమి | అన్యవాక్యస్యాభిప్రాయమ
హ | నదాలింగసన్నిహితాయే | భక్తాస్సంతితేశిష్టాః ప్రసిద్ధాఅపాపా
శ్చతదన్యే | అశిష్టాఅప్రసిద్ధాస్సపాపాఇత్యర్థః || ఋగ్వేదే || అయమేత
స్మి భగవానయమే భగవత్తరః | అయమేవిశ్వభేషజోయం శివాభిమ
శానః | అయంమాతాఅయం పితా అయంజీవాతురాగవత్ || శ్రీరు

ద్రోభాష్యే । ఉత్తమవేదభూషితం దేవోత్తమాభ్యాం ప్రజనమలంకృతం । జగత్కారణత్వేన జనయామానేతిలక్షణాత్ ॥ ఇదంతవప్రసర్వణం । సుబంధవేహినిరీహి ॥ అన్యార్థః ॥ అయమ్యేహస్త మేలయంహస్త భగవాన్ । భగవానీతి ॥ విశ్వర్యస్యసమగ్రస్య । వీర్యస్యయశసశ్రియః । జ్ఞానవైరాగ్యయోశ్చైవ । షణ్ణాంభగఇతిస్మృతః ॥ భగవాన్తతః । భగవానీతికిం । భగవచ్ఛబ్దఃపూజ్యవాచకః । అయమ్యేభగవత్తర । అయంహస్తభగవంతర । తరశబ్దాతిశయాద్దేనవర్తతే । అతిశయానేతరస్తపమవామితిసూత్రేతి తస్మాద్దేవ విశిష్టోహస్తః । అయమ్యేవిశ్వభేషజః । ఏవం శివాభిమర్శన । మేలయంహస్త । విశ్వభేషజః । విశ్వస్యమాయాప్రపంచస్యరోగవైద్యః । అభిమర్శనశబ్దః । కేవలంనస్వశావాచి । కింమ అభిత । పరిత । స్మృతిత్వభిమర్శన । నిజకరశాఖాకరతలకలితలింగమూర్తై । సర్వాంగంస్మృతశతిత్వభిమర్శనం । అయంమాతా । అయంహస్త ఏవమాతా । అయంపితాఅయంహస్త ఏవపితా । అయంజీవాతు । అయంహస్త ఏవజీవాతీ । జీవాతుర్జీవనౌషధం । ఆగమతే । ఇదంతవప్రసర్వణం । ప్రసర్వణమితి । ప్రజననం । శ్రీరుద్రోభాష్యే ॥ ఉత్తమవేదభూషితోదేవోత్తమాభ్యాంప్రజనమలంకృతం । జగత్కారణత్వేన । జనయామానేతిలక్షణాత్ ॥ యజుర్వేదే ॥ రుద్రాయత్రేజనిమచారుచిత్రం । జనిమేతిలింగనామ । చిత్రంచార్చనీయం । పూజనీయమిత్యర్థః । సుబంధో । శోభనోబంధుః । ఆత్మబంధుమిత్యర్థః । తస్యసంబోధనం । హే సుబంధోతవఇదంప్రసర్పణం । ఇదంలింగంయహి । అఇహి । నిరీహి । నిరంతరాహి । నర్వదావసేత్యర్థః । హస్తాద్విముక్తః । కదాచిన్నభవేత్యర్థః । అస్మిన్నధరే । వాతూలతంత్రే ॥ ధారయేద్యస్తుహస్తేన । లింగాకాశంశివంసదా । తస్యహస్తేస్థితంసిద్ధం । మత్పదంసంపదాంపతం ॥ ఉత్తమాంగేగళేవాపి । కక్షేవక్షస్థలేపివా । తథాహస్తతలేవాపి । పా

చ తు ర్థ ప్రి క ర ణే శి ష లిం గ ధా రణ మో హ త్త్వం. 17

ణలింగంధ రేతుధీః॥ ఉత్తమాంగంగళేకత్వే । సర్వదాధారయేచ్ఛివం ।
మూత్రాగ్ర్యుత్సర్జనేయానే । భోజనేపిసదాశుచిః । గచ్ఛత్తిష్ఠత్స్వ
ప్నోజాగ్రీ । దుస్తీషన్నిమిషన్నపి । శుచిర్వాప్యశుచిర్వాపి । లింగం
సర్వత్రధారయేత్ । నాభౌచహృదయేమూర్ధ్ని । సర్వావస్థాసుసర్వ
దా । శ్రీలింగధారణంకుర్యా । దేవనిత్యంమమప్రియం । నాభేరథోలిం
గధారీ । పాపాత్తాపినఉచ్యతే । నాభ్యాధ్వంలింగధారీచ । సోభా
గ్యజ్ఞానవర్ధనః । అపవర్గేచ్ఛుశీశానం । గళేభక్తిపరాయణః । ఈశ్వరేణ
వినాభావ । సంబంధంకర్తుమాత్మనః । మూర్ధ్నివాధారయేల్లింగం । నక
దాచిద్వియోజయేత్ । ఈశాననిత్యసంయోగ । పరయానిజనిష్ఠయా ।
వక్త్రేవాధారయేల్లింగం । మత్ప్రభావాద్విభావయేత్ । తస్మిన్సన్ని
హితేకించి । నౌచిష్టమితినిశ్చితం । అథమాధమయుక్తానాం । పాపి
నాంచాభిచారిణాం । యమలోకోనవిద్యేత॥ సదావై లింగధారిణాం ।
భక్తైనబిభృయాల్లింగం । యావత్ప్రాణవిధారణం । శ్వమాంసభక్ష
ణంతావ దన్నేనరచితఃభవేత్ । ప్రాణేశంలింగమాకల్ప్య । యో
భుజ్జేలింగవర్జితః । సశ్వమాంసంసరుధిరం । సావరంభక్షణోభవేత్ ।
యదాహ్యగ్నిసమావేశ । న్నా యోభవతికేవలం । తద్దైవమమసాన్ని
ధ్యా । స్థతేఽకృతిమానుషాః॥ తస్మాత్తారణాత్॥బ్రహ్మవిష్ణుసురేశానా ।
దేవతాఃపరయాముదా । శిరోభిర్ధారయంత్యేతే । శివలింగమహన్నిశం ।
అక్షపాదాదయస్సర్వా । శృక్తయఃపరయాముదా । ధారయంత్యశికా
గ్రేషు । శివలింగంచసాదరం । వినిర్భిద్యతదాగాత్రం । విషరేలోహ
పాత్రకే । శివలింగంవినిక్షిప్య । పూజయంతిచరాక్షసాః । కంఠేషుహ
రకంఠాది । మునయోమానవాస్తథా । సర్వదాశివలింగంతు । ధార
యంతియజంతిచ । ఇత్యాది॥ వ్యాసంసర్వాంగమావాసం । శిష్యంము
నిగణావృతం । నీలోత్పలదళాభాసం । నీలకంఠమివాపరం । కృతపూ

రావహి కాచారంకృతాసనవరిగ్రహం ప్రసన్నంప్రాంజలిఃప్రాహా ప్రణ
 మ్యాపూజ్యజైమిచి॥ జై మినిరువాచ॥ ధన్యస్త్వంధన్వభావేన వక్తుమహా
 సిమేగురో । గోదేవఃపరమఃపూజ్యః । పూజాతస్యచకింవద । ధ్యానంచ
 కీదృశంతత్ర । కింహపంజపనంమునే । వ్యాసావాచ॥ సురాసురేంద్ర
 సన్తో । నిర్మల్యచరణాంబుజం । గంగాధరంప్రణమ్యాహం । కళానిధి
 కళాధరం । ఇతిహాసేషువేదేషు । పురాణేషుపురాతనైః । మహాషి
 భిమహాదేవో । మహానీయఃప్రయత్నతః । రత్నసౌవర్ణరచిత । వీరే
 వాచంద్రకాంతకే । స్ఫాటికేధారసేవాధ । స్థాయేల్లింగరూపిణం । ఉప
 చారానమప్యాధ । స్తుత్వానత్వాచధారయేత్ । తదాగస్త్యాది
 మునయో । దుర్వాసానందికేశ్వరః । మహాకాళోదధీచిశ్చ । పాణి
 నశ్చకణాదయః । నందోభృంగిరిటిపేర । భద్రశ్చప్రమథాదయః । అ
 జోహారిసహస్రాక్షో । బాణాసురదశాశననా । వసిష్ఠోరురువాల్మీకో ।
 భరద్వాజాత్రి గౌతమః ఏతే పరమ శైవాశ్చ । జయంతి పరయాము
 దా । ప్రసాదసేవనాధ్యానా । దర్శనాధారణాదపి । జాతాదర్శనకర్తా
 రక్షమయంతిజగత్రయం । అవైదికాయశైవాయ । రహస్యంతదిదంము
 నే । నవక్తివ్యంనవక్తవ్యం । మితిశంకరభాషితం । తస్మాత్సర్వప్రయత్నే
 న । గోపనీయమిదంత్యయా । వైదికాయాపిశైవాయ । షక్తవ్యంభక్తి
 శాలినే॥ సోమశంభా॥ నిజమూర్తాగురోమూర్తౌ । హస్తకేసలిలే
 నలే । చిత్రాదాస్థండిలేలింగే । ఏవమష్టవిధార్చనం॥ మహాభారతే॥ శు
 ద్ధంఘ్రిశ్రంఘనంకీర్ణం । త్రివిధంశివపూజనం । శుద్ధంతులింగతంత్రం ।
 మిశ్రశైవసదాశివం । సంకీర్ణంప్రతిమాకారం । లింగత్రయమిదంశృణు ।
 నతుష్యామ్యర్చితోన్యస్త్రి । తథాదేవినగాత్మజే । లింగార్చితాయథా
 త్యధం । పరితుష్యామిపార్వతి । యత్పుణ్యంప్రతిమార్చాయాం ।
 యుగకోటిశతైరపి । తత్పుణ్యంభవతే దేవీ । లింగేతుఘటికేపిచ॥ శివ

ధర్మశాస్త్రే॥ ఇంద్రనీలమయంలింగం । విష్ణుఃపూజయతేసదా । విష్ణు
త్వంప్రాప్యతేతేన । సాద్భుతైకంసనాతనం । బ్రహ్మపూజయతేన్నిత్యం ।
లింగంశైలమయంశివం । తస్యసంపూజనాంతేన । ప్రాప్తంబ్రహ్మత్వము
త్తమం । తామ్రలింగంసదాకాలం । భక్త్వాదేవోదివాకరః । త్రికాలం
భజతేతేన । ప్రాప్తంసూర్యత్వముత్తమం । ముక్తాఫలమయంలింగం
సోమఃపూజయతేసదా । తేనసోమేనసంప్రాప్తం । సోమత్వంసతతోజ్వి
లం । శక్రోపిదేవరాజేంద్రో । లింగంమణిమయంశుభం । భక్త్వాపూజ
యతేనిత్యం । తేనశక్రత్వమాప్తవాన్ । లింగంరత్నమయంచారు । వ
రుణోర్చయతేసదా । తేనతద్వరుణత్వంహి । ప్రాప్తమృధ్యాసమన్వి
తం । లింగంహేమమయంకాంతం । ధనదోర్చయతేసదా । తేనాసా ధన
దోదేవో । ధనదత్వమవాప్తవాన్ । వసవఃకాంస్యలింగంచ । పూజ్య
కామానవాప్పుయః । నాగాఃప్రవాళజంలింగం । పూజ్యరాజ్యానిలేభి
రే । ఏనందేవాస్యగంధర్వా ॥ స్సయక్షోరగరాక్షసాః । పూజయంతిస
దాకాలం । ఈశానంసురనాయకం । సర్వంలింగమయంబోకం । సర్వం
లింగేప్రతిష్ఠితం । తస్మాత్సంపూజ్యతేలింగం । యథిచ్ఛేత్సిద్ధిమాత్మనః ।
బ్రహ్మవిష్ణుస్తథాశక్రో । లోకపాలాశ్చదేవతాః । లింగార్చనరతాహ్యే
తే । మానుషేషుచకాకథా॥ ఇత్యాదివాక్యేనయేనార్చయంతి పరమే
శ్వరంతేనదర్శనీయానసంభాష్యా॥

ఇతిశీ వీరమహే శ్వరాచార సారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే శి
వలింగధారణ మహత్త్వంనామ చతుర్థ ప్రకరణం॥

లింగార్చనవిధిః .

అథలింగార్చనవిధింవ్యాఖ్యాస్యామః । లింగమధ్యేమహాదేవ! సా
క్షాద్దేవశ్యశూలినః । అనుగ్రహాయలోకానాం । తస్మాల్లింగంప్రపూజ

యే త్ । లింగ మధ్యేజగత్సర్వంత్రైలోక్యంసచరాచరం । లింగం హ్యత్స
రంనాస్తి । తస్మాల్లింగంప్రపూజయేత్ ॥ దేవదానవగంధర్వాసిద్ధకిష్నగగు
హ్యకాః । లింగమేకంపరంనాస్తి । తస్మాల్లింగంప్రపూజయేత్ । బ్రహ్మదిస్తంభ
పర్యతః । సిద్ధయోగముదాహృతం । లింగార్చనవిహీనానాంకుతోమోక్షః
కుతోవిధిః । అసురైర్దానవశ్చైవ । పిశాచైర్కనుజైస్తథా । ఆకాశం
తత్సరంలింగం । వ్రాప్యతేసిద్ధిముత్తమం । స్వగోళమత్యంతపాతా
ళం । త్రైలోక్యంసచరాచరం । స్థావరంజంగమంవాపి భూతగ్రామంచ
తుర్విధం । నాస్తిలింగత్సరంబైవం । మూఢాఃక్లిశ్యంతిచాన్యథా । రు
ద్రభక్తస్యశిశూషాం । దేవీకింకధయాగుతే ॥ తాత్సర్వసంగ్రహే ॥ బ
హుశాస్త్రాభిః తత్త్వాదుపవీతధారణవిధీశ్వరార్చన మనుష్టేయమిత్యా
దేఃప్రత్యక్షవేదవిహితంప్రధితంపురాణే । బోధాయనేనమునినాబహు
శఃప్రణీతం । సర్వార్థదర్శనవిధైరపిగుహ్యకార్యైః । యజ్ఞోపవీతమవశే
శ్వరమర్చయంతి ॥ పుభయమపిప్రత్యక్షమధీమహే । తస్మాద్యజ్ఞోపవీత
మేవాధీయతే । 'వక్షామహే । సామనసాయరుద్రం బోధాయనశాఖా
యాం । నిత్యకామ్యభేదేనఈశ్వరార్చనంద్వివిధమిత్యాహ : ద్వేధాత
వార్చనవిధిస్తవచంద్రమాళే । కామాయకేచిదపరోదురితక్షయాయ ॥
అథాతోసుహాదేవస్య అహరహఃపరిచర్యావిధింవ్యాఖ్యాస్యామః । ఇతివి
ధానంనిత్యత్వతస్యపాపక్షయాధైవ్యాధిమోచనార్థేశ్రీకామః శాంతికా
మః పుష్టికామస్తుష్టికామః ఆయుష్యకామః ఆరోగ్యకామశ్చకుర్యాది
త్యాదినాకామసంయోగవిధానాత్కామ్యమితి । యజుర్వేదే । తస్యార్
ధః ॥ తవశ్రీయేమరుతో మజ్జయంతరుద్రయత్తే జనిమ చారుచిత్రం । ప
రయద్విష్ణోపరమంధ్యాయతేన । అస్యాథణః । హేరుద్రతేజనిమజని
మేతిలింగనామశివలింగం । చారుచిత్రం । చాయనీయం । పూజనీయ
మిత్యర్థః తవశ్రీయః శ్వర్యార్థం । మరుతః దేవాః ఆర్చయంతః । స్వకీయ

కరస్పర్శపూర్వకం । యజంతే॥ ఋగ్వేదే॥ త్రియంబకం యజామహే,
 సుగంధింపుష్టివర్ధనం । ఉర్వారుకమివ బంధనా మృత్యోర్మృక్షీయ
 మామృతాత్ । అస్మిన్నర్ధే । శ్రీతెంగ్యే॥ త్రియంబకం యజేద్దేవం ।
 సుగంధింపుష్టివర్ధనం । కింకరిష్యతి మాం మృత్యు । ర్మృత్యోర్మృత్యుర
 హంతథా॥ బ్రహ్మబిందూపనిషది॥ ఓంకారరథమారుహ్య । విష్ణుకృ
 త్వాచసారథిం । బ్రహ్మలోకపదాన్ స్వషీ । రుద్రాధనతత్పరః । యా
 వద్రధేనగంతవ్యం । తావద్రథపదస్థితః । స్థిత్యారథపదస్థానే । రథమృ
 త్యుస్సగచ్ఛతీ॥ యజుర్వేదే॥ సుయజాయజామ॥ గర్భోపనిషది॥ అ
 ధనవమేమాససర్వలక్షణ సంపూర్ణోభవతి । పూర్వజాతింస్తరతి ।
 కృత్యాకత్యంచకర్తజానాతి । శుభాశుభంచకర్తవిందతి॥ నానాయోని
 సహస్రాణి । గత్వాచైవతుమాయయా । ఆహారావీవిధాభుక్తాః । పీ
 తాశ్చవివిధాస్తనాః॥ యదియోన్యాఃప్రముంచామితంప్రపద్యేమహే
 శ్వరం॥ సూతసంహితాయాం॥ యదియోన్యాఃత్పరముంచామి ।
 తంప్రపద్యేమహేశ్వరం । విరజానలజంభస్త । గృహిత్యాచాగ్నిహో
 త్రజం । సముద్ధూ శ్యసదాచారం । ప్రణిపత్యాత్మపర్యయా । సంసార
 సాగరంఘోరం । లంఘయామ్యహమాత్మనా । ఇద్ధంమహేశ్వరంస్తృ
 త్వా । యోనియంత్రప్రసిడనాత్ । జాయతేవాయునాయూతి । వి
 స్మృతంవైష్ణవేనచ । ఇతితవశ్రీయైరురుతఇతి వచనప్రమాణాత్ । బ్ర
 హ్మవిష్ణుపురందరాస్స ర్వేదేవాస్సురస్వకీయాం పదవీమపేక్ష్య లింగాకా
 రంపరమేవసదాకాలంయజంతి । తాత్పర్యంత ధైవనందినాథాదిప్రమథ
 గణాః । పురాతనభక్తగణాశ్చ మృత్యుంజయార్థమనశ్వరపదప్రాప్త్య
 ర్థం । త్రియంబకంయజామహేఇతివచన ప్రమాణాత్ । మృత్యోర్మృ
 త్యురూపంపరమేశ్వరంసదాకాలంయజంతి । శుకవామదేవసనకసనంద
 న వసిష్ఠాగస్త్యాదిమునీంద్రాశ్చ । అపవర్గాపేక్షయా బ్రహ్మలోకపదా

స్వేషీ । రుద్రాధనతత్పరః ఇతిప్రమాణాత్ । పరమేశ్వరంసదాయ
జంతి । జ్యోతిష్టోమేనస్వర్గకామోయజ్జేతేతి స్వర్గోపభోగాపేక్షయా ।
సుయజాయజామ । ఇతివచనప్రమాణాత్ । యజ్వానఃపరమేశ్వరమేవ
యజంతి । గర్భస్థాశ్చగర్భజన్తజరామరణమఃఖోపశమనార్థం । పున
స్సంసారాసిద్ధ్యర్థం । యదియోన్యాంప్రముంచామి । తంప్రపద్యేమహే
శ్వరమితి । వచనప్రమాణాత్ । యోన్యాయుడితినిష్క్రమ్య పరమేశ్వ
రంయజామహేగర్భగతావస్తరంతి । కింతు । ఈశ్వరోపాసకానా
ముపాసనాప్యేతం । శరీరధారణనిబంధన త్యాదమోఘిత్యాహ ।
మంత్రేణచాంతరితి । యష్టదుపాసకానాంవైదికాయదశనం తదమో
ఘమాహుః । యజుర్వేదే॥ అంతరిక్షంతితంజనేరుద్రింపరోమనీషియా
గృహ్లాంతిజిహ్వాయీశానాం । యేనామజనేషు మధ్యేనర్వస్తాదధికమీ
శ్వరం । హృదయాకాశస్థితం । బుద్ధిపూర్వకముపాసతే । తపవాన్నమ
శ్నంతి । అంతరారాధనంబహిరారాధనపూర్వకం । గత్వాతస్యాప్య
పలక్షణమితిభోజనాత్ప్రేక్ష్యేవ । అభ్యర్చనప్రతిజ్ఞావచనం । యునోచ్య
వన్నేమనసాంత్యమపాసకానాం । పుంసామయేషుశమసంభగవస్త్వనా
ణః । మంత్రాయమంతరినప్రతిభాతిమూలం చాగ్భుక్తమర్చనవిధేరనువా
సరంతే । భోజనాత్ప్రేక్ష్యేవఅభ్యర్చన ప్రతిజ్ఞావచనంశివధర్మాదిషు ।
వరంప్రాణపరిత్యాగ । గచ్ఛేదనంశిరసోపిమే । సత్వభ్యర్చనభుంజీ
యా । ద్భగవంతత్రిలోచనం । ఏవంనిర్వహతేయస్తు । యావజ్జీవంప్ర
తిజ్ఞయా । మనుష్యచర్తణాబద్ధః । సరుద్రోనాత్రీసంశయః॥ అథాభి
ధానపురస్కరమయమేవమంత్రీః । శివారాధనవాక్యస్య మూలమిత్యా
హ । యక్షపురామరణతస్తనయిత్నుకల్పదాకారణంపరమ కామణి
కబ్రువాణం । మంత్రోయమాఇతియావదుపక్రమాయమూలం । మ
హేశవిదితంశివధర్మసూక్తేః॥ శివధర్మశాస్త్రే॥ యావన్నయాతిమర

ణం । యావన్నక్రమతేజరా । యావన్నేంద్రియశైథిల్యం । తావత్పూజ
యశంకరం । త్వరితంజీవితంయాతి । త్వరితంయాతియేవనం । త్వరి
తంవ్యాధిరభ్యేతి । తస్మాత్పూజయశంకరం ॥ తాత్పర్యంవక్తవ్యం॥ దు
రాశాదూరస్థాక్షితిపతిషు పంచాక్షరసుధారసప్రహ్వో జిహ్వోపరిజనప
రైబ్రహ్మణిపదం । అవజ్ఞానంజ్ఞాయానివిశతి సయావచృతిపుటేనిలుంటం
కాయామోయమమహిషఘంటాఘణఘణః । రహస్యే । అసంపూజ్యన
భుంజీత । శివమాప్రాణసంచరాత్ । యదిపాపేనభుంజీత । స్వైరంత
స్యననిష్క్రమితి । యస్తులింగార్చనంశ్రద్ధాత్వా । భుంజ్జే విట్కిమికిట
భుక్ । నరోసరకగామిస్యాత్సర్వలోకబహిష్కృతః । అకృత్వాపూజనం
శంభోర్యోభుంజ్జే పాపకృద్విజః । కుణపంచమలంచైవ । సమశ్నాతిదినే
దినే । ఇత్యాదివేదవాక్యైరర్చనీయంపరమేశ్వరమచ భ్యర్చ్య క్రియాః
కేచనకుర్వంతి తేనదర్శనీయానసంభాష్యాః॥

ఇతిశ్రీ వీరమహేశ్వరాచార సారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే
లింగార్చనవిధిఃపంచమ ప్రకరణంసమాప్తా॥

లింగార్చన మాహాత్మ్యం

లింగార్చనమాహాత్మ్యంవ్యాఖ్యాస్యామఃతావద్భ్రమంతినంసారే । దుః
ఖశోకపరిప్లుతాః । భవంతిశివేభక్తాః । యావత్సర్వేపిదేహినః సంసారదుః
ఖకాంతారే । నిమగ్నస్సమహతపే । చక్రప్రభ్రమతేదేవే । లింగార్చనవివ
ర్జితః । యోజాతునార్చయేల్లింగం । నస్తరేన్నచపూజయేత్ । కింతేనజాతి
మాత్రేణ । భూభారేణాన్నశత్రుణా । జన్మకోటిసహస్రాణి । నూకరాంతా
నియానిచ । సకృదభ్యర్చనాల్లింగే । గర్భజన్మసఃద్యతే । సతతంచార్చయే
ద్యస్తు । సయాతిపరమాంతరి । సకృత్పూజయతేలింగం । వర్షకోటిశతత్ర
యం । కైలాసశిఖరేరమ్యే । మాతృజాపితృస్త్రియః । సదాజయతియ

జ్ఞేన । సదా దా నంప్రయచ్ఛతీ । సదా వై వాయుభక్షస్యా । తృక్షదభ్య
 ర్చయేచ్ఛివం । యానికానిచతీర్థాని । చాసముద్రాత్సరాంసిచ । స్నా
 నాత్ఫలమవాప్నోతి । సకృదభ్యర్చయేచ్ఛివం । అగ్ని హోతా శ్రవే
 దాశ్చ । యజ్ఞాశ్చ బహుదక్షిణాః । శివలింగార్చనస్యై తేకోట్యం శేనాపి
 నోసమాః । ప్రయాగసంగమేచైవ । గంగాసాగరసంగమే । తపస్తప్తంభ
 వేత్యేవ । యస్తులింగార్చనేరతః । మేరుమండరమాత్మోపి । రాశిఃపాప
 స్యకర్తృణాః । ఈశ్వరంవేద్యమాసాద్య । సశ్యతేదుష్టరోగవత్ । గవాం
 కోటిప్రదానేన । విధిదత్తేనయశ్ఫలం । లింగస్యస్థై కపుష్పస్య । సహ
 స్రాంశంసపూరయేత్ । యోదద్యాత్కాంచనంమేరుం । సస్యపూర్ణాం
 వసుంధరాం । లింగస్యస్థై కపుష్పస్య । సహస్రాంశంసపూరయేత్ । కిం
 చిద్దళంవాచుఖకోదకంవా । దేవేంద్రీలక్ష్మీందదతేదదాసి । అదానదానే
 జగదేకఖండో । ముగ్ధోభవాన్సర్వవిదేవిదేవః॥ జలంవాపుష్పమేకం
 వా । లింగస్యోపరినిక్షిపేత్ । అమంత్రంవాసమంత్రంవాసకులకోటింస
 ముద్ధరేత్ । పత్రంపుష్పంఫలంతోయం । యోమేభక్త్యాప్రయచ్ఛతి ।
 తస్యాహంసప్రణస్యామి । సచమేవప్రణస్యతి । బాలాశ్చమోహేన శి
 వంగకృత్వా । మృదాదినావాంసుభిరాధిదేవం । గృహంచతాదృగ్విధమ
 స్యశంభో । సంపూజ్య రుద్రశ్చ మవాప్నుయశ్చ॥ సౌరసంహితాయాం ।
 క్రీడంతిశిశివోయత్ర । లింగంకృత్వా యజంతియే । సైకతంమృచ్ఛయంవాపి ।
 తేభవంత్యేవ భూభుజః॥ శివధర్మే క్రీడమానోపియః కుర్యాః ద్బాలభావే
 శివాలయం । రుద్రీలోకోభవేత్తస్య । సత్యంసత్యంసచాన్యథా । పాంసునా
 క్రీడమానోపి । లింగంకృత్వాతువై వరః । ప్రేత్వా తేలభతేరాజ్యం ।
 సుసంపన్నమకంటకం । క్రీడాలోభాద్భయాన్మోహః । లోభేనకపటేన
 వా । యేనకేనప్రకారేణ । ధన్యఃపూజయతేశివం । సశివార్చనతు
 ల్యోస్తి । ధర్మస్త్వభువనత్రయే । ఇతివిజ్ఞాయయత్నేన । పూజనీయ

స్పదాశివః | వ్యాపారంసకలంత్యక్త్వా | పూజయధ్వంసదాశివం | నిక
టావవదృశ్యంతే ! కృతాంతనగరద్రుమాః ||

ఇతిశ్రీ వీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారేసోమనాథభాష్యే లిం
గార్చనమాహాత్మ్యం నామ షష్టమ ప్రకరణం ||

పాదోదక మాహాత్మ్యం .

బోధాయనశాఖాయాం || అధాతోమహాదేవస్యపాదోదకవిధిం
వ్యాఖ్యాస్యామః || శ్రీరుద్రేణపవిత్రేణశతధారేణ సహస్రధారేణ రు
ద్రమపరిమితమవిఘ్నదమక్షదమభీష్టదమచ్యుతంపరమంపవిత్రం భగవం
తమేవం మహాదేవంస్నాపయిత్వాసర్వోవై రుద్రఇతిద్వాభ్యాం | ఋతగ్ంస
త్యంపరంబ్రహ్మేతిప్రాశయేత్ || జాబాలాశాఖాయాం || భగవతఃపాదాప్ర
క్షాశ్యశంఖంప్రపూర్య | గంధపుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య | చరుంనివేద్య || ఇమం
మేగంగియమునేత్యభిమంత్రికమృద్రాద్రామేతిమాంత్వారుద్రేతి సమ్మూ
ర్జసంకృత్వా | ఋతిగ్ంసత్యంపరబ్రహ్మేతిప్రాశయేత్ | ఏవంకుర్యాత్ |
సకులజాన్దశపూర్వాన్దశాపరానాత్తానంచతారయేత్ | బ్రహ్మాండపు
రాణా || కురుక్షేత్రేనైమిశేచ | భూమిభాగశ్చయేశుభాః | సర్వతీర్థో
దకస్యేతే | కళాంనార్హంతిషోడశీం | అకాలమృత్యుమధనం | సర్వ
వ్యాధివినాశనం | సర్వపాపోపశమనం | శంఖోఃపాదోదకంశుభం | స
ర్వమంగళమాంగల్యం | సర్వపావనపావనం | సర్వతీర్థఫలంసద్యః | ప్రా
ప్యతేమూర్ధ్నిధారయేత్ || సర్వోత్పాతప్రాశమనం | సర్వరోగప్రభేద
నం | దుష్టగ్రహహాపశమనం | ఇష్టసిద్ధిప్రదాయకం | అగమ్యాగమ
నంచైవ | సర్వపాపశ్చయేశుభాః | తేషిపూతాభవంత్యాశు | సద్యః
పాదాంబుధారణాత్ | అశౌచంనైవవిద్యేత | సూతకప్రేతకేతధా |
గృహేయస్త్రిన్ప్రసూతాస్త్రీ | సంభోగాస్సృశ్యమేవచ | దూషితస్యా

పిపాదాంబు । బిభ్రచ్ఛుద్ధిమవాప్పుయాత్ । పాదోదకంపురభిదః । పా
పజాలహరంపరం । పాణిశుక్తిభిరాదాయ । పవుఃకామంగణేశ్వరాః । శం
భోఃపాదోదకంపీత్వా । పశ్చాదశుచిశంకయా । యతచమతిమో
హేన । తంవిద్యాద్బ్రహ్మఘాతకం॥ ఆదిత్యపురాణే॥ పాదాప్రత్యక్షదే
వస్య । కరాభ్యాంకమలేక్షణ । అభ్యుత్యచాత్మనోమూర్ధ్ని । హృతి
ధేశ్చగురోస్తథా॥ రామాయణే॥ తత్రదేవర్షిగంధర్వ । వసుధాతల
వాసినః । భవాంగపతితంతోయం । పవిత్రమిదమస్పృశత్॥ వైద్యశా
స్త్రే॥ నిర్మల్యసలిలంప్రాశ్య । దేవదేవస్యశూలినః । త్తయకుష్టుజ్వర
శ్వాసై । రుచ్యతేకిల్బిమైరపి । అభిషేకజలంప్రాతః । పిబేన్నిత్యందినే
దినే । శూలకుష్టాద్యపస్తాక । జ్వరాణాంభేషజంప్రియే । దాసమార్గై
ప్రసన్నాయే । శ్రౌతేపాశుపతే స్థితాః । తైరేవపేయంధార్యంచ । ఘాత
తవ్యంచముముక్షుభిః॥

ఇతిశ్రీవీరమాహేశ్వరాచార సారోద్ధారేసోమనాథభాష్యేసప్త
మప్రకరణంసమాప్తా॥

ప్ర సా ద స్థ ల మా హా త్మ్యం .

ప్రసాదస్థలమాహాత్మ్యంవక్ష్యామః॥ మహాదేవస్యనిర్మల్యంస్వీకార్య
మథికారిభిఃతద్బోధకానివాక్యాని దర్శయామిసమాసతః । తత్రతావద్వి
రోధప్రదర్శనార్థంనిషేధవచనాన్యుపస్థాపయంతే॥వ్యాసజైర్మునిసంపదే॥
శైవసంహితాయాం॥జైమినిరువాచ॥అనర్హంమమనైవేగ్యం । పాదాంబు
కుసుమందళం । ఇతీశ్వరేణకథిత । మితీకేచిన్తహర్షయః । వదంతితత్కథం
స్వామిన్ । యథార్థంకథయస్వమే॥ వ్యాసఉవాచ । దేవదేవస్యవచ
సో । విషయోయంహిజైమినే । యేవీరభద్రపిశిత । శివభక్తిపరాజ్ఞు
భాః । శంభోరస్యత్రదేవేషు । యేభక్తాయేనదీక్షితాః । యేశుద్ధకర్త

ణాశంభో । రన్యత్రీసమబుద్ధయః । తేషామనర్హమీశస్య । తత్ప్రసాద
చతుష్టయం॥ అపిచ । శ్రీభగవానువాచ ॥ మదీయభుక్తం నిర్తాల్యం ।
పాదాంబుకుసుమంశశం । ధనుఃమర్దంచకామంచ । మోక్షంచవిదధే
త్కృమాత్ । మల్లింగధారణోక్తే । దేశికామత్పరాయణాః । మదే
కశరణాస్తేషు । యోగ్యంనైవాన్యజంతుషు ॥ తత్రనుచుః॥ శూద్రా
న్నంసూతకస్యాన్నం । నైవేద్యంశ్రాద్ధమేవచ । పతితాన్నంసమూ
హాన్నం । రాజాన్నంచైవనర్జయేత్ ॥ శూద్రాన్ననిషేధః । బ్రా
హ్మణక్షత్రియవైశ్యజాతీనామేవేతరేషాం । సూతకాన్ననిషేధోజ్ఞాతీత
రాణామేవ । నైవేద్యాన్ననిషేధస్తు । నైవేద్యశబ్దేనత్రీవిధముచ్యతే ।
నైవేద్యంవిష్ణునాభుక్తమితివచనాత్ ॥ విష్ణుభుక్తనైవేద్యనిషేధశ్చోతస్తా
తాన్నవర్తినామేవయత్సంకల్పితందే వాయతత్సర్వంనైవేద్యమితివచ
నాత్ । శివోపభుక్తనైవేద్యనిషేధశ్శివసంస్కారరహితానాం । పా
కృతానామేవ ॥ శివపురాణే॥ నిర్తాల్యంలంఘనేదోషే । ధారణేచవిశే
షతః॥ శివరహస్యే॥ సధారయేత్క్వచిచ్ఛంభో । నిర్తాల్యంసచభక్ష
యేత్ ॥ స్కాందే॥ నిర్తాల్యంచనివేద్యంచ । విశేషేణవివర్ణయేత్ ।
రుద్రేణభుక్తనిర్తాల్యం । సతధాగోపతాంతరైః । నైవేద్యంవిష్ణునాభు
క్తం । అమృతంచాస్యదైవతైః । నిర్తాల్యంచనివేద్యంచ । భుక్త్వాచాం
ద్రాయణంచరేత్ ॥ శివపురాణే॥ నిర్తాల్యంనిర్మలంశుద్ధం । నిర్మలత్వా
దనిందితం । తస్మాదభోజ్యంనిర్తాల్యం । పాకృతై రశివాత్కృభిః । లోభా
న్నధారయేచ్ఛంభో । నిర్తాల్యంసచభక్షయేత్ । నిర్తాల్యంలంఘనా
చ్ఛంభో । సిద్ధిభ్రంశోభిజాయతే । జిహ్వాచాపల్యసంయుక్తః । శివసం
స్కారవర్జితః । శివనిర్తాల్యభోగీచ । శౌరవంసరకంప్రజేత్ ॥ ఇత్యనేన
వాక్యేనపరమేశ్వరనిర్తాల్యనిషేధః । పాకృతానాంశివార్చనరహితా
నామేవశివార్చకానాంనిషేధాయసభవతి । ఏవమాదినిషేధవాక్యానాం

తాత్పర్యమజానంతో వైదికశైవాః । కేచపరమేశ్వరస్యప్రసాదమభోజ్య
 మస్పృశ్యమథార్యమితివదంతి । సామాన్య విధేర్విశేషవిర్బలవానితి
 వచనాన్నివృత్తిరితీవచనప్రమాణ్యాదపినిషేధవాక్యానిపాతకాని వచ
 నానికథ్యంతే । అభోజ్యప్రతిపాదోయం । అశుచిమవలంబితే । శుచిభి
 ర్భోజ్యమన్నాదినిర్తాల్యమితి । కామికే ॥ అశుద్ధాత్తాశుచిర్లోభా ।
 న్నద్భుక్తంపావనంపరం । భక్షయన్నాశమాయాతి । శుద్రోహ్యధ్య
 యనాదివృత్తధాశివధర్మైః । నిర్తార్యంథారయేన్నిత్యం । భక్త్యాలోభాం
 నధారయేత్ । నిర్మలత్వాచ్చనిర్తాల్యం । మలదేహీనధారయేత్ ।
 సర్వదాశుద్ధిరహితానాంశుద్ధవస్తూః పయోగోదోషాయుభవతీత్యయమే
 వార్థః॥ శృతిస్మృతిపురాణేషుసర్వతోద్భోష్యతే॥ ఆదిత్యపురాణే॥
 శూద్రస్యవేదాధ్యయన । మగ్రిజాగ్రిహణంతథా ॥ మానవపురాణే॥
 నస్పృశేత్పాణినోచ్ఛిష్టం । విహ్నిగోబ్రాహ్మణస్తలాన్ । సచాపిపశ్యేద
 శుచి । స్వసోజ్యోతిర్గణాదివి ॥ యథా కామికే ॥ నైవేద్యంసుహతో
 చ్ఛిష్టం । భుంక్త్యైవప్రత్యహమాదరాత్ । సోపిమత్సృశఃప్రొక్తః । చరు
 భుగ్యస్తథాభవేత్ ॥ ఆపస్తంబసూత్రే॥ అగ్నివైదిక్షీతంతస్తాదే
 నంనోపస్పృశేత్ । ఇతిదీక్షితాదిస్పృష్టినత్ । యథామానవేవివటా
 శ్వద్ధా ర్కపర్ణేషు । కుంభితిందుకవర్ణయోః॥ పలాశపద్మపత్రేషు । భు
 క్త్వాచాంద్రాయణంచరేత్ । ఇత్యాదిభిర్వచనైఃసర్వముదాహృతం ।
 ఏతద్భుక్తంభవతి । వచనాన్య యతస్తస్య । నిర్తాల్యస్యపనిత్రిత్యేసిద్ధిః ।
 దీక్షితస్యస్పృశణపత్ । జోతిర్దశశాసత్ । పలాశాది పత్రభోజనవత్
 నప్రతిషేధోన విరుద్ధమేవ । అతఏవనిర్తాల్యమతిశుద్ధత యాభోజ్యమేవే
 తి । సర్వమనవద్యం హృద్యంచ । ఏవంతహి శివైక శరణానాం । వీర
 శైవానామపి న్యాయగభిణీపణితి రాయుష్షతాంశ్రీవణ పదవీమియ
 మ వగాహతామితి । అథ విధానం దశాయతి । భోగమోక్షాధిభి

స్వేదమితి పౌరాణికాజగుః। భోజ్య ప్రశాంతచేత సైరితి । శైవాగమే।
 ఖరాణానాం ప్రమాణంచ । సర్వసమ్మతమేవచ । పచనప్రమాణ వా
 దీనాం। వచ నై రేవసంతోష ఇతికానిచిద్వచనాని । ప్రదశితాని । ఇ
 దానీంతు బోధకవర్తమాహప్రక్షిప్తరుద్రై నైవత్యైహవిషిశ్చుతిశ్చాలి
 భిః। నిర్తా ల్యంబాసదోషేణవహ్నిరవ్యశుచిభవేత్ । రుద్రైః పశూనా
 మధి పతిరితిమంత్రేణ హుతం హవిరూపం నిర్తాల్యం యదిభగవాన
 గ్నిరాదదేవ । అశుచిరపిస్యా దేవ॥ స్కాందే॥ అశుచిద్రవ్య సంస్పర్శా
 త్వయమప్య శుచిభవేత్ ॥ తాత్పర్య సంగ్రహే॥ సోమత్వదధ మను
 శ్శుశుమసూయమాన । మాలంబనం పశుపతేనియతంపశూనాం ।
 గవ్యంచతే గవిసదైవత మధ్వరేషు । చండీశ్వరేణ సహనాకసదాంవి
 వానః॥ యజుర్వేదే॥ ఆమంసోమః కపడిన్న మృతంవషపతేమద్వితి
 మహేశ్వరశేషత్వముక్తం । సోమస్యపద్రాయ గమిత్యాహ । కా
 ద్రావై గౌః । రుద్రంగవీతిగవ్యస్య ఇమం పశుంపశుపతేతి। అద్యబఞ్చా
 మితి పశూనాం । ఏతదేవ విన్మహోతి॥ యథాస్కాందే॥ అసూద్ర
 ద్రవ్య సంస్పర్శే । త్వయమప్య శుచిభవేత్ ॥ తాత్పర్యసంగ్ర
 హే॥ సోమః పశోగ విచసంతిహ మీషియాని । దేవాఃపశోహ వి
 పిభాగమను జ్ఞయాతే । గృష్ణాఽతి తత్వఙ్గత రేష్వపికల్పనీయం ।
 అస్మిన్నర్థేశ్చుతిరప్యస్తి । జప్తం దేవానామిదమస్తుమహ్యం । అపిచ॥ ఆ
 పోరాజానమధ్వరస్యరుద్రేతి । గాధపతిం మేదపతింరుద్రైత్యధ్వరరాజ
 స్య । ప్రసాదసేవనయా । ఆహవనీయాగ్నేశ్చహవిర్భాగాభీప్సయాప్రా
 ప్తానాం విష్ణోదిదేవతానాం అశుచిత్వంనభవతికిం । ననుపమాస్తురు
 ద్రభుక్తాన్న విషయత్వంనిషేధవచనానాంరుద్ర స్వామికాన్నవిషయ
 త్వమస్తీత్యతలహ । సర్వమన్నంహిరుద్రస్యసేవవాధిపతిర్యతః। తంని
 షేధధీయానిత్యం యేభుక్తేకవిశిష్యతే । తన్నిషేధమన్నంభోక్తుమని

చ్చతాంశుద్ధాత్తానాముపరిస్థూలదోష పాపాణపతయేత్యుపవాసనవతే
 మామవశిష్యత ఇతి॥ యజుర్వేదే॥ య దేకమవ్యక్తమనంతరూపం । వి
 శ్వంపురాణంతమసఃపురస్తాదితి ॥ విశ్వరూపేణపరమేశ్వరాదుత్పన్నష
 డ్రసావేతషడ్విధాహారజలకుసుమజాతాని సర్వాణ్యపి దేవప్రసాదలబ్ధా
 నిభవేయః । యల్లోకయోగ్యపదార్థజాతముపయుజ్యతే తద్దేవేభ్యోదీ
 యతే । తస్మాదనర్హమిశస్యనైవేద్యమిత్యాదివ్యర్థం సమర్థితం । తథా
 నభవతిచేత్ । పరమేశ్వరశిరోనిర్మూల్యభూతకళానిధికళాస్స ర్వేసురాః
 పురందరాదయోభుంజ్యతే । తేనైవఅమరలోకపూజ్యాశ్చజాతాః । ఆ
 పిచశివనిర్మూల్యభూతసుధాకరకళాసార ప్రసాదితసుధారసాభిషిక్తప్రీహి
 జాతానికథం దేవతాయోగ్యానిభవంతి కథంకారమృషయోనిషేవం
 తే । శివోమేమేతరా ఇతిముఖాద్వాచయతి । యీశ్వరముఖనిస్సృతవిఘ్న
 సీభూతైర్వే దై రాగమైశ్చశబ్దరూపైర్జగదిదముత్పద్యతే । యథావే
 దాంతేషు । శబ్దవివర్తంజగదేతిత్ప్రపంచరూపమితి ప్రతిపాదితం । తత
 శ్చపరమేశ్వరముఖనిర్గతశబ్దరూపస్యప్రపంచస్య । సర్వేస్తేస్కర్తృణ్యస
 ర్వతాస్యాత్ । సకలస్యశబ్దవివర్తభూతిస్యవస్తునఃశివోపభుక్తప్రసాదత
 యానర్హత్వాత్ । ఆపిచ॥ భాస్కరస్యేశ్వరోదేవ ఇతియోమండలంప
 తయవమాంతరాదిత్యేహిరణ్మయః । పురుషఇతి । సూర్యస్వాంతర్భావ
 స్థితః । పరమేశ్వరమేవ । సోపినకలపదార్థజాతాద్ద్రీసమాదత్తై । శ్రుతిః॥
 యోసోపన్నదితినర్వేషాంభూతానాంప్రాణానాదాయోదేతి । తస్య
 భూతానాంపదార్థానాంరసమాకర్షతీత్యర్థం । భూతానాంవాయాది
 నాంభవాత్ । తస్మాత్పరమేశ్వరభుక్తశిష్టాన్యనహాణి । కథంభవే
 యుః॥ మహోపనిషది॥ అపవనసజాతాసువీర్యమపాస్పృజత్ ।
 ఇతిఅపోనారానరోరుద్రఇతిజలమపిశివజాతమితివిశ్రుతిః । ఆపోవాత్తదగ్ం
 సర్వంవిశ్వాభూతాన్యాపఃప్రాణావా అపఃపశవ ఆపోన్నమాపోమృత

మాహాసమ్రాజాపావిరాడాపః స్వరాడాపశ్చందాగ్ంష్యాపాజ్యోతిగ్ం
 ష్యాపస్పత్యమావయతి । తస్మాత్సకలజలంపరమేశ్వరచరణకమలాభిషేక్త
 ప్రసాదితప్రవాహయాపమేవ । తతశ్చవిశ్వవిశ్వంభరాస్తలేస్థితానితీర్థజ
 లాన్యానేవ్యానిభవేయుః । తతశ్చతీర్థస్నానేతిరేహితేమాంప్రవావేశయన్ ,
 ఇత్యాదిశ్రితయః । ప్రమాణపదమతిక్రమ్యవర్తతే । అపిచ॥ ముఖాద్వాచో
 గ్నిరితిపరమేశ్వరజాతాగ్నితతశ్చతత్పాకపరినివృత్తం । రుద్రోపభుక్త
 మేవస్యాత్ । తతశ్చపక్వాన్నేనదేవతోపహారవైశ్యదేవప్రాణాగ్ని
 హూత్రోహూమాతిధి సంతర్పణాదయస్సంభవేయుః । తతస్సర్వయ
 న్నంరుద్రోచ్ఛిష్టంతేనదానహోమయోరనర్హత్వాత్ । అపిచ॥ నాసి
 కాభ్యాం ప్రాణాద్వాయురితి । వాతః ప్రాణే నిషిరోమయో భూరితి
 తస్మైతస్యస్వరూపేణ శంభునాగృహీత సకలపరిమితాని సకలప్రసూ
 నాని పత్రాణిపూజాధామనహాణి సంఘటితే । అపిచ॥ ప్రాణోపాన
 వ్యానోదాన సమానాదితః । చైతన్యం స్వరూపస్య పరమేశ్వరస్య ।
 శ్రద్ధాయాం ప్రాణేనివిష్టోమృతంజు హోమిశివోమా విశాప్రదాహా
 యప్రాణాయ స్వాహా । శ్రద్ధాయామపానేన విష్టోమృతంజుహోమి
 శివోమా విశాప్రదాహాయ అపానాయస్వాహా । శ్రద్ధాయాం వ్యానే
 న విష్టోమృతంజు హోమిశివోమావిశా ప్రదాహాయ వ్యానాయ
 స్వాహా । శ్రద్ధాయముదానేన విష్టోమృతంజుహోమిశివోమావిశా
 ప్రదాహాయ ఉదానాయస్వాహా । యతి పంచమంత్రైర్దత్తం
 హవిః పరమేశ్వరప్రసాదోనభతికిం । తత్ప్రసాదాన్నం బ్రాహ్మణేనౌ
 పభుజ్యతేకిం । తతఃపరమేశ్వర వ్యాప్తం పరమేశ్వరా నుపభుక్తం
 సకించిల్లోకే యోగ్యపదార్థ జాతమస్తి । తస్మాదీశ్వరస్య నైవేద్యం
 పాదోదకం నిర్ధాన్యం నోపభుక్తమితివచనం శ్రవణయోగ్యం నభవ
 తి । అనుభవన్నతే పియశ్శివాన్నం తస్మైకిమధాం సమర్పణీయమిత్వ

తా హః ॥ శై వె ॥ శివస్వామిక మేవాన్నం । శివాయవినియుజ్యతే । విని
యోగోపచారేణ । సంతుష్యతి సదాశివః । యథాహిరాజకీయ పురు
షః తదీయమేవ వస్తుతస్త్వైరమప్యతుష్టైరతేనపుష్టోభవతి॥ బ్రహ్మం
డపురాణైః సర్వలోకైకనాథస్య । శంభోకః కింప్రియచ్ఛతి । ఉపచార
ప్రియ శ్శంభు । స్తేనైవా యంప్రియచ్ఛతి । ప్రసాదాచుభనస్యైవ ।
మహత్వంప్రతిపాదితం । ఇదంపవిత్రమమల । మఖిలాగమచోదితం ।
వేదవేదాంగతత్వజ్ఞైః పవిత్రంపరిభాషితం । ఇతిహాసేశివాచార । సార
భూతముదాహృతం । నానాపురాణవేదేషు । రహస్యంపరిభాషితం ।
ఇమంప్రిసాదంభుః జానో । విరించిఃకిలజైమినే । విష్ణుఃపరశురామోపి ।
శివేనపరిదీక్షితౌ । పాదోదకప్రిసాదాన్నం । నిర్త్యల్యన్ననిషేవకౌ । వ
సిష్ఠోపిగణ్ఢోభూ । త్వప్రిసాదస్యప్రభావతః । ప్రసాద సేవనాజ్ఞానో । వి
శ్వామిత్రోమహామునిః । పాణినశ్చకణాదశ్చ । కపిలోగౌతమానయః ।
ప్రసాద సేవనాధ్యానా । దర్శనార్థారణాదపి । నిర్త్యల్యం దేవదేవస్య ।
చాంద్రాయణశతాధ్వరం । తస్మాత్పాదోదకంపేయం । ప్రసాదాన్నం
చభుజ్యతాం॥ యథాకామికైః భక్షయోద్యోసరోభక్త్యా । పఃత్రీమ
తిశుద్ధిదం । శుద్ధాత్తా బ్రాహ్మణస్తస్య । పాపంక్షి ప్రంవినస్యతి । అస్తి
న్నధేనానాశ్రు తిరప్యస్తి॥ ఋగ్వేదే॥ సత్వాన తైభి రుద్రాభి శంతమే
భి శ తంహిమాఆశీయం భేషజేభిః । న్యాఅస్త ద్వే షోవితరంమిత్యం
హోవ్యమీవా శ్చోదయ స్వావిషోచిరితి । యజుర్వేదే శత రుద్రీయై॥
యచ్ఛంచ యోశ్చమనురాయజేపితౌ । తతశ్చామతవరుద్రప్రణీతౌ । అ
పిచ॥ ఐలబృదాయవ్యుధః । ప్రతిదేశాంతరైః దుద్రేణాన్నమమృతందే
వావైభోక్తుకామావేదాశ్చకామయంతే॥ అస్యాధనః । అధభక్షణ
అన్యథాతో కర్తణినిష్ఠా । తద్రూపమన్నంభక్షితం । మధ్యమపిండంప
త్నీప్రాశయేత్ । అత్రివౌద్రస్య । విప్రేణదత్తస్యపుత్రార్థంపత్న్యాః ।

ప్రాశనవిధానాత్ పుత్రోత్పత్తిర్భవతిత్యవగమ్యతే । అదత్తపితరోగభణం
కుమారంపుష్కరసృజం । ఇతిలింగబలేన ఆస్యమంత్రస్య అయమధః
తైంగ్యే ॥ ఏష్టవ్యాబహవఃపుత్రాః । శివతంత్రానుసారిణః । నముద్ధరంతితే
గోత్రం । రజ్జఃకూపాద్భటంయథా ॥ శివతంత్రానుసారిణః । పుత్రస్స
ర్యేభ్యోవై శిష్యకథనాత్ । శివాచారసపన్నం । కులోద్ధారకంపుత్రం
యథాఇమంలభేత్ । తథాచిధకుమారయుక్తం గర్భభవంతత్సంవాద
యంత్యితతాత్పర్యార్థః । అతస్తైశ్చరుప్రసమర్థితోపభోగే నసర్వలక్షణ
సంపన్నో భవతీతిశృతే రభిప్రాయః । యథాలింగపురాణే ॥ వసు
రుద్రార్కరూపేభ్యో । మధ్యపిండస్తుపుత్రతః । వేదోక్తురుద్రనిర్తా
ల్యం । కింపునబాహుభాషణైః । ఇతిపురాణవచనాత్పుత్రాది కామి
కానామపివేదోక్తం శివలింగప్రసాదోపభోగేనైవతత్తదైహికఫలసిద్ధి
ర్భవతి । తాత్పర్యసంగ్రహే । దేవనికాయే దేవస్యైవ బ్రాహ్మణ
త్వంబ్రాహ్మణోపాస్యత్వంచ । ప్రసాదమంత్రసిద్ధిమిత్యాహ । త్వంబ్రా
హ్మణస్త్వ నుపధావనమేనికార్యం । తద్బ్రాహ్మణైస్తదితరై గాభవం
త్యుపాస్యాః । అబ్రాహ్మణోనపరవర్ణనిషేవనేనసంభావ్యనేవయజనఃప్ర
మదం ప్రమాణం ప్రహదాభ్యోమంత్రస్సామవేదేయథా । త్వందేవేషు
బ్రాహ్మణోన్యహంమనుష్యేషుబ్రాహ్మణోవైబ్రాహ్మణముధావత్యుపధామి
తి । యద్బ్రాహ్మణస్త్వమసినాకసదానికాయేతుభ్యంని వేదితమభోజ్య
మితి స్మృతి నయేచ్ఛిష్టమీశ్వర విశిష్టమపి ద్విజానాం భూ
మకానభేమధనాంభసిరుజ్జనీయం । నచోచ్ఛిష్టంకుర్యాదశక్తోభూమకానభి
నేదప్పుచ్రావేశయేదితి । ఆపస్తంభేవక్షత్తందర్శితం । భూమకానభేయమధ
నాంభసిరుజ్జనీయమితి । మనుష్యేషుబ్రాహ్మణోయథా । విశిష్టోభవతి ।
తథైవవేదబ్రాహ్మణనికాయేమహాబ్రాహ్మణఃవరమే శ్వర ఏవశిష్టః । త
స్మాత్కారణద్వేవతాంతరనివేదితమపి బ్రాహ్మణానామభోజ్యైత్యాహ ।

అస్మిన్న రైవేవసంహితాయాం॥ శంఖోర్నిర్తాల్యకంశుద్ధం । భుంజీయాః ।
 త్వర్వతోద్విజః । అన్య దేవస్యనై వేన్యం । భుక్త్వాచాంద్రాయణంచ
 రేత్ । స్కాందే॥ ప్రినాదమస్య దేవస్య । భుక్తంతత్క్రిల్పిషంభవేత్ ।
 శివస్యైవతునిర్తాల్యం । భుక్త్వాధార్యంద్విజాతీభిః॥ ఇత్యాదినానాపచన
 ప్రమాణాత్ । బ్రాహ్మణానాంపరమేశ్వరప్రసాద ఏవ శేషణభోక్త
 వ్యం । జాబాలశాఖాయాం॥ రుద్రేణాత్మమన్నంతి । రుద్రేణాపితంపి
 బంతి । రుద్రేణాఘ్రాణంజిఘ్రింతి । తస్మాద్బ్రాహ్మణఃప్రిశాంతమనసౌవి
 ద్వాంసోనిర్తాల్యమేవనిష్యేవిత । నిర్తాల్యమేవాశ్నీయాత్ । తతశ్చపర
 మేశ్వరభుక్తైః వేద్యోపభోగేనసకలపురుషాధానామగ్ని లభ్యతఏవన
 శంకనీయం । అస్మిన్న ధౌస్కాందే॥ శిష్టాశ్శాంతాశ్చరుద్రేణ । భు
 క్తమేవహిభుంజ్యతే । ఘ్రాణమేవహిజీఘ్రింతి । పీతమేవపిబంతిచ । క
 తశాఖాయాం॥ త్రిగంపాతమశ్నీయాద్యది నాప్నోశివార్పితం । తదేనోప
 భుంజ్య । క్రిమిభక్ష్యమలభక్ష్యమభక్ష్యధోగచ్ఛఅధోగచ్ఛ॥కాద్యై॥ అస
 మప్యకపదంశంభోభుక్తిఖాదంచపాతిచ । శ్వమాంసమస్తమూత్రించ ।
 భుంక్తేఖాదంచపాదిచ॥ నిర్వికల్పధియాశంభోభుక్తోచ్ఛిష్టాన్నపానకం
 యోభుంక్తేసగణాధీశో । యావజ్జీవంప్రతిజ్ఞయా । తతస్వయంచభుంజీ
 యా । చ్ఛుద్ధమన్నంయథాసుఖం । నివేదితంచదేవాయ । తచ్ఛేషం
 చాత్మశుద్ధయే । సూతసంహితాయాం॥ స్వేష్టలింగస్యయద్దత్తం । చ
 రుకంతన్నసంశయః । తత్ప్రిశయేత్స్వయంప్రాజ్ఞో । నాన్యస్త్వైవతుదా
 పయేత్॥ శివధర్మై॥ నిర్తాల్యంధారయేన్నాధ్ని । నై వేద్యంచాపిభక్ష
 యేత్ । తత్ప్రిసాదోదకంపిత్యా । గాణాపత్యమవాప్నుయాత్॥ స్వ
 చ్ఛందలలితభైరవే॥ పరమేశ్వరకుమారసంవాదే॥ నిర్తాల్యధారణాత్పు
 త్రి । సాలోక్యంలభతేనరః । పాదోదకస్యపానేన । సామీప్యంభజతే

సదా । మత్ప్రసాదోపభోగేన । సాయాప్యంప్రతివద్యతి । నాన్యస్యతపన
 శ్చక్తి । నైవబాలస్యవిద్యతే । రహస్యంతదితంపుత్రీ : సులభంకురువ
 త్సతే॥ కించ॥ హరివంశే॥ పురుషూతనారదసంవాదే॥ కదాచిదీశపా
 దాంబు । నిర్త్యాల్యచరమేవతః । వవనఃపన్నగేశాన । నిపితఃపుణ్యకార
 ణం । తేనవిశ్వంభరాభార । ధురీణత్వమివాప్యతే । భోగీశ్వరత్వమగ
 ల । మీశభూషణతాపిచ । సర్వజ్ఞతాచసంజాతాదేవేంద్రసహిసంశ
 యః । సాక్షాత్ప్రసాదభోగేన । భక్తోయల్లభతేఫలం । తద్భక్తం
 సహిమేశక్తి । ర్నగిరోనగిరాంపతిః । ఈశానసంహితాయాంఉమాసు
 హేశ్వరసంవాదే । దీక్షాప్రకరణే॥ కిందీక్షాయాకింతవసా । కింధ్యానే
 నజపేనకిం॥ శృణుదేవీవరారోహే । మద్భక్తంయదిభుజ్యతే । శిరసా
 ధారయేద్భక్త్యా । యోనిర్త్యాల్యమలోభతః । అహమేవధృతసైనాసోమస్సో
 మకహాధరః । నిర్త్యాల్యంధారయేద్భక్త్యా । శిరసాచార్వతీవతేః । రాజనూయ
 సహస్రస్య । ఫలంప్రాప్నోతినారద । శిరసాశివనిర్త్యాల్యం । భక్త్యా యో
 ధారయేద్యది । శుచిర్భిన్నమర్యాదఃసర్వావస్థాంగతోపివా । సర్వదేవ
 ప్రయుక్తాత్మానియమైశ్చిబహిష్కృతః । తస్యపాపానిఘోరాణి । నాశయే
 త్యేవశంకరః । మత్ప్రసాదోదకంపుష్పం । సదాధార్యంమదాశ్రితైః॥ రోగి
 భిశ్చనిశేషేణ । విషదంప్రైశ్చయత్నతః । పృథివ్యాంయానితీధాని
 యానద్యస్సర్వదశభాః । మత్పాదస్థాపితానిత్యం । తస్మాదధార్యంప్ర
 సాదకం । పాదోదకంచనిర్త్యాల్యంభక్త్యాధార్యంప్రయత్నతః । సత్త్వాం
 స్పృశంతిపాపాని । మనోవాక్కాయజానిచ । నిర్త్యాల్యధారణంశంభో
 ప్రసాదోదకసేవనం । ప్రసాదభోజనంచేతి । ప్రత్యేకంపాతకాపహం ।
 నిర్త్యాల్యంశిరసాధృత్వా । భుక్త్వానైవేద్యమేవచ । తత్ప్రసాదోదకింపీ
 త్వా । గాణాపత్యంలభేధృవం । నిర్త్యాల్యఃపరమంపుణ్యం । నైవేద్యం
 పాపనాశనం । బ్రహ్మచారిగృహస్థానాంయతీనాంభుక్తిముక్తిదం । నిర్త్యా

ల్యంపరమానందం । నిర్తాల్యంశుద్ధదైవతం । నిర్తాల్యంపరమంజ్ఞానం ।
 నిర్తాల్యంపరమామృతం । నిర్తలత్వాశ్చనిర్తాల్యం । నృణాంనైర్తల్య
 కారణం । అనివేద్యంతుభుంజానౌ । నరోభవతికిల్బిషమ్ । పత్రంపు
 ష్యంఫలంతోయం । ఆన్నపానాద్యమాషధమ్ । శివార్చితంవినాభుం
 క్తే । భుంక్తేనద్యోహికిల్బిషం । యద్యదాత్మహితంలోకే । తత్తద్రీప్య
 మవంచయన్ । శివలింగార్చితంకుర్యా । తత్త్రితుష్యామిపార్వతీ । శివో
 పభుక్తనిర్తాల్యం । పవిత్రంపాపనాశనం । తస్మాద్భుక్త్వాచపీత్వాచ । శివే
 ససహమోదతే । సిద్ధప్రసాదంతల్లక్షణాభిదానపురమృతమవాంతరభేద
 మాహ॥ ప్రసాదంత్రీవిధంప్రోక్తం । శుద్ధసిద్ధంప్రసిద్ధకం । శుద్ధలింగ
 ముఖాత్మ్యకం । సిద్ధంచరవిసర్జితం । ప్రసిద్ధంచగురోర్భుక్తమిత్యేతే
 త్రీవిధంస్మృతం । నిత్యంవైదికశైవేన । సేవ్యతేలింగసేవితం । తత్త్వా
 ధాన్వీరశైవేన । సేవ్యతేచరసేవితం । తథైవోభయశైవేన । సేవ్యతే
 గురుసేవితం । నిర్తాల్యసేవనంతత్త । త్పాదోదకనిషేవనం । ప్రసాదభోజ
 నంచేతి । ప్రత్యేకంపాపనాశనం । గురుదేవోచ్ఛిష్టప్రసాదపాదప్రత్యూ
 శితపాదతీర్థగ్రహణదీక్షాన్యాయమాహ । పాదోదకంపాపహరం ।
 నిర్తాల్యంచైహికప్రదం । గురోర్భుక్తంసదాకాల । మాముష్మికఫలప్ర
 దం । యద్యదాత్మోపభోగంస్యా । తత్తద్రవ్యమవంచయన్ । నివేద్యగు
 రవేభక్త్యా । తదాజ్ఞాపాలకోభవేత్ । కర్తృణామనసావాచా । గురూ
 ణాంభక్తవత్సలః । శరీరంప్రాణమర్థంచ । సద్గురుభ్యోనివేదయేత్ । త్రి
 విధార్పణేనకింలభ్యతే । శరీరనివేదనాత్ప్రసాదం లబ్ధవాప్రాణనివే
 దనాల్లింగసంబంధత్వంలబ్ధవాల్లధానివేదనాత్ । జంగమభక్తింలబ్ధ
 వాత్తథానభవతిచేత్ । శరీరవంచకస్యప్రసాదసేవాసౌఖ్యంభవతి ।
 ప్రాణవంచకస్యతల్లింగసంబంధపదంనభవతి । ఆధావంచకస్యతదపరా
 వతారజంగమపరిచర్యాఫలంభవతి॥ ఆస్తిన్నధే॥ శైవే॥ మత్ప్రసాదో

వభోగిస్యా । న్నదృక్తానాంచవంచకః । కుంభీపాకేషుఘోరేషు । పచ్య
 తేనచసంశయః । అతఏవఇద్ధంవంచకస్యాదృక్తస్యకదాచిద్దౌగఽత్యంభవ
 తి । తస్యోదాహరణమాహ । నోవకర్తుంస్థిరద్రవ్యం । కింతుతత్కాల
 సంభవం । కిమస్తిలతావృతంస్య । మందమారుతసంగ్రహః । అతఃకార
 ణాత్తత్తదవంచకస్యయదాత్రివిధాత్తికాభక్తిస్సదాకార్యా । స్పర్శనా
 దప్యధికంమన్యే । గురుపాదసరోరుహం । దర్శనంకురుతేన్వన్నం । గు
 రోరాత్మసమంహితం । తాకికానాంతధాన్యేషా మపిముక్తిఃకన్యవిద్యతే ।
 పాపండినోపిముచ్యంతే । గురోశ్చైవప్రసాదతః । సిద్ధప్రసాదః॥ యజు
 ర్వేదే॥ యేషధాంపతిరక్షయః । ఐలభృథాయవృథః॥ అస్యాధః॥
 యేషధాంపంధాంనరక్షంతి ఇతిపథేరక్షయః సంతాగఽస్యప్రవర్తకాః ।
 ఛందసి॥ వనషణరవరక్షణఅథోఇప్రత్యయః । ఐలబృథఇతిఐలభృతః ।
 ఇలాఅన్నంతస్యసమూహోఐలః । భక్తేభ్యఃదేయం । యేకత్విభ్రతి
 తతఃతేఐలభృతఃఇతిఉచ్యంతే అనువణావ్యావృత్యాఅభయంయేవృ
 దంతి । తేవృథః । రనన్మషరంభోపేక్షయోః వా । యావత్కించద
 పితత్తద్రవ్యంతస్సర్వం । వృదంతీతివృదః । తా॥ యేరుద్రీలోకాదవతీ
 ర్యరుద్రా । మానుష్యమాశ్రిత్యజగద్ధితాయ । చరంతినానావిధచా
 రుచేష్టా । స్తేభ్యోనమస్త్య్వింబకపూజకేభ్యః॥ వ్యాళాకల్పావిషమన
 యనావిదుమాతామృభాసో । జాయామిశ్రాజటిలశిరశ్చంద్రకేళావ
 తంసాః । నిత్యానందానియతలలితాస్తిగ్ధకల్తాషకంతాదేవారుద్రాధృత
 పరశివస్తేభవిష్యంతిభక్తాః । అతఏవశివభుక్త సద్గంధవస్త్రాలంకరణాది
 కం॥ అనుభుంక్తేగణోచ్ఛిష్టం । సోపిమాయాంతరివ్యతి । లింగద్వయప్ర
 సాదంచ । యోభుంక్తేశ్రద్ధయాన్వితః । తదీయోచ్ఛిష్టమాసాద్య । స
 ర్వేయాంతిపరాంగతిం । చరాచరప్రసాదాన్నం । భుక్తంతచ్ఛేషధారి
 ణాం । చరాచరాణాంభూతానా । మపిముక్తిర్భవేత్ప్రేమే । సకృల్లిం

గార్భకోచ్ఛిష్టం । స్వదేహేయస్తు లేపయేత్ । వజ్రీకాయస్సభవతి ।
 శివేనసహమోదతే । తస్యోదాహరణమాహ॥ మహాభారతే । అనుశా
 నసీకే॥ దూర్వాసోచ్ఛిష్టభుక్తస్య । పాదబాహ్యంగలేపనాత్ । సహ
 సావజ్రీకాయత్వం । ప్రాప్తవాన్విష్ణురవ్యయః॥ ముండకోపనిషది॥ తే
 ననహ భుంజీతి తేనసహభుంజీతేతి । శివానుభూతమఖిలనిర్త్యల్యంభోజ్య
 ధార్యమితి । ద్విధాషడ్విధంనై కశ్చిదిష్యతే॥ దేవస్వం దేవతాద్రవ్యం
 నై వేద్యంచనివేదితం । చండద్రవ్యంబహిక్షీప్తం । నిర్త్యల్యంషడ్విధంత
 ఛా । దేవస్వగ్రామభూమ్యాది । దాసీదాసచతుష్టయం । హేమరౌ
 ప్యంచరత్నాది । దేవద్రవ్యమితి స్మృతం । యత్సంకల్ప్యతుదేవాయ ।
 పత్రంపుష్పంఫలంజలం । అన్నపానాదితత్సర్వం । నై వేద్యమితికీర్తితం
 ఏతత్రివిధనిర్త్యల్యం । మనహామితికథ్యతే । ప్రమాదద్యోజనంకుర్యా ।
 ద్భూమేరప్యేకమంగుళం । కించిద్రవ్యోపహారేణ । రౌరవంనరకంవ్ర
 జేత్॥ శివోపభుక్తసద్గంధమన్నపానాదికంతథా । నివేదితమితిపోక్తం ।
 సర్వపాపహరంపరం । బాణలింగేచరేలోహే । రత్నలింగేస్వయంభు
 వి । ప్రతిమాసుచసర్వాసు । నచండోధిక్మతోభవేత్ । స్థాపితేవిధినా
 లింగే । సర్వదేవాసురై నైరైః । ఏతత్రివిధనిర్త్యల్యం । చండేశోధిక్మత
 శ్చివే । బహిక్షీప్తమనహాహి । మన్యద్రవ్యత్వకారణాత్ । విశాచా
 నాంచసర్వేషా । మధికారోహిసర్వదా । ఇతిషడ్విధప్రసాదేషునివేదిత
 ప్రసాదఏవభోక్త్రాణామపూజభవతి । తన్నివేదితప్రసాదంద్వివిధ
 మాహుః । భోజ్యంధార్యంచేతి । భోజ్యమితి । భక్ష్యలేహ్యపేయాదీ
 నాండపలక్షణంధార్యమితి । వాసోవిభూషణాదీనాముపలక్షణం । య
 ధాస్కాండే॥ నిర్త్యల్యంత్రివిధంపోక్తం । అన్నంపానంచభూషణం॥
 లైంగ్యే॥ ఫలపుష్పసుగంధంచ । వస్త్రాణ్యాభరణానిచ । లింగార్చితం
 చస్వీకుర్యా । దన్యధాకిల్బిషంభవేత్ । భోజ్యంలేహ్యంచనోష్యంచ ।

అష్టమ ప్రకరణే, ప్రసాదస్థల మాహాత్మ్యం. 39

యచ్ఛలింగార్పితంశుభం । నోచేచ్ఛిష్టాన్నమిశ్రంతు । ప్రాసాదోనిష్ఠులం
భవేత్ । బహ్వశిస్తాకమేవాపి । శిష్టాన్నేనవిమిశ్రితం । అనర్పితంచభుం
జానం । తదేవ్రాన్నతకిల్బిషం । అస్తిన్నధేశృతిరవ్యస్తి । నిర్తాల్యమేవభ
క్షయంతినిర్తాల్యమేవాశ్నియాత్ । నిర్తాల్యమేవనిషేవేత । ఇత్యాదిశృ
త్యాగమపచనప్రమాణాత్ । భాండశిష్టాన్నాదిపదాధాజాతమపివజ్ఞా
నీయం । ఖాద్యానిచాదనీయాని । పేయాద్యన్నానియానివై । తానిదే
యానిశంభోర్నవాశ్నీయాద్దాసఖావతః॥ శ్రీలైంగ్యే॥ భోజ్యలేహ్యశృ
చోష్యశృచేచలింకాపితాఃపరే । లింగోచ్ఛిష్టంచభుంజీత । ప్రసా
దాప్తిరుదాప్యాతం । ఇత్సుదండఫలాపూప । ఖాద్యానివ్యంజనానిచ ।
ప్రసాదవభోక్తవ్యా । శ్చాస్యగోమాంసవిట్యమాః । ఇత్సురంభాఫలా
దీని । సఖండానినివేదయేత్ । ద్రాక్షాఖర్జురచూతాది । న్య
ఖండానినివేదయేత్ । ఇత్యాదిభక్ష్య భోజ్యలేహ్య పానీయచో
ష్యాదీనిచాన్యానిపదాధాజాతాని । శివలింగస్వైకవారమేవసమర్ప్య
అతిఃప్రసాదవకార్యః । ఆత్మాపేక్షపరిమితాన్నమేకవారమేవలింగభా
జనేనిక్షిప్యస్వేష్టలింగస్యసమర్పణం । కర్తుమనహామితికేచనవదంతిత
ధానభవతి । స్వకీయగురులింగాభ్యవహారపరిమితాన్నమేకవారమేవలిం
గభాజనేనిక్షిప్య । తల్లింగస్యప్రత్యైకపదార్థైశ్చసమర్పితంభవతిచేత్ ।
విరోధాయనభవతి । తత్త్వదాధాపాణభేదమాహ । భక్ష్యభోజ్యలేహ్య
చోష్యపానీయానిపయోదధి ఘృతశక్రతైలాదిరసాని కందమూలఫలప
త్రశాకపానూదివ్యంజనాని క్షీరోధనముద్గోదనశాల్మ్యోదనాదిబహువి
ధోదనానిచ । అన్యానిషడ్రసోపేతపదాధాజాతాని తత్కాలోచితయ
ధాసంభవపదాధాజాతానిస్వేష్టలింగభాజనే నిక్షేపసమయే పాకము
భాత్ । ఆకణ్యతత్త్వదాధానామాని అయం పదాధాకటుతిక్తామ్లమ
ధురక్షారకషామూన్వితివ్యం జనమిశ్రితోపరసనామానిస్వకీయ శ్చ

తేంద్రియక రేణస్వేష్టలింగస్య శోతేంద్రియస్య, సమర్పణంకృత్వా
 తత్ప్రసాదశబ్దసుఖంశోతుమహోభవతి । తత్ప్రదాధానాసితానుగ
 తవాసనానిస్వకీయ ఘ్రాణేంద్రియకరణేస్వేష్టలింగ ఘ్రాణేంద్రియస్య ।
 సమర్పణంకృత్వాతత్ప్రదాధానాసనానుభూమాఘ్రాతుమహోభ
 వతి । తత్తత్ప్రదాధానాపాణిస్వకీయనయనేంద్రియకణా స్వేష్టలింగన
 యనేంద్రియస్య సమర్పణం కృత్వాతత్ప్రసాదాలోకనసుఖమనుభవితు
 మహోభవతి । తత్తత్ప్రదాధాన భావననమయస్వకీయమాసనకరణస్వే
 ష్టలింగమ నసిసమక్షణం । కృత్వాతత్ప్రసాదభావనసుఖమనుభవతు మ
 హోభవతి తత్ప్రదార్థ సంస్పృశణ సమ్మేళన సమయతన్త్ర ముకతినశీతో
 ఘ్రానిస్వకీయ కరోదరేణ స్వేష్టలింగ కరోదరస్య సమర్పణం కృత్వాత
 త్ప్రసాదస్య స్పృశణ సుఖమనుభవితు మహోభవతి । తత్తత్ప్ర
 దాధానసమర్పణ సమయేకర్తృణామనసావా చాత్రివిధానర్పితంశుభం ।
 నూచేదనర్పితంభుంక్తే । ప్రసాదోనిష్ఠలంభవేత్ । ఏవమాదివచనప్ర
 మాణాత్ । తత్త్రివిధార్పణం సదాకర్తవ్యమేవ । తత్త్రివిధార్పణభేద
 మాహ , పంచభక్షాద్యన్నాని కందమూలపత్రంశాకాదివ్యం జనానిప
 యోదధిఘృతాదిరసద్రవ్యాణి స్వకీయకరతలేతత్ప్రదాధానజాతాని
 పునఃపునరభిమృశణపూర్వకం స్వేష్టలింగార్పితంచేతత్తత్కర్తృక్రియాకృ
 తంభవతి । తత్తద్భక్ష్యభోజ్యలేహ్యాపానీయ చోష్యాదిపదాధానజాతమి
 శ్చితోపరసభేదానానావిధనూపాని నానాపక్వాన్నాని తత్కృబళ
 నాంతర్గతసిక్తపరంపరాణి । తత్తద్వ్యక్తజనపిండితముద్గతానిఫలాంతగ
 తబీజత్వగ్భ్రంతలతాదిస్వీకారవి సజ్జనభేదాని । దీపితానలసూర్యచం
 ద్రతపప్రభామిశ్రచ్ఛాయావాయ్వంతైజనపాథివపరమాణు మిశ్రి
 తావకాశమిశ్రితానుమారుతబహిర్భూతమిశ్రిగంధపుష్ప
 ఫలధూపసౌరభమిశ్రితధూమపాకే । భాష్పజలమిశ్రితపాకమిశ్రరసమిశ్ర

రూపమిశ్రుచిమిశ్రితభేదాః । లింగోపభోగభావనాపురస్సరపర్యాయే
 ణస్వేష్టలింగార్చితం చేత్ । మానసక్రియాకృతంభవతి । యద్యచ్ఛాల్వో
 డనాద్యన్నాని ఆపూపాదిపక్వాన్నాని ముద్గాదినానాసూపాః తత్త
 ద్యంజనాంతర్వినిక్షిప్త సముద్రలవణాదిలవణశకరాది మధురసమగీ
 చ్యాదిక్షౌరతింత్రీణీ ఫలరసాద్యామ్లవీలాఘనరసాది నానాపరిమేళద్ర
 వ్యపునః పాకాన్వితవాసనాద్రవ్యసయోదధిఘృతాదిరసాః తత్కాలో
 చితయధాసంభవ పదార్థజాతాని తత్తన్నామోచ్ఛారణ పురస్సరం
 స్వేష్టలింగార్చితం భవతిచేత్ । వాక్రియాకృతంభవతి । తత్త్రివిధాపక
 ణానంతరంతత్ప్రసాదస్వీకారసమయే । రూపసమపయేద్రవ్యరుచిమ
 పయేత్తతః । ఉభయాపహీనంచేత్ప్రసాదోనిష్ఫలంభవేత్ । ఇతివచ
 నప్రమాణాత్ । స్వకీయజిహ్వేంద్రియ భాజనేనతత్తత్ప్రదాధానం తర్గత
 రుచినిక్షిప్యమానసకరణ స్వేష్టలింగజిహ్వేంద్రియస్య । సమర్పణం
 కృత్వాతత్ప్రసాదరుచిసుఖ మనుభవితుమహోభవితి । తస్యోదాహ
 రణమాహ । బ్రహ్మాండపురాణే ఈశ్వరపితామహసంవాదే॥ నైవేద్యం
 పురతోన్యస్తం । దర్శనాత్స్వీకృతంమయా । రసాభక్తస్యజిహ్వగ్రా
 దన్నామీకమలోద్భవ । ఇత్యాదివచనప్రమాణాత్ । శివైకనిష్ఠానిప
 రైవీరవ్రతాచారనిరతైశ్శివభక్తజిహ్వగ్రాహిలింగస్య యద్యత్క
 ర్తణావచనా పూర్వసమర్పిత పదార్థరూపాంతర్గతరుచిం స్వజిహ్వపే
 త్షయానిచ్ఛయాసావధానమన సాసమర్పితంతత్ । శివార్పితమేవభవ
 తి । తద్దైవఖలుఘాతస్పృష్టాదిరన్యస్త్రిత్యపినిషేధపాకదశాయాం పరి
 చారకైఃస్తథాకృతమపి దేవోప హారమేవ । తథాస్కాందే॥ సమాఘా
 తంపరిస్పృష్టం । యథాదృష్టంమనీషయా । శివాయకల్పితంవస్తు । సకిం
 చిదపిదూష్యతి॥ ఇతితత్తత్ప్రదార్ధైస్వకీయా నపేక్షాసమర్పణాత్ । త
 త్తదుచినమర్పణంనవిరోధాయభవతి॥ క్రియాతిలకే॥ శుద్ధశైవప్రసా

దేచ । శుచిత్వం యోనభావమేత్ । పాపీయాతినరో ఘోరం । సరకం
 కాలమక్షయం । సుప్రతిష్ఠితలింగస్య । నయభాపూర్వభావనా । త
 ధాశివప్రసాదస్య । పూర్వనామనసంస్తరేత్ । గహంసపిశరీరస్థం ।
 నకరోత్పాతజోషణం । విశృతంకర రచితం । పూర్వస్తానాంతుభేష
 జం । ఏవమంతశ్శరీరస్థం । సర్పివత్పరమేశ్వరః । వినాచోపాసనాదేవో ।
 నకరోతిహితంనృమ । ఇతివచనప్రమాణాత్ । బాహ్యార్పణమేవాలమి
 తికేచనవదంతి॥ మనసవమనమ్యాణం । కారణంబంధమోక్షయోః
 యధావాలింగ్యతేపుత్రా । నతథాలింగ్యతేపతిః । ఇతివచనప్రమా
 ణాత్ । అభ్యంతరావణమేవాలమితికేచనవదంతి । తథానభవతి ।
 యజుర్వేదే॥ యద్ధిమనసాధ్యాయతత ద్వాచావదతి । తత్కర్తాకా
 రోతీతి॥ ఇతిశ్రాత్యాగమవచనప్రమాణాద్వాగ్విజ్ఞాపనం మనోభావనం
 క్రియాసమర్పణం । త్రికరణశుద్ధం బాహ్యంతరావణమేవ దేవస్యా
 ర్పణంభవతి । కాత్యాయనగృహ్యే । పంథానంగచ్ఛన్నభిమంత్రీయ
 తోనమోరుద్రాయపధివదేస్తిమానంపాదయ వనంగయవనంగచ్ఛన్న
 భిమంత్రీయతే । నమోరుద్రాయపుష్పదే । స్వస్తిమానంపాదయ త్త
 స్తాద్యత్కించనకర్త కుర్వన్ స్యాత్సర్వం । నమోరుద్రాయత్యేవకు
 ర్యాత్ । లింగార్పితంచనర్వత్ర । బాహ్యభ్యంతరవేషచ రూపద్రవ్యంచ
 బాహ్యేషు । నిరూపంచాంతరేషుచ । రూపంసమర్ప్యద్రవ్యస్య । రు
 చిమప్యర్పయేత్తతః॥ ఉభయార్పణహీనంచే । త్వస్మాదోనిష్ఫలంభా
 వేత్ । బృహతికాలోతరే॥ గచ్ఛన్ తిష్ఠన్ స్వప్నన్ జాగ్రన్ ద్యుం
 జానోమైధునేరతః॥ యశ్శ్వార్పితచేతస్తాద్యక్తి మాన్సతునాన్యథా । స
 యోగేషువియోగేషు । చాణుమాత్రంసుఖానిచ । యఃకుర్యాద్విష్టలిర
 గేతు । సావధానీనిరంతరం॥ వాతూలతంత్రే॥ యాయాక్రియావిధాత
 వ్యా॥ ప్రస్తుతాజాయతేపురా । తాతాతాకుర్యాన్తహాదేవ । సమర్ప

అధియాసుధీః | పువభోగాయపురతో | వస్తుమద్యమపస్థితం | తతత్స
 మప్యదేవాయ | విదదీతాత్మసాత్మతః | ఇంద్రియాదాగతంకించి | ద్య
 త్సుఖంతచ్చివార్పితం + తత్తత్ప్రసాదాభోక్తవ్య | స్తద్ధేంద్రియముఖేన
 చ | తథాచక్షుశోత్రజిహ్వఘ్రాణేంద్రియగతానిస్పృశరూప శబ్దరస
 గంధాదివిషయసుఖాన్యాత్మనోనిశ్చయస్వేష్టలింగస్య | సావధానేనమన్
 సాసమ్యక్సమర్చ్యతత్త్వదనంతరం తత్ప్రసాదసుఖమనుభవితం మహాభ
 భవతి || యదింద్రియముఖాద్దేయం | తదింద్రియముఖాచ్ఛరేత్ | ఆ
 న్యేంద్రియోపభోక్తంచ | దనర్హభూషణాదివత్ | ఋదేణాత్మమశ్నం
 తి | వీతంపిబంధిహ్యతంజేషుంతి | ఇతిలక్షణాదితి | ఆరభ్యకర్తాణిశు
 భాన్వితాని | భావాంశ్చనర్వాన్వినియోజయేద్యః | భేషామభావేకృత
 కర్తనాశః | కర్తృక్షయేయాతినమప్యకేన || క్రియాతిలకః | అభావేభా
 వమాసాద్య | హ్యస్థానేస్తానమాచరేత్ | ఏతద్వయంప్రజ్ఞానీ | ప్రసా
 దీసావధానకః | అసమర్పయద్దీశాయవస్తుకించిత్కదాచన | కథం
 చిన్నోపభుంజీత | శివభక్తిపహోనరః | ఉపాత్తుఉపచారంస్యా | నైవే
 ద్యాంతంభూజనం | తస్మాన్నైవేద్యహీనంచే | త్వాజాలోపంభవేత్స
 దా | తత్తత్ప్రసాదభోగాంతం | నైవేద్యార్పణముచ్యతే | ప్రసాదా
 దానహీనంచే | దర్పితంచాపినిష్ఫలం | వ్రతోపవాసనియమై | యేణ
 కేనాపి హేతునా | పూజాప్రసాదలోపశ్చే | స్నానవాష్పాతితత్ఫలం |
 ఉపవాససహస్రాణి | ప్రాజాపత్యాయుతానిచ | శివప్రసాదసిద్ధస్య |
 కోల్యంశేనాపితోనమా | ఆదిత్యపురాణే || యేకయేవేతియోరుద్ర |
 సర్వవేదేషుగేయతే | తస్యప్రసాదలేశేవ | ముక్తిర్భవతి శాంకరీ | తిల్ల
 షోడశభాగంచ | త్యక్తాగ్రాంభుకణోపమం | పాదోదకప్రసాదాత్మ |
 సేవయామోక్షమూర్ఖుయాత్ | పాంతవఃపర్వజాయంతే | పాంశు
 యాః త్యేవపర్వతాః | శివప్రసాదముక్తానాః | మాజ్ఞయేవతుకేవలం |

ప్రాణలింగప్రసాదీస్యా । నోపవాసాదికంచరేత్ । మోహద్యదాచరే
త్తస్య । ప్రత్యవాయోమహాస్ఫవేత్ । పూజకాబహవస్సంతి । భక్తా
శ్శతసహస్రికః । తత్తత్ప్రసాదపాత్రీంతు । ద్విత్వానై వపంచషట్
ప్రసాదభోక్త్యాన్నిందంతి । యేజనాభక్తి సంయుతాః । తేయాంతిపి
త్యభిసార్థం । నరకంనాత్రీనంశయః । శివప్రసాదమాహత్త్యం సిద్ధకిన్న
రగుహ్యకాః । విష్ణుప్రముఖదేవాశ్చ । తేనజానంతికిన్నరాః ॥ శుక్ర ॥ పర
మేశ్వరస్యప్రాసాదంచండద్రవ్యమితికేచన వదంతి । అధః । చండద్ర
వ్యవివేకః ॥ లైంగే ॥ బాణేలింగే చరేలోహే । రత్నలింగేస్వయంభు
వి । ప్రతిమానుచనర్వాసు । నచండోధిక్యతోభవేత్ । ఆదిత్యపురాణే ॥
లింగేస్వామంభువేబాణే । రత్నజౌరాప్యనిర్మితే । సిద్ధప్రతిష్ఠితేలింగే ।
నచండోధిక్యతోభవేత్ । విధినాస్థాపితేలింగే । ధర్మై వామునిభిఃసు
రైః । యతిత్రివిధనిర్మల్యం । ఛండీశోధిక్యతోభవేత్ । అధవైదికశై
వాః । కేచనవినియక్తవిరోధాత్ పరమేశ్వరస్య ప్రసాదం ప్రాణాగ్ని
హోత్రీస్యానర్హమితివదంతిచేత్ । లాజైజ్జాహ్నోతివచనాదగ్నావిని
యక్తం వినియోగోనభవతి । కింతత్రాదృశకాలే విశ్వేభ్యోదేవేభ్యః
పితృపితామహప్రపితామహేభ్యశ్చ యజమానోస్వససుర్పితాంచాన్న
ప్రాణాగ్ని హోత్రీస్యా నహంభవతి । కింతత్రాదృశకాలే అవిచిన్నా
గ్ని హోతారశ్చవిచ్ఛిన్నాగ్ని హోతారశ్చసంతితైః అగ్నా కరణంహో
మకరణంకరిష్యే । పాణౌకరణంహోమకరణంకరిష్యే । ఇతివచనాత్ ।
విశ్వదేవహవిశ్విష్టాన్నంపాణౌకరణహవిష్టాన్నం విశ్వదేవపితృపితామ
హానుద్దిశ్యబ్రాహ్మణానాంప్రథమందత్తయన్నం । తత్కించి త్ప్రాణాగ్ని
హోత్రీస్యాహంభవతినవాతదృదేవపరమేశ్వర ప్రసాదోపిప్రాణాగ్ని
హోత్రీస్యవిశేషేణాహామేవఆస్తిన్న ధేకుర్తపురాణే ॥ మశాద్ధకా
లేహరభుక్తశేషం । దదాతిభక్త్యాపితృదేవతానాం । తేనైవపిండైశ్చ

3

వైర్విమిశైః । రాకల్పకోట్యాపితరస్సుతృప్తాః । శ్రీలైంగ్యే । పత్రం పు
ష్పం ఫలం తోయమన్నపానాద్యమాషధం । అనివేద్యంనభుంజీత । య
దాహారాయకల్పితం । తతఃస్వయంచభుంజీమా । చుచ్ఛిద్ధమన్నంయథా
నుఖం । నివేదితంచదేవాః । తచ్ఛేషంచాత్మశుద్ధయే । బోధాయన
స్మృతౌ । యదన్నమాహార త్వేన ప్రాప్తంతద్దోమియ్యం । వ్యాసస్మృ
తిః॥ యద్యద్భుక్తం పరమాగచ్ఛేతశద్దోమియ్యం॥ శైవపురాణే॥ పృ
ణాగ్ని హోత్రంయఃకుర్యాచ్ఛివస్వైవవ్రీసాదతః । అశ్వమేధయుతంపు
ణ్యం । సింధేసింధేలభేన్నరః । ననువిధివచనానాంనిషేధ వచనానాంసమ్య
గ్విషయవిభాగోదర్శితవ । ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృతిపురాణాగమేతి హాసవ
చన వ్రీమాణాదపి బ్రహ్మ విష్ణుపురస్సరై దేవైస్సతి తత్త్వాచ్చ వశి
ష్టభృగ్వతిః । గౌతమపాణినికణాదవ్రీభృతిముని గణైనిషేచితతత్త్వా
త్పరమేశ్వరస్య వ్రీసాదవవభోగ మోక్షార్థేనాం బ్రాహ్మణాదివర్ణా
నాముపయోగ్యవ । తస్మాత్కారణాత్ శివలింగపాదోదక వ్రీసాదవి
రహి తాశ్చయేకేచన సంతితేనదర్శనీ య్యానసంభాష్యాః । ఇతిశ్రీవీర
మాహేశ్వరాచారసారోద్ధారె సోమనాథభాష్యే వ్రీసాదమాహాత్మ్యం
నామాష్టమప్రకరణం సమాప్తం॥

శ్రీ వీ ర శై వ మా హా త్మ్యం .

శ్రీవీరశైవమాహాత్మ్యంవక్ష్యామః॥ ముండకోపనిషది॥ నిర్మా
ల్యమేవ సదాభక్షయేత్ । చండాలోనైవచండాలః । పుల్కసోనైవపు
ల్కసః । అపివాయుశ్చండాలశ్శివేతివాచంవ దేత్తేనసహసంవ సేత్తేనః
హసం విశేత్తేనసహసం । వదేత్తేనసహభుంజీతేతి॥ అస్యాధః॥ నే
ష్టలింగవ్రీసాదమేవచండాలోపిచా సద్దేవోపభుక్తస్యా చ్చండాలోనభ
వతికింతు సవవకులజస్సవధన్యః । శైవే॥ యథాపంకేనరోజంస్యా

ద్యధాకాష్ఠేహుతాశనః। యధానువణపామాణే । భక్తశ్చండాలవం
 శజః॥ స్త్రీవాధపురుషష్టండశ్చండాలో ప్రాకృతాధమః సజాతిభేదో
 లింగాద్యై । సర్వైరుద్రసమాస్తృతాః॥ శివదీక్షాభిజాతస్య । పూర్వజా
 తింసచింతయేత్ । సుప్రతిష్ఠితలింగేతు । నయధాపూర్వభావనా । తైం
 గే॥ దార్వశ్శ్లోహమృద్రీత్న । జాతలింగప్రతిష్ఠితం । యధాపూజస్త
 దై వస్యా । డ్భక్తశ్చండాలవంశజః। కాన్యంచరజతంతామ్రం । లో
 హంచేతిచతుష్టయం । యద్వదేతిసువణవ్యం । రసవేధప్రభావతః॥ త
 త్తచ్ఛూద్రాదిపాత్రం చ । శివముద్రాంకితస్యతు । విద్యారసేసమహ
 తా । పరబ్రహ్మత్యమేత్యనం । సగరీనిజరాభోగం । గంగప్రావ్యయ
 దైకతాం । దీక్షాయోగస్తథావైశ్య । శూద్రాదిశివతాం ప్రజేత్ ।
 శివసంస్కారసంపన్నా । హ్యయంశూద్రోహ్యయంద్విజః। లింగభే
 దకృతంయేన । రారవంసరకంప్రజేత్ । యస్యచిత్తంశివేలీనం । తస్య
 జాత్యాదికంస్తరణ । లింగభేదశ్శిలాబుద్ధిం । కుర్వాణస్సతుపాతకి । ఉ
 పపాతకకోటిశ్చ । బ్రహ్మహత్యయతానిచ । దహత్యశేషపాపాని । శివ
 భక్తస్యదర్శనం । ససర్వవేదసర్వజ్ఞ । స్సర్వయజ్ఞేషుదీక్షితః। మహాపా
 తకకోటిశ్చ శ్వపచోలింగపూజకః। తత్సంభాషణతోముక్తి । గణము
 ఖ్యసుఖంభవేత్॥ భృగుసంహితాయాం॥ పూజయిష్యంతియేకేచిన్తదా
 శ్రమసమాశ్రితా । స్వాగతాసనదాసాద్యై । సైషాంముక్తిః కరే
 స్థితా । యశ్చతుర్వేదవిన్నిత్యం । శివభక్తిర్ద్వివజితః। తేనసంభాషణం
 నిత్యం । నకుర్యాదుపజీవనం । నదాసన్నిహితశ్చైవ । చ్చండాలోనైవ
 సర్వదా । గతంశూద్రస్యశూద్రత్వ మస్యధా బ్రాహ్మణస్యతు । శ్వ
 పచోపిమునిశ్రేష్ఠ । శివభక్తిర్ద్విజాధికః। శివభక్తివిహీనశ్చ । బ్రాహ్మ
 ణోశ్వపచాధమః। చతుర్వేదధరోవిప్ర । శ్శివభక్తివివర్జితః। భవేత్తేనై
 వసంభాష్య । చండాలాధమఉచ్యతే । శివేతివాచంయోనిత్యం । చం

డాలోపిషదేన్తుదా । సహతేనవదేద్వాచం । సహతేనవసేత్సదా । య
 స్తినేశేశిషజ్ఞానీ । భూతిశాసనసయుతః । యజుర్వేదే॥ స్థిరైరంగై స్తుప్త
 వాగ్ం సస్తనూభిః ప్రదేశాంతరే । స్థిరై రంగై స్తుపురుషాప ఉగ్రఇతి
 హోమమంత్రః । పురుషాపః బహురుషః భూ రేణి తానిచేతి అవ్యయానిజాతః
 ఇత్యేవమాదిశ్రు తేః । విగ్రహవిషయతాం నిత్యమిత్యుక్తం । యజుర్వేదే
 అజాత ఇత్యేవం కశ్చిద్భిరుక్తపద్యై రుద్రయతే దక్షిణం । ముఖంతేన
 మాం పాహినిత్యం । ఏకం ముఖం త్రివిధమిశ్వరలోచనానాం ॥
 చత్వార్యజ్ఞాంషి విశదం వపు రద్భుతంతే । ఆత్యంత మేవభజ తాము
 పకార హేత్తో । రానా భవంతి తనవస్త వదివ్యరూపాః । అనశ్వరత్వా
 దేవశరీరమిశ్వరస్య మాత్రం వణమిత్యాహుః । అంగై స్థిరేభి రితిరూప
 మన శ్వరంతే భూరిణితానిచ భుజంగమమాల ధారీ । ఆక్షరం పర
 మేవ్యో మశైవంజ్ఞోతి రుమాపతిః ఇత్యాదిశ్రుతి పురాణవచనాత్ ।
 శివ ఏవ పూజ్యో భవతి । యజుర్వేదే॥ రూపమేకస్యైతన్తహిమానం వ్యా
 చప్తే॥ అధర్వణవేదే॥ ముఖానితే పశుపతే యానిచ త్సూంషితే । భగ
 వతే రూపాయ సదృశప్రతి భిన్నాయతేనమః । దేవాన్సర్వేముని
 శ్రేష్ఠాః । శిషస్యామి తి తేజసః । అంబికాయాపతే శంభోః ప్రత్యక్షాక
 ర బిల్వపత్ । సర్వోపనిషదామథణః । శివ ఏవ నచాపరః । ఏకమేవ హిత
 ద్దానం । తథాజ్ఞానస్య శాసనం॥ ఆదిత్యపురాణే॥ తత్త్వం యద్భగవతో
 రూపమిశ్వరశూలినః । ప్రదేశాంతరే । శివసంకల్పోప నిషది॥ యో
 సాసర్వేషు దేవేషు । పత్యతే యజమిశ్వరః । అకాయోనిర్తలోహ్య
 త్తాతినే మనశ్శివసంకల్పమస్తు॥ నూతగీతాసు॥ ఘృతకాఠిన్య వన్మూర్తి స్స
 చ్చిదానం దలక్షణా । శివాదన్యస్య నైవాస్తి శివ ఏవ హినాన్యధా । అలిం
 గమేక మవ్యక్తం । లింగం బ్రహ్మేతి నిశ్చితం । పరమాయనమః । పర
 మలింగాయనమ ఇతి । తస్మాత్కారణాత్ । సకలనిష్కళాత్మక । శివ

ఏకోద్యేయః । పూజనీయశ్చ హంసోపనిషది । అరూపేభావనానాస్త్రి
 యదృశ్యంతద్వినశ్యతీ । అదృశ్యాదృశ్యరూపత్వే । తదాసేవాంసదా
 భ్యసేత్ । రుద్రఃపశూనామధిపతిరితి । బ్రహ్మశబ్దయోఃపర్యాయతా ।
 ఏకఏవరుద్రోసద్వితీయాయతస్త్యితి ఏకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మేతి ।
 పరస్పరసమానాభ్యాంశ్రుతిభ్యాంమధ్యవస్యామితి । ఘోరశివలక్షణ
 యోశ్రుతి సిద్ధయోగీశ్వర తస్యోఃకార్య భేదోస్తి । శివఏకఏవద్యేయః
 శివంకరః । అత్రీశ్వరోవా । అత్రీశ్వరవాః ఛందసి వనిసౌషక వ్యమితి
 చేతి । వనిప్రత్యయః । ఏకఏవరుద్రోసద్వితీయాయతస్త్యితిద్యావా భూ
 మీజనయన్ దేవఏకఇతి సశివఏకోదేవఇతి ప్రత్యహం దేవషేకఇతిత
 మేకం పురుషం రుద్రమితి ఏకౌరుద్ర ఉచ్యతఇతి శివస్యేకత్వమాహుః
 శై వె॥ అనేనై వతు దేహేన । రుద్రసంస్థాప్య తేక్షితౌ । పాపహాస
 ర్వమర్త్యానాం । సల్లాపాద్దశ్శానాదపి । అర్చయేద్యన్నదారుద్రం । సరు
 రుద్రీకవభూతలె । పాపహాసర్వమర్త్యానాం । దర్శనాత్సర్వనాదపి॥
 విష్ణు నారద సంవాదే॥ దర్శనాచ్ఛివభక్తానాం । సక్రత్సంభాషణాదపి ।
 అతిరాత్రీస్య యజ్ఞస్య । ఫలంభవతినారద॥ శిషధర్మైః । గంగాన్నానస
 తుంపుణ్యం । దర్శనాత్ శివయోగినాం । సర్వతీర్థాభిషేకేభ్యః । త్స
 త్సంభాషణముత్తమం । పూజితశ్శివయోగిన్యా । త్సర్వేదేనాః ప్ర
 పూజితాః । చతుర్వేదధరోవిప్ర । శ్శివభక్తివివజ్జితః । నరోనరక
 గామిన్యా । త్తస్యసంభాషణాదపి । స్కాందే॥ విష్ణుశాపోపశమనాధ్యా
 యన్ భృగుః॥ ఏచదండిత్రీదండాద్యా । ఏకభక్తాహరేత్వయి । తేద్య
 పాషండినస్సంతు । దృష్టాశ్చనరకప్రదాః । యేనరాభోజిష్యంతి ।
 సంభాషం తేనపండితాః । తేపిష్ఠాప్యంతినరకే । యావదాభూతినంస్లవం
 కశ్శ్చతఃస్య విష్ణోవిజ్ఞాపనం॥ తేర్విషండిక్ష్మతాస్తేన । దశానాదపి పాప
 దాః । శయనాసనవస్త్రాది । ధానాదప్యధి వాదనాత్ । తేమాంమహా

శార వాదిగమనం తేనకీర్తితం శ్రుతి బ్రహ్మఋషిణాచాధ । యా
 వధాభూతసంప్లవం । విష్ణోశ్వరేణాజ్ఞప్తం॥ మదాశ్రమరతాన్ ద్వే
 ప్తి । యశ్చమాంద్వేష్టిమాధవ । మదాశ్రమరతాన్ స్తాతి । య
 స్యమాంస్తాతినిర్తలః । కింతుమేనమయం కృత్వా । నేత్రేణార్చకనా
 స్యధా । యోచతంపాలయ్యంతి । తద్భక్తాస్తే వికల్తమాః । ఏచాప్యపహసి
 వ్యంతి । పాపండాస్త్రీజనాదనాం । సుభాషణాదపి హరేతేమాంతో
 షోమహాన్నత్రణాం అస్తిన్నద్ధేలెంగ్యే॥ భవనాదాసనాధ్యానాత్సంపకన్
 సహభోజనాత్ । సంచరంతిమహాఘోరై । శరకేకాలమక్షయం ।
 విశ్వేశ్వరువాచ । ఆద్యప్రభృతి శృణ్వంత శుభముక్తమఘోషణం ।
 సువృత్తోదుర్విశీతోవా । శివభక్తః ప్రభుమన్మమ । మమవాచాసశృద్దే
 వ ప్రతిజ్ఞాతంధరాతలే । పతితోపివిముచ్యేత । మద్భక్తోవిద్యయామమ ।
 చండాలువాటికాయాంవా । శివభక్తస్థితోయది । తచ్ఛ్రేణిశివలోకస్యా ।
 తద్గుహంశివమందిరం । కీటకేష్వపిదేశేషు । యత్రీమాహేశ్వరోజనః॥
 మనాక్స్పృహనోవసతే । కాశీక్షేత్రసమంతుతత్ । యస్మిన్ దేవీవసేన్ని
 త్యం । భూతిశాసనసంయుతః । సోపిదేశోభవేత్పూతః । కింఘనస్తస్య
 మందిరం । పాతకేస్వమనుప్రాప్తై ॥ శివభక్తగుహంవ్రజేత్ । యాచ
 యేదన్నమమృతం । తదలాభేజలంపిబేత్ । సదూరమపిగంతవ్యం । య
 త్రమాహేశ్వరోజనః । ప్రియశ్నేనాపిద్రష్టవ్య । స్తస్యసన్నిహితశ్శివః ।
 యస్మిన్ కస్తన్ స్థితో భక్తో । భూతిశాసనసంయుతః । తత్రతత్రీస్థితా
 గంగా ప్రభావాచ్ఛాసనస్యవై । అంత్యజోవాధమోవాపి । మూర్ఖో
 వాపండితోపివా । యస్మిన్ దేశేవసేన్నిత్యం । భూతిశాసనసంయుతః గ
 తోయదృచ్ఛయావాపీ । సర్వతీధైర్యమాగతః । నాహంవసామికైలా
 సే । నమేకాంచనమందిరై । మద్భక్తాయత్రీష్ఠంతి । తత్రీతిష్ఠామిపా
 ర్వతి । స్వయంభూర్యత్రీవాలింగం । యత్రీవాశివయోగినః । తత్రీయో

జనపర్యంతం । వాకణాస్యాసమంతతః । లింగాద్ధస్తరతంసాగ్రిం । శివ
 తే త్రాంసమంతతః । మనుజైస్థాపితేలింగే । తే త్రామానముదీరితం । స్వా
 యంభువేసహస్రింస్వా । దాక్షరేయేచతదధఃక్రమ్ । తత్రాపంచత్వమా
 హూవై । శివసాయుజ్యకారణం । శివతే త్రాసశ్చాపస్థాన్ । శివసేవార్థ
 మాగతాన్ । పతితానంత్యజాన్యాపి । స్పృష్ట్యానస్నానమాచరేత్ ।
 గ్రామేవాయదివారణ్యే । జలేవాపిస్థలేపివా । యత్రావాదృశ్యతేలిం
 గం । సర్వతీర్థానితత్రావై । శివలింగంసమీపస్తం । యత్తోయంపురత
 స్థితం । శివలింగమితిజ్ఞేయం । తత్రాస్నాత్వాశివంచ్రజేత్ । తస్యశివ
 ప్రాప్తిరుదాహృతా । తస్యోదాహరణమాహః । పురాతు సూకరః
 కశ్చిత్ । శ్వానంస్పృష్ట్యాభయాత్పుథి । ప్రసంగాచ్చిన్నదేహేతు । శివ
 తీర్థావగాహ్యతే । యత్రాత్వందేవ దేవేశః । పూజ్యతే సుకృతాత్కభిః ।
 నతత్రాదేశ దుభిక్షం । నచచూరీప్రవర్తనం । శ్శ్వానం తద్గృహంఘో
 రం । సదేశః ప్రేతభూమికా । మ్లేచ్ఛాస్సర్వేపితే లోకా । శివోయ
 త్రాస పూజ్యతే । అస్తిన్నధే శతరుద్రీయే । దశానువాకే । విశ్వం
 పుష్టంగ్రామే అస్తిన్ననాతురం । రుద్రాధ్యాయా వసేన్యత్రా । గ్రామే
 వానగరేపివా । నతత్రాక్షుత్ప్రచాసాద్యా । దుర్భిక్షవ్యాధయోపిచ । త
 స్మాత్కారణాత్ । యస్మిన్ తే త్రాశివోనాస్తి । నాస్తిమా హేశ్వరోజనః । త
 చ్చుష్థానంనగంతవ్యం । వేద్యంనదవనాంతరం । ఇత్యాదిశ్రుతిస్త్వత్రాపు
 రాణాదినచనప్రమాణాత్ చండాలపుల్కన శ్వపచాదయోపిభక్తియు
 క్తాః తదీయప్రసాదోఽజీవినశ్చయే కేచనసంతిత ఏవశ్రేష్ఠాః । తపవకు
 లీనాశ్చతైస్సహ సందర్శన సంభాషణ సహభోజనాది క్రియాః సకర్త
 వ్యాః ॥ ఇతిశ్రీ వీరమాహేశ్వరచారసారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే వీర్వై
 వనామ సవమ ప్రకరణం సమాప్తం ॥

వీరమా హేశ్వరమా హా త్యం .

శ్రీవీరమహేశ్వరమాహత్యం వక్ష్యామః శివభక్తానువహా
త్సహా శివాత్మన పరాయణాః సంయుతాధర్మసంపన్నా సర్వా
ధాన్యాధాయంతితే సర్వద్వంద్వసహాధీరా నిత్యముద్యుక్తచేతనః
పరోపకారనిరతా గురుశుశ్రూషణేరతాః ఋజువోమృదవస్వచ్ఛా
అనుకూలాః ప్రియాంవదాః శాంతాస్త్రితముఖాభద్రాః నిత్యంస్యాగ
తవాదినః అల్పవాచస్సవక్తార శూరాస్త్యాగవిశారదాః అమాని
నోబుద్ధిమంత స్త్యక్తస్పర్థాగతస్పృహః శివాచారసమాయుక్తా
దయాదాక్షిణ్యగోచరాః దంభమాత్సర్యనిర్ముక్తా యధాతద్వాభిభా
షణః సంవిభాగపరాః ప్రాజ్ఞావ్యాశతాశ్చ వ్యకుత్సితాః జనేషువాచా
మతినా సచరోపవశానుగా భవంతిచామలాత్మానః సుస్త్రితాసాధు
సేవినః సపాదపాణివాక్పక్షు శోత్రశిశ్నవశానుగాః చపలానినకుర్వం
తి సర్వవ్యాసంగవజ్జితాః ఏతాంతాంభక్తిమాన్దాయ గుణేష్య
తేషువతినః పూజయంతి శివనిత్యం పరాపరవిభూతయే లింగ
ద్వయంసమాఖ్యాతం చరంచాచరమేవచ చరంప్రతితివిఖ్యాత
మచరంపాథివాదికం చరేసదావసత్వేవ పీరితియక్తోమహేశ్వరః
అచరేమంతసంస్కారైర్ద్యయోనిత్యంసదాశిషః స్థావరంజంగ
మంచైవ ద్వివిధంలింగముచ్యతే జంగమంస్యావ్యమానేన స్థావ
రంనిష్ఫలంభవేత్ ఉపవీతసహసేభ్యో బ్రహ్మచారీవిశేష్యతే బ్రహ్మ
చారి సహసేభ్యో వేదాధ్యాయీ విశేష్యతే వేదాధ్యాయీసహ
స్రేభ్యో అగ్నిహోత్రీ విశేష్యతే అగ్నిహోత్రీసహసేభ్యో యజ్ఞ
యాజీవిశేష్యతే యజ్ఞయాజీసహసేభ్యో సత్రియాగీ విశేష్యతే
సత్రయాగీసహస్రేభ్యో సర్వవిద్యార్థపారగః సర్వవిద్యార్థవిత్కోట్యా
శ్శివభక్తోపశేష్యతే కించిద్వేదనయంపాత్రం కించిత్పాత్రంతపోమయం

ఆగమిష్యతి తత్పాత్రం తత్పాత్రం తారణిష్యతి సర్వేషామేవ పాత్రాణామి
 తిపాత్రం మహేశ్వరః పతనాత్రాయ తేయస్తాత్ । అతీవనరకాణావాత్ ।
 తస్య పాత్రస్య మాహత్మ్యాదానమణ్విపిచాక్షయం । తస్మాత్ సైమహాదేయం ।
 మప్రమాణ ఫలాదిభిః । శ్శివభక్తస్సదా స్కంద । శ్వపచోపి మమ
 ప్రియః । న తస్మా దధికం కించి । ద్విద్యతే పాత్రముత్తమం । ఆసంయత
 స్య యంసోయం । సర్వావస్థాంగ తోపివా । యోవా కోవాశివే భక్త ।
 శ్శివవత్పాత్ర ముత్తమం । గుణవత్పాత్రీపూజాయాం । వరంశాసన
 పూజనం । శాసనం పూజయేతస్తా । దవిచారం శివాజ్ఞయా । పాత్రీ
 శాసన యోర్ధ్యే । శాసనంతు విశిష్యతే । తస్మాచ్ఛా సనమేవాదౌ
 పూజ్యం యత్నాచ్ఛివోయథా । సర్వాచారవిహీనోపి । వణాశ్రమ
 వివజితః । భక్తిలేశయత స్కంద । మత్ప్రియస్స గుణాధికః । తస్మా
 త్పూజ్యానమస్కార్యా । వణాశ్రమపరాయణైః । వర్ణాశ్రమవరిభ్య
 స్తా । శివేభక్తిపరాయణః । నిత్యంనై మిత్తికంకామ్యం । నిర్మలంచచ
 తుర్విధం । దానంపాత్రీంప్రదాతివ్యం । నవాత్రేపుణ్యమాత్రకం । హర
 స్యప్రీణనాథంచ । శివభక్తాయదీయతే । దానంతద్విమలంప్రీక్తం ।
 కేవలంమోక్షసాధనం । తస్మాత్పాత్రీతమంజ్ఞాత్వా । శివభక్తమకల్
 షం । తస్మై సర్వంప్రదాతవ్యం । అక్షయంఫలమిచ్ఛతా । విప్రీణాంవే
 దవిదుషాం । కొటిసంభోజయత్ఫలం । భిక్షామాత్రీప్రదానేన । తత్ఫలం
 శివయోగినః । శివయోగిగృహేయస్య । భిక్షాంగృహ్యతీసత్కృతిః । కు
 లంతారయ తేతస్య । నప్త సప్త చసప్తచ । శివభక్త సమాయాంతం ।
 దృష్టైవగృహసంస్థితా । క్రీడంత్యోషధియస్సర్వా । యాస్యామఃపర
 మాంగతిం । నాహంతథాద్దియజమానహవివికతానై । శ్చోతద్భుత
 ప్లుతమిదం హుతభుజ్జుఘేన । యజ్జంగమస్య పరతశ్చరతోనువృత్త్యై । తృ

ప్రి నామహ్యవహితైచిజకర్తృవాక్తైః । క్షీయంతేచవరాహేహే । త
 పోయజ్ఞక్రియాదయః । నక్షీయంతేవరాహేహే । శైవవక్త్రేహుతంవ
 హిః । నైవేద్యంపురతోన్యస్యం । దన్యనంస్త్రీకృతంయయాతస్యభక్తస్య
 జిహ్వగేహ్యశ్నామికమహోద్భవ । యత్రభుంజీతభస్తాంగీ । మూర్ఖో
 వాపండితోపివా । తత్రభుంక్తేమహాదేవ । స్పృశత్నీకోవృషధ్వజః । బ
 హునాత్రకిముక్తేన । శివభక్తుంతు భోజయేత్ । శివభక్త్యధాభుంక్తే ।
 సాక్షాద్భుంక్తే సదాశివః ॥ శివస్యపరిపూర్ణస్య । కిన్నామక్రియతేనరైః ।
 యత్కృతంశివభక్తానాం । తచ్చివస్యకృతంభవేత్ । భక్తప్రియోహంస
 తతం । యథాధాంక్రొంచసూదన । తస్యసంపూజనాద్వత్స । పూజ
 తోహంససంశయః । నమేప్రియశ్చతుర్వేదీ । మద్భక్తశ్వపచోపివా ।
 తస్మై దేయంతతోగ్రాహ్యం । నచపూజ్యోయథాహ్యహం । శివభక్తాయ
 యద్జ్ఞానం । భక్త్యాదత్తంయదచితం । తదాహంచానుగృహ్యామి ।
 తేనానంతంతదుచ్యతే । సకృల్లింగార్చకందత్వా । వస్త్రమాత్రీంయ
 దృచ్ఛమా । యేకచ్ఛత్రీంభవేద్రాజ్యం । శివసాయుజ్యమాఘ్నమాత్ ।
 వాసాంసిచవిచిత్రాః । సారవంతిమృదూనిచ । శివయోగరతేదే
 యం । తస్యదానఫలంశృణు । యాదత్తద్వస్త్రీతంతూనాం । పరిసం
 ఖ్యాచయావతీ । తావద్వషణసహస్రాః । ఋద్రీలోకేనుహీయతే ।
 సకృల్లింగార్చకేదత్వా । సువణామణుమాత్రీకం । దేవేభ్యఃపూజ్య
 తేసమ్య । గ్గణముఖ్యోగణేశ్వరః । సకృల్లింగార్చకేదత్వా । భూమింగో
 ప్పాదమాత్రకాం । భూలోకాధిపతిభూత్వా । శివేనసహమోదతే ।
 సకృల్లింగార్చకేదత్వా । ధేనుంబహుపయోధరాం । రుద్రీలోకేనివా
 సంహియావద్రోమాణితత్పశోః । ఫలమూలంచభక్తాయ । శాకానివివి
 ధానిచ । శ్వపచశ్శివభక్తాయ । దుత్తమోత్తమజన్తభాక్ । తస్మాత్పూ
 ణాదిదానే । దాతామద్వంశజశ్శివే । ఆఘోవాధవరిద్రోవా । స్వ

తశ్చక్తిమవర్చయన్ । విత్తైన్యాకయాజితైరేవ । భక్త్యాదేవంసమర్చ
యేత్ । భక్తావిత్రానుసారేణ । శివముద్దిస్యయత్కృతం । అల్పేమహ
తివాతుల్యం । పుణ్యమాధ్యదరిశ్రయోః । భక్త్యాప్రిచోదితంకుర్యా । ద
ల్పవిత్తోపిమానవః । సర్వస్యమపియోదద్యా । చ్ఛివేభక్తివివజ్జితః ।
సతేనఫలభాజ్నుస్యా । ద్భక్తిరేవాత్రీకారణం । చిత్తంచిత్రానుసారే
ణ । తదాతన్యభవిష్యతి । గ్రాసోవాధామపిగ్రాసం । వ్యక్తందాతుస్త
దధిజనః । యదినామనదేయంస్యా । త్వంప్రాప్తాయాధిజనేగృహం ।
కింవాక్యాం న్యపిసప్తాని । ప్రియాణ్యానుగతానిచ । ప్రిత్యుద్ధానాభి
గమనం । స్వాగతంప్రియభాషణం । స్వాగతంచాన్నపానంచ । ముక్తి
స్యోపానసప్తకం । అతిధిర్యన్యభగ్నాశో । గృహాత్ప్రీతినివర్తతే । సత
స్యదుష్కృతందత్వా । పుణ్యమాదాయగచ్ఛతి ॥ అదత్తదోషాశ్చభ
వేద్దదిద్రో । దరిద్రదోషాచ్ఛకరోతివాపం । పాపాదవశ్యంనరకంప్రజం
తి । పునదరిద్రోఃపునరేవపాపీ ॥ ద్వారంద్వారంచరంతేవ్యం । భిక్షుకా
పాత్రీపాణయః । దర్శయంతోహ్యనాతూణాం । భవేతిఫలమీదృశం । య
ద్యదిష్టసముత్కృష్టం న్యాయపాత్రీంచయద్భవేత్ । శివాయతంనివేద్యం
స్యా । ద్భక్తానంతఫలాధిభిః । యద్యదాత్మహితంలోకే । తత్తద్రవ్యమ
వంచయన్ । శివలింగార్పణోభక్త్యా । తక్రితుష్యామినువ్రతే । న్యాయా
జితస్యచిత్తస్య । త్యాగఏవహిరక్షణం । తటాకోదరగంధా
నాం । పరివారణవాంభసా । ఆధాన్యాకయాజితైశ్చాపి । భక్త్యాచేచ్ఛివ
మర్చయేత్ । సతస్యప్రత్యవాయోస్తి । భావేవశ్యోయతః ప్రభుః । న్యాయా
జితైరపిద్రవ్యైః । రభక్త్యాపూజయేద్యది । నసతత్ఫలమాప్నోతి ।
భక్తిరేవాత్రీకారణం । యదిలుభ్ధోచరకూర । నరస్యాప్రియవాదినః ।
దానంసత్యాక్షమంనాస్తి । భాష్యతేసాధుభిఃకృతం । శు ॥ జనసనతోజ
నితసుతానాతయనెవృద్ధాతవస్తనౌతుంగౌ । యోదిహిత్యహహవదే

ద్యశ్చైవ జేత్తస్యనాస్తితి । దానంభోగోనాశస్తి ప్రోగతయోభవంతివిత్త
స్య । యోనదదాతిసభుంక్తేతస్య । తృతీయాగతిభావతి । త్యాగంభో
గంచవినాధనసంస్థితి మాత్రోతోహియదిధనినః । వయమపికిమితిసధని
సస్తిష్టతిసహకాంచనోమేరుః । పిబంతినద్యస్వయమేషనాంభః । ఖాదంతిన
స్వాదుఫలానివృక్షాః । పురందరోనక్వచిదత్తిసస్యం । పరోపకారాయ
సతాంవిభూతిః॥ ఇంద్రియాధాప్రశంసాధానం । సర్వస్వందీయతేనరైః
ధర్తాధామణుమాత్రీంచ । తద్దానంమరణోపమం । దానంచిత్రాదృతం
వాచః । కీర్తిధర్మోయథాయుషః । పరోపకారణంకాయా । త్సారా
త్సారంసమద్ధరేత్॥ ఇతి శ్రీవీరమాహేశ్వరాచార సారోద్ధారే శ్రీసా
మనాధభాష్యేవీరమహేశ్వరాచార మాహ త్త్వం నామదశమప్రకర
ణం సంపూర్ణం॥

ఇతర దేవతాపరిత్యాగమాహ త్త్వం .

ఇతర దేవతాపరిత్యాగమాహ త్త్వం షట్షామః॥ సర్వేతర దేవ
తాపరిత్యాగేనశివైకవిషయంధ్యానంన శ్రేయసహేతుకం । తదేవంహ్య
పదిశతోధర్మణవేదస్యాభిప్రాయమాహ । అధర్వణవేదే॥ ఈశానశివ
ఏకోద్యేయశ్శివంకర సర్వమన్యత్పరిత్యజ్యఇతి । ఆత్రీఈశోవా । అత్ర
ఈశవాన్ । ఛందసివనిసౌమకావ్యమితిచేతి వని ప్రత్యయః । ఏకఇతి ।
ఏకఏవరుద్రోనద్వితీయాయతస్థఇతి । ద్యావాభూమిజనయన్ దేవ
యేకనశ్శివఏకోదేవఇతి । ప్రత్యహందేవమేకఇతి । తమేకంపురుషంరు
ద్రమితిఏకోరుద్రోఽచ్యుత । ఇతిశివస్యఏకత్వమాహుః । పశూనాంరుద్రం
యజేతేతిబ్రహ్మదయః । పశవఇతి । రుద్రఃపశూనామధిపతిరితి బ్రహ్మరు
ద్రశబ్దయోః పర్యాయతా । ఏకఏవరుద్రోనద్వితీయాయతస్థేఇతి ఏక
మేవాద్వితీయం । బ్రహ్మైతిపరస్పరసమానాభ్యాం శ్రుతిభ్యామధ్యవ

స్వామి ఇతి ఘోరశివలక్షణయోశ్చుతి సిద్ధయోగీశ్వరతనోఽః కార్యభే
దోస్తి । బ్రహ్మగీతాయాం ॥ అలింగమేకమన్యక్తం । లింగంబ్రహ్మేతిని
శ్చితం । పరమాయనమఃపరమ । లింగాయనమితి । తస్మాత్కార
ణాత్ । సకలనిష్కలాత్మకశ్చివవక్తో ధ్యేయః । పూజనీయశ్చహంసోపని
షది । అరూపేభావనానాస్తి । యదృశ్యేతద్విసశ్యతే । అదృశ్యాదృ
శ్యరూపత్వే । తదాసేవాంతదాభ్యసేత్ ॥ శివసంకల్పోపనిషది ॥ యో
సాసర్వేషువేదేషు । పర్యతేహ్యజ్ఞఃశ్వరః । అకాయోనిర్మలోహ్య
త్వా । తన్నేమసశ్చివసంకల్పమస్తు ॥ సూతగీతాయాం ॥ ఘృతకాఠిన్యవ
న్ముతీ ॥ సచ్ఛిదానందలక్షణా । శివాదన్యస్తునైవాస్తి । శివఏవహి
సాసదా । దేవాస్సర్వమునిశ్రేష్ఠాః । శివస్యామితతేజసః । అంబికా
యాః పతేశంభోః । ప్రత్యక్షాకరబిల్వవత్ ॥ సర్వోపనిషదామధః ॥
శివఏవసచాపరః ॥ ఏకఏవహితజ్ఞానం । తదాజ్ఞానస్యశాసనం ॥ ఆదిత్యపు
రాణే ॥ తత్త్వంయద్భగవతో । రూపమీశ్వరశూలినః । ప్రదేశాంత
రే ॥ అక్షరం పరమంవ్యోమ । శైవంజ్యోతిరుమాపతిః । ఇత్యాదిశ్చ
తి పురాణవచనాత్ । శివఏవపూజ్యోభవతి । యజుర్వేదే ॥ రూపఏక
స్యితరం మహిమానంవ్యాచప్తే । అధర్వణవేదే ॥ ముఖానితేషశుప
తేయానిచక్షూంషితే రూపాయసద్భవ ప్రతిభిన్నాయతేనమః । ఏకం
ముఖిత్రయమీశ్వరలోచనానాం । చత్వారిదోషివిశదంవపురద్భు
తంతే । అత్యంతమేవభజతాముపకారహేతో । నానాభవంతితనవ
స్తదదివ్యరూపాః । అనీశ్వరత్వాదేవశరీరమీశ్వరస్య మాత్రీంవణాక
మిత్యాహుః । అంగైస్థిరేభిరితిరూపమనీశ్వరంతే । భూరీణితానిచభుజం
గమమూలధారిణి । యజుర్వేదే ॥ స్థిరై రంగైస్తుష్టువాగ్ంసస్తనూభిః ।
ప్రదేశాంతరే ॥ స్థిరై రంగైపురూరూపఉగ్రీతి । హూమోపమంత్రః ।
పురురూపః బహురూపః భూరీణితానిచేతి ఆవ్యయానిఅజాతః । ఇత్యే

[illegible]

స్వామ్యేవ । మ త్తమాధమభేదతః । ద్వివిధస్త త్ర దేవస్య । శివస్యధ్యా
 నముత్తమం । విష్ణోదీనాంతు దేవానాం । ధ్యానంచాధమమీష్యతే ।
 అధోముముత్సుభిఃప్రాజ్ఞైః । శివఏవశివంకరః । ధేయస్సర్వంపరిత్యేజ్య ।
 శివాదన్యంతుదై వతం । అస్తిన్న ధే॥ శ్రుతిస్సాధ్వీనమాప్తా । వేదవి
 త్తమాః । క్వచిత్క్రదాచిద్దేవేషు । తదన్యాస్సర్వదేవతాః । జ్ఞేయత్వే
 నాపిచోచ్యంతే । ధ్యేయత్వేపితద్దై వచ । బహునోక్తే నకింవిపాః ।
 శివోధ్యేయశ్శివంకరః । శివాదన్యత్పరిత్యేజ్య । దై వతంభుక్తిముక్తయే ।
 సాఘందే॥ జగమశరణందేవం । సర్వభావేనశంకరం । సంత్యజ్యత్పణవత్సి
 ర్వం । బ్రహ్మవిష్ణోదికాంస్తథా సారసంహితాయాం । సర్వాన్దేవాన్స
 రిత్యేజ్య । యజేత్పంచాస్యమీశ్వరం । సర్వాన్తంత్రాన్సరిత్యేజ్య । జపే
 త్పంచాక్షరీంసదా । బ్రహ్మగీతాసు॥ విష్ణుభక్త్యాచమద్భక్త్యా । నాస్తి
 నాస్తిపరాగతిః । శంభోభక్త్యేవసర్వేషాం । సత్యమేవమయోదితం॥
 కాళికాఖండే॥ శుకవత్పవిత్రేశ్వర । కీడామైకేవలంవయం । తయోన్మే
 వనిమేషాభ్యాం । ఆస్తాకంప్రళయోదయా॥ సూతసంహితాయాం॥
 అధోమహాదేవశివాదిశబ్దం । పరంముదానిత్యమతంద్రితశ్చ । విహాయ
 నారాయణనామపూర్వం । జపేదశేషాశుభనాశనాయ॥ సాంబపురా
 ణే॥ నారాయణాదినామాని । ససాక్షాత్పరమాధికతః । నామానితిపరి
 జ్ఞాన । మల్పస్యతపసఃఫలం । పరాశరపురాణే॥ నారాయణోహరిర్వి
 ష్ణుముక్తుండఃకేశవోచ్యతః । ఏవమేవాదినామాని । నైవతత్వపరాణి
 వై । పరతత్వోపదేశస్య । సన్నిధాపరితాలమీ । శబ్దాకధంచిద్యోగే
 న । ప్రవర్తంతేనముఖ్యతః । విష్ణునారాయణాద్యైస్తు । నామభిఃస
 కతై రపి । శ్రుతిస్త్పతిపురాణోక్తే । నోచ్యతేపరమంపదం । మానవపు
 రాణే॥ నారాయణాదినామాని । విస్మజ్యనవిచారతః । జపేచ్ఛివాదినా
 మాని । సద్యోముక్తంయదీచ్ఛసి । నారాయణాదినామ్నాంనిర్వచనం॥

కారణాగమే॥ ఆపోనారాధ్యరోరుద్రః పురుషః కృష్ణపింగళః॥ తత్సూన
 వస్త్రాఅయనం॥ తేననారాయణస్త్పతః॥ స్కాందే॥ ఆపోనారాఇతి
 ప్రోక్తా॥ నారావైనరసూనవః॥ తాయదస్యాయనంతేన॥ ప్రోక్తోనా
 రాయణస్వయం॥ తైంగ్యే॥ ఆపోనరస్యతనవ॥ ఇత్యపాంనామశుశ్రు
 మః॥ ఆపూర్యతాభినయనం॥ కృతవానాత్మనోయతః॥ అప్పుతేతేయ
 తస్తస్తా॥ దసానారాయణస్త్పతః॥ విపక్షిష్ణుగఽత్తిశ్చైవ॥ విష్ణునామ
 ప్రకీర్తితం॥ వసుదేవాత్తజసాత్మా॥ ద్వాసుదేవఇతిస్త్పతః॥ శివరహస్యే॥
 విష్ణువాక్యే॥ దివ్యవక్షః సహస్రాంతే॥ జతరాత్మస్యధీమతః॥ ఆధోద్వా
 రాద్వినిష్కాంతో॥ భవామృహమధోక్షజః॥ ఎవమాదీనినామాని॥
 పరతత్వాదివాచకః॥ వాయువీర్యసంహితాయాం॥ అల్పాన్ధేవాస్పరి
 త్యజ్య॥ కర్తాణామనసాగిరా॥ తదేవసాంబంనగుణం॥ భజభావపురస్కరం॥
 పరాశరపురాణే॥ విహాయసాంబమీశానం॥ భజంతేదేవతాంతరం॥
 తెమహాఘోర సంసారే॥ పతంతిపరిమోహితాః॥ విహాయసాంబమీ
 శానం॥ యజంతేయదిముక్తయే॥ తేమహాతమసాకాంతా॥ నేతే
 మాంపరమాగతిః॥ శ్రు॥ దేవనికాయేదేవేస్సైవ్య బ్రాహ్మణ్యం॥ బ్ర
 హ్మణోపాస్యత్వంచ ప్రవదమంత్రసిద్ధమిత్యాహుః॥ తాత్పర్యసంగ్ర
 హే॥ త్వంబ్రాహ్మణస్త్వముపధావసమేవకార్యం॥ త్వంబ్రాహ్మణైస్త్వ
 దితిరేనభవంతుపాస్యాః॥ ఆబ్రాహ్మణోసపరవణినిషేవణేన॥ సంభా
 వ్యవవయదినః ప్రపదంప్రమాణం॥ ప్రపదాభ్యోహిమంత్రీ స్సామవే
 దే॥ సయధాత్వం దేవేషు బ్రాహ్మణే హుమరుష్యేషు బ్రాహ్మణోవై
 బ్రాహ్మణము పధావత్యుపధావామితి॥ అస్మిన్నధే పరాశరపురాణే॥
 తతోవిప్రస్యసంబంధః॥ శివేనైహియజ్యతే॥ శంకరాసర్వదేవాశ్చ॥
 వృషలాన్తుపురందరః॥ పితామహస్తువై శ్యశ్చ॥ త్తత్రియఃపరమోహ
 రిః॥ బ్రాహ్మణోభగవాన్రుద్రః॥ సర్వేషామత్రమోత్తమః॥ బ్రహ్మభా

వోహిరుద్రస్య । బ్రాహ్మణ్యంనై వపాతుజం । బ్రాహ్మణోవై సదాలో
 కే । బ్రాహ్మణంచోపధావతి । మహాబ్రాహ్మణమీశానం । ఉపధావే
 న్నచేతరం । సదామహాంతంమాత్మానం । విరూపాక్షంద్విజోత్తమః॥
 అస్మిన్నధే॥ గుద్రవసదాసాక్షా । ద్బ్రాహ్మణోబ్రహ్మభావతః । బ్రా
 హ్మణైఃపతితస్తస్మాద్బ్రాహ్మణోరుద్రోవహి॥ప్రజానాం పాలకోరాజా । వి
 ఘ్నస్సర్వస్యపాలకః । తేనరాజాహరిస్తస్య । బ్రాహ్మణ్యంత్వోపచారికం
 జగద్విస్తరణేచైవ । కార్యవాభగవానజః । కేవలంవైశ్యవస్యా ।
 న్నరాజానద్విజోత్తమః । రాజాధిరాజస్సర్వేషాం । స్త్రింబకస్త్రిపు
 రాంతకః । తస్యైవానుచరాస్సర్వే । విఘ్నబ్రహ్మపురోగమాః । శ్రీ॥
 తస్తద్బ్రాహ్మణానాం స్వకీయదేవతా మహాబ్రాహ్మణోరుద్ర ఏవనమూ
 పాస్యః । యథాయజుర్వేదే॥ యోవైస్యాం దేవతామతియజతేప్ర
 స్వామై దేవతాయైచ్యవతేనా పరాంవ్రాప్నోతి పాపియాన్భవతి । ప్ర
 దే శాంతరే॥ యోవా యథాదేవతాయజ్జేషూః చరతి దేవతాభ్యోనృ
 శ్యతే । పాపియాన్భవతి । అస్మిన్నధే॥ ఋగ్వేదే॥ మాత్వారుద్రచక్ర
 దామాసతోభిదూఃదుష్టుతి వృషభమాసహుతి । తాత్పర్యసంగ్రహే॥
 దేహాంతరైస్సహనమస్తుతి హూతయస్తే । తోషాయనాలమలమేవవిప
 ర్యయాయ॥ కించతుల్యనమస్కారై । సర్వదేవతనామభిః । దృష్టవ్యా
 సదృశస్తుత్యా । సమానాహ్వనకర్తృణా । సవయచక్రనామత్వాం ।
 సర్వదే వనమస్కృతం । ఇతిశ్రుతిస్తృతి పురాణేష్వపి పరమేశ్వరనామా
 సమంతరేణస్తుతి సమస్కారా సహాశ్చాన్యదేవతాద్విజాతిభినదర్శనీ
 యాః॥ ఇతిశ్రీవీరశై వమా హేశ్వరాచారసారోద్ధారేశీ సోమనాథభా
 ష్యేతరదేవత్యాగోనామైకాదశప్రకరణం సంపూర్ణం॥

స మ స్కా రా థి ప తి త్వం .

సమస్కారాధిపతిత్వంవక్ష్యామః॥ సమస్కారాధిపతిత్వం పరమే

శ్వరస్యైవేతి సోదాహరణమాహ॥ తాత్పర్యసంగ్రహే॥ దేవత్వదేక
విషయాణి నమాంసిపుంసాం । యస్మై నమశ్శ్రుతి బలాదవధారయామః ।
దేవాంత రేషువిహితాన్యపితాన్యమూని॥ సో తాంసిసాగర ఇవత్వయిసంప
తంతి॥ యస్మై నమశ్శ్రుతిబలాదితి ద్వేశ్శ్రుతిభాతః । యస్మై నమస్తస్మైత్వా
జుష్టం నియుచ్యతే । యస్మై నమశ్శ్రుత్యాధర్తమాహ । యస్మై నమశ్శ్రు
తనూద్యనమన్వినం త్వమేకాని యోజకము వాచపశోఃకపర్దిక ।
అన్యచదివ్య శిశుమారశిరోభవంతం । శక్యంతవిద్ధముభయేననమోవి
ధాతుం । యచ్ఛబ్దనిర్దేశశామభయమపి నమోలక్ష్మ్యత్వేనప్రసిద్ధం ।
కించదనువదం త్వేతదుద్దేశేనఃపశునియోజనం తదాత్మనాచశిశుమార
శిరోభవంత మితిదివ్యశబ్దేనశిశు బ్రాహ్మణోత్తమాః । వర్తశాశ్వద్ధవణా
ర్థచంద్రదీపాదిలింగినః । భవేయశ్శ్రద్ధయాసాధకం । లలాటబ్రాహ్మ
ణోత్తమాః । స్వదారాగమనేచైవ । పరదారాపరిగృహే । భవేయ
రున్ముఖాయూయం । సర్వదాబ్రాహ్మణోత్తమాః । విష్ణ్వాదిదేవతాస్స
ర్వా విశిష్టాశుకరాదితి । భ్రాంతివిజ్ఞానసంపన్నాభవేయైబ్రాహ్మణో
త్తమాః । పితృమాతృసుతభ్రాతృభార్యావికయణస్తథాబంధువిగ్రయణ
స్తద్వద్భవేయద్రాహ్మణోత్తమాః । దేవవిక్రియణస్తద్వ । త్రిధావిక్రి
యణస్తథా । ధర్మవిక్రియణస్తద్వ । ద్భవేయద్రాహ్మణోత్తమాః ।
బౌద్ధేవాహమతేచైవ । పాంచరాత్రేత్వవైదికే । శాక్తేచదీక్షితా
యూయం । భవేయబ్రాహ్మణోత్తమాః । పాషండిముఖధాన్యేషు ।
మార్గేషుశ్రోతకేషుచ । శ్రద్ధయాదిక్షితాయూయం । భవేయబ్రా
హ్మణోత్తమాః । యుష్మాకంవంశజాతశ్చ । సర్వస్త్రీభిస్సహద్విజః । మదు
క్తాధాప్రమాణేన । భవేయబ్రాహ్మణోత్తమాః । బహునోక్తేనకిం
సాక్షాత్ । చ్ఛివేనంసారమోచకే । తత్సంబంధిషుసర్వేషు । శ్రుతిస్మృ
త్యాదికేషుచ । యుష్మాకంవంశజాతానాం । యుష్మాకంచతద్దైవచ । శు

ధభావస్తద్ధైవాస్తు । శావస్త్యషక్యతోమయా । శివరహస్యే । పాపా
 నామపి బాహుళ్యాదధీచేశ్చాపిశాపతః । గౌతమస్యమునే శ్వాపా । ద
 ధీచస్యచశాపతః । జన్తాంతరకృతాత్పాపా । దయమర్థోనరోచతి॥ ఇ
 త్యాదిగౌతమధీచాదిశాపహ తాబుషయశ్చ తేహంవంశజాశ్చనదర్శ
 నీ యానసంభాష్యాః । వీరభద్రదక్షసంవాదే । ససజ్జనహసారుదో ।
 వీరభద్రద్రంగణేశ్వరం । తక్షణా దేవదక్షస్య । యజ్ఞవాటింహిరక్షయం ।
 తంద్రప్రస్థాభితిభీతోపి । దక్షోదృఢఃకవస్థితః । కృద్ధవద్భవనం ప్రాహ ।
 కోభవాః కిమిహెచ్ఛసి । తస్యతద్వచనం శృత్వా । దక్షస్యచతురాత్మ
 నః । వీరభద్రోమహాతేజః । మేఘగంభీరనిన్వనః । స్వయంచాపినమాలో
 క్య । దక్షం దేవైశ్చసర్వైజం । అధఃగభఃమసంభ్రాత । మలోభాదు
 చితంవచః । వయంహ్యనుచరాస్సర్వై । శర్వస్యామితతేజసః । భాగాభి
 లీప్సయాప్రాప్తా । భాగోనస్సంప్రదీయ్యతాం । అధవాతద్వదోస్తాకం ।
 సభాగఃపరికల్పితః । కథ్యతాకాంరణంతత్ర । యధ్యంతాంవామయా
 నురాః । ఇత్యుక్తాసైగణేంద్రణ । దేవాదక్షపురోగమాః । ఊచుమం
 త్రాః ప్రమాణంనో । నవయంప్రభవస్థితాః । తమధ్వరేప్రథమం
 సందధానాహవీరభద్రం చికెతానాసమోభిర్యేన పూణంజగ్రహు
 ద్విశ్వరూపాజుష్టం దేవాఆమృతంభజంతి । అస్యాధః । అధ్వరేయజ్ఞేప్ర
 థమతం రుద్రం రుద్రశబ్దస్యాధః । రుక్ దుఃఖం ద్రావయతీతి రుద్రః
 రుద్ధుః । రుక్ దుఃఖ హేతువాతంద్రావయతిన ప్రభుః । సరుద్రఇత్యుచ్య
 తె । సద్భిఃశివతత్వార్థ వేదిభిః రుద్రశబ్దేన సంసారదుఃఖ నాశనః ।
 పరమేశ్వరోభిధియ్యతిఇతి । సందధానాః । చేకితానాః దేవాః । ఏనవిశ్వరూ
 పాజుష్టంహః । నమోభిః జగృహుః । అత్రహవిశబ్దేనరుద్రోదిష్టంద్రవ్యమవ
 గమ్యతే । జుష్టః జుషి ప్రతినేవనయోః॥ ఇతిధాతోః । తస్మైపరమేశ్వ
 శ్వరాయ సమర్పితం ఏతద్దేవానమోభిస్సహజగృహుః । గ్రహణపాదా

నె ఇతిధాతోః స్వీకరోవగమ్యతే । రుద్రేణసేవితం భక్షితం పశ్చా
త్ప్రసాద రూపేణ భక్షయామానురిత్యధః । తత్ప్రసాద భోగస్యఫల
మేవగమ్యతే । అమృతత్వం భజంతినవిద్యతే మృతిర్యస్యసః । అమృ
తః తస్యభావః అమృతత్వంపునభావరాహిత్యంభజంతే । అస్మిన్నధే
ఇమంపశుపతే అద్యబధ్నామి యజ్ఞసుక్యతస్య మధ్యే అనుమస్యస్వ
సుయ జామజుష్టం దేవానామిద మస్తుమహ్యం । మంత్రేయూచుసు
రాయూయం తమోపహతచేతనః । ఏనప్రథమదాగాహం నయజ
ధ్వంమహేశ్వరః । తథోక్తాపి తే మంత్రేదేవాన్సంమూఢచేతనః । భ
ద్రాయనదదుభాగంప్రహరమివలిప్సయా । యద్వక్త వ్యంచపథ్యంచ
స్వవాక్యంతద్వృథాభవేత్ । తథాతతోయయర్తంతో । బ్రహ్మలోకం
సనాతనః । అస్మిన్నర్థేశ్వరిరవ్యస్తి ॥ యజ్ఞేనవిష్టాన్సభికాఃపురస్తామాచు
మంత్రాన్సహసాకుప్య మానాదృష్ట్యా వపుషా మధువాసదేవాన్ స
ర్వాన్ । శృణుధ్వం సయధ్వమీశం । తస్మాత్ప్రమాణా దఖిలాధ్వరా
దిరాజస్య భాగంసదదుర్యధోక్తం । తస్మాద్భవిష్యంతి మహాతురాస్తేరు
ద్రేణ భద్రేణ గణాధిపేన । నేక్షేత్రసూర్యానసురాన్సహత్వేన్ । సేక్షిత
సూర్యాన సురాన్సహర్వేజానీదితిముక్త్యా యజ్ఞే నవిష్టాన్సభికాః
పురస్తామాచు మంత్రాన్సహసాకుప్య మానా దృష్ట్యా వపుషామధు
వాసదేవాన్ సర్వాన్ శృణుధ్వం సయధ్వమీశం । ఇతిశ్రుతిస్త్రితి
పురాణాదిషు మంత్రైఃపరమేశ్వర ఏవ ప్రథమ భాగాహమితివదస్వ
పిశ్యత్వా దేవాః ప్రథమభాగాహస్య రుద్రస్య నద దుభాగమితి ।
తదధ్వరేదక్షాదప్రతి కూలస్థితాస్సర్వే దేవాన్సదాన భజనియ్యానద
శానీయ్యాశ్చ ॥ ప్రదేశాంతరే ॥ అథోవాచగణాద్యత్తో । దేవాన్విష్ణుపు
రోగమా । మంత్రాఃప్రమాణం నకృతా । యుష్మాభిబలా దపిత్తైః
యస్మాదస్మిన్తథేదేవా । ఇద్ధంవ సుమ సత్కృతాః । తస్మాద్వోజీవితై సా

ధృం । అపన్యేషామి గవిణతం । ప్రదేశాంతరే॥ తథాసవజ్రిణం సూ
 ర్యం । రుద్రాణామగణాగ్రణీః । భద్రోమూర్ధ్నిజః ఘనాశు । వామ
 పాదేన లీలయా । అసిభిఃపావకం భద్రః । పట్టాపైస్తుయమం యమి ।
 రుద్రాణి శావకూలేన । ముద్గరైర్వరుణాదృఢైః । పరిఘనైఃఖు
 తింవాయుం । టంకైష్ట కవరస్వయం । వీచిభేద రణోవీరో । లీలయైవ
 గణే శ్వరః । తతోదేవ్యా సరస్వత్యా । నాసికాగ్రంసు శోభనం । చ
 కతకర జాగ్రేణ । వేపమాతుస్త దైవచ । విచ్ఛేద చకురా రేణ । బా
 హుదండం విభావసోః । అగ్రతోద్వేం గులాజహ్వ । మాత్తహవ్యాం
 లులావచ । స్వాహాదేవ్యా స్తథా దేవో । దక్షిణం నాసికా పుటం ।
 చకతకర జాగ్రేణ । గుహతస్తన చూచుకం । భగస్య విపులేనేత్రే ।
 శతపత్రమ సమప్రిభే । ప్రసహ్యేత్పాట యామాసంభద్రకాశ్యాపురస్త
 థా । పూష్ణోదశన రేఖాంచ దీప్తముక్తా వలీమివ । జఘానధనుషఃకోట్యా
 సతేనాస్రప్తవాగభూత్ । తతశ్చంద్ర మసందేవం । పాదాంగుష్ఠేనలీల
 యా త్కణాత్క్రిమివదాకృమ్య । ఘుషయామాన లీలయా । శిర
 శ్చచ్ఛేదవక్షస్య । భద్రః పరమ శోభనః । క్రోశత్యామేవ వైరిణ్యాం । భ
 ద్ర కాశ్యైద దాచతత్ । తత్ప్రహృష్ట్యా సమాదాయ । శిరస్తాశఫలో
 వమం । సాదేవీకందుక క్రీడాం । చకార సమరాంగణే । శరేణాధేం
 దు వక్త్రేణ । సవీరోధ్వర పూరుషం । మృగరూపేణ ధావంతం విశి
 రస్కంత ధాకరోత్ । అస్తిన్నధే లైంగ్యే । యజ్ఞస్యచ శిరచ్ఛేత్తా
 పూష్ణోదం శవినాశకః । వన్ద్విహస్తహరసా తా । ద్భగనేత్రనిపాతనః । పా
 దాంగుష్ఠేన సోమాంగ । పేషకః ప్రభుసంజ్ఞకః । సరస్వత్యామ హ
 దేవ్యా । నాసికోధ్వో వ్యక్మంతనః । ఉపేంద్రేంద్ర యమాదీనాం । దే
 వానామంగత త్కః । నమస్తత్ ద్భ్య ఇతి శ్రుతిః ॥ యజుర్వేదే॥ తదేవ
 సంయోగైర్భ్య పాన్యుర్యదితత ద్రుద్రస్యధనుః । రుద్రస్యత్స్వేవ ధనురా

తిః శిరఉత్పిపేష . ధనురాగ్ని విస్ఫురద్యో విష్ణోః శిరః ప్రతి ఛింద్య
హితతున్నమితి పాపత . పపాతచతథా భూమా . వినంజ్ఞః పురుషో
త్తమః . పునరుద్ధాయ తంహంతుం . చక్రముద్యమసప్రభుః . వ్యప్తం
భయతదీనాత్తా . క ర్ణేనైవ స్తనంశిశుః . త్రిభిశ్చ ఘజ్జితం శాజ్ఞం .
ద్విధా భూతం ప్రభోస దా . శాజ్ఞోకోటి ప్రసంగాశ్చ చిచ్ఛేద
శిరసి ప్రభుః . తమన్నమితి పాపాత . శిరస్తస్య వరానన . వా
యనా ప్రేక్షితంచైవ . ఘ్రాణజేనపి నాకినః . ప్రదేశాంతరే ॥ శాజ్ఞో
కోటి ప్రసంగాశ్చ . కేశవస్య మహాత్మనః . సశిరచ్ఛేద యామాస . వీ
రభద్రో మహాబలః . అరుణకేతకీ బ్రాహ్మణం ॥ రుద్రస్యతే ధనురాధి
శిర ఉత్పిపేష సప్రవగో భవత్తస్మాత్ . సప్రవగేణ యజ్ఞేన యజతే
శూలవేగ ప్రరుగ్ణాచ్చ . చిన్న బాహూరువక్షనః . వినికృత్త్రోత్తమాం
గాంశ్చ . పేతురువ్యాం సురోత్తమాః . నికృత్త బాహవః కేచిత్ . కే
చిల్లూన వరాననాః . భాష్పవ దారితాః కేచిత్ . ని
పేతురమరాధుని . విశిఖోన్తాదగాత్రాశ్చ . బాహువిచ్ఛిన్న సందిభిః
ప్రవృత్తన యనాః కేచిత్ . నిసేతుభూత లేమృతాః . భూమింకేచి త్ప్ర
వివిశుః . సర్వశాన్ధగుహస్తథో . అపరేజ గ్గురాకాశం . పరేచవివిశు
జలం . తథానంఛిన్నభిన్నాంగై . సవీర శిరసో బభావరిగ్రిన్త ప్రజా
వగో . భగవానివ భైరవః . ఘష్పితాభూతబేతాలై . దారాస్య
ర వరిగ్రహః . యథాకలియుగై జారై . బలేనకుల యోషితః . అరి
ష్టనేమినం సోమం . ధర్మంచైవ ప్రజాపతిం . బహుపుత్రం చాంగిరసం .
భృశాశ్యం కాశ్యపం తథా . గళేప్రగృహ్య బలినో . అణవ స్సింహ
విక్రమాః . భచయంతో భృశం వాగ్భి . వి జఘ్ను మూర్ధ్నిము
ష్టిభిః . అహే విధివివర్యాసో . హ్యశ్వమేధోమహాధ్వరః . యజమాన
స్వయం దత్తో . బ్రహ్మపుత్రః ప్రజాపతిః . ధర్మాదయనదస్యా శ్చరక్షి

తా గరుడ ధ్వజః | భాగాంశ్చ ప్రతిగృహ్లాంతి || సాక్షాదింద్రాద యస్సు
 రాః తథాపియజ మానస్య | దక్షస్యాథ సహద్విజః | సద్యవవశిరచ్ఛేద
 సాధునంపద్య తేఫలంతస్తాన్నావేదనిదిష్టం | సచేశ్వర బహిష్కృతం |
 నాసత్పరిగృహీతంచ | కర్తృకుర్వాత్కదాచన | కృత్వాతు సుమహా
 త్పుణ్యం | ఇష్ట్యా యజ్ఞ శతైరపి | సతస్ఫలమవాప్నోతి | భక్తిహీనో
 మహేశ్వరే | కృత్వాతు సుమహాత్పాపం | భక్త్యా యజతి యశ్శివం
 సమహాపాతకై సర్వైః | ర్తుచ్యతే నాత్రీసంశయః | బహునాత్రీకి ము
 క్తేన | వృధాదానం వృధాతపః | వృధాయజ్ఞావృధా హూనగా | శ్శి
 వవిందా రతస్యతు | తస్తాచ్యతే వీరసర్వై భద్రేణ నానాంగ హీనాశ్చ
 పరాజితాశ్చ దక్షస్యపక్షస్థితవిష్ణుముఖ్యానురాస్తవజన్యాయాబభూవుః
 శివపకోధ్యేయ శ్శివం కరస్సర్వమన్య త్పరిత్యజ్యేతి శ్రుతివచనాత్ | శి
 వైకభక్తిసిష్టేశ్శివ భక్తైరక్షాత్కాధ్వరా త్ప్రగైవవిష్ణు పురోగమాన
 ర్వేదే వాన దానభజని య్యాః | యథావామనపురాణైః || తతస్సు కేశస్య
 యయా | తిమిరద్విప కేశరీ | మహాంస్త్వ సశ్వరసూర్య | స్తద్విఘా
 తము చింతయన్ | పరమాక్రంద మాలోక్య పురుషాణాం కటంకటం |
 నమో భవాయ శర్వాయ ఇదముచ్ఛేరు ధీరయేత్ | తదాక్రందిత
 మాంకణ్యన్ | చారణావన గోచరాః | హాహేతిచుక్యశుస్సర్వే | శివ
 భక్తస్య తవ్యతః | తచ్ఛారణవచస్సర్వం శ్రుతవాన్ సర్వగోప్యయః
 కృద్ధస్తుభగవంతంతం | భానుమంతమపశ్యతద్బ్రహ్మమా త్రస్త్రిణే త్రేణ |
 నిపపాతతతోంబరాత్ | గగనాత్రపరిభ్రష్టః | పదేవాయుని షేవితే | చా
 రణైవేష్టితోభాను | ప్రవిభాత్య బరాతృతన్ | అధఃపక్వంయథా
 తాలఫలంకపిభిరావృతం | సర్వాగమోత్తరైః || రోగాశ్చవివిధాకారా |
 దేవలోకేవ్యవస్థితాః | పూష్ణోదశనవైకల్యం | భుజస్త్వంభంశచీపతేః | య

జ్ఞస్యహిశిరోరోగో । వరుణస్యజహోదరం । మార్తాండభానోఃకుష్మంచ
 ఘంటాకర్ణస్యశాపతః । తస్మిన్ మఖేయజ్జభా గాభిష్పయాప్రాప్తైవిష్ణుపురో
 గమై । దేవైస్సహజగచ్ఛతుసిమయ్యవస్థితే ! సతినరుద్రఃకింకరి వ్యతి
 త్యేవ ముక్తస్య సూర్యస్య పరమేశ్వరస్య నిరాకరణ దోషేణతన్నే
 తో త్పాటనం దం తచ్ఛేదనంచాభూత్ । వామనపురాణే॥ సుకేశా
 భిదానస్య వీరశైవాచారనిరతస్య భక్తస్యాపకరణ దోషేణగగనాత్ప
 రిభ్రష్టోభూత్ । సర్వాగమోత్తరే॥ వీరవ్రతాచారస్య ఘంటాకర్ణానా
 మధేయస్య ప్రహస్యశాపదోషేణ దందాద్బుతంచ కుష్మరోగం చాభి
 ప్రాప్తవాన్ తస్మాత్కారణాచ్ఛివ స్యాపిశివ భక్తానామపి నానావి
 ధాపకారీ సూర్యో పి శేషేణ నభజనీయోన దశనీయ్యుః । దక్షాధ్వ
 రే వీరభద్రేణావ మానితాన్సర్వే దేవాః పరమేశ్వరస్య కృపావలో
 క నేనపునస్తత్తత్ప్రదప్రాప్తి నోల్బవంతః । కిమితికేచిన్వదంతి । తథాన
 భవతి । పరమేశ్వరోపి తేషాం తత్తత్ప్రద ప్రాప్తిం కృతవానపిదధీచి గౌత
 మాదిమునీనాంశాపఫలాని వృధానకరోతి । తత్కథం స్కాందే॥ వి
 ష్ణు శాపోపశను నాధ్యాయే॥ పునః పరమేశ్వరేణ లబ్ధప్రసాదస్య విష్ణో
 భృన్ గుశాపనిమిత్తాని దశజన్తాని నివృత్తాని భవంతికిం । తద్దైవపరమే
 శ్వరశాపోప హతస్య బ్రహ్మణశ్చాపి పునఃపరమేశ్వరస్య ప్రసాదేనైవ
 పూర్వపదం లబ్ధవతోపి పూజాహన్ త్వం భవతికిం । తద్దేవదక్షశాపో
 హతస్య శశాం కస్యాపి పరమేశ్వరస్య ప్రసాదాత్ ప్రతివాసరం కళా
 వృద్ధిం లబ్ధవతోపిక్షయ మోచనంభవతికిం । దైత్యాచార్యేణ శుక్రేణ
 కచః సప్రాపిణో పూర్వశాపఫల నివృత్తిభవతికిం । తద్వత్పరమేశ్వ
 రా పరాధీనాం కృతప్రసాదోపి తత్తత్ప్రదప్రాప్తిం కరోతి । శాపఫలాని
 వృధాన కరోతి॥

ఇతిశ్రీవీరమాహేశ్వరచారాసారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే నమ

స్కారాధిపత్యం దక్షాధ్వర నిరసనం నూర్యావలోకననిషేధశ్చ ద్వాద
శ త్రయోదశ చతుషశః ప్రకరణంచ సంపూర్ణం॥

నారాయణోపాసకత్వం .

నారాయణోపనిషది । అధనర్వోపనిషదాముపాసనోపాస్యపు
రస్సరం నారాయణోపనిషదుక్తముపాస్యత్వం చూపయతి । సర్వాభిర
ప్య పనిషద్భిరుపాసనోక్తా నారాయణోపనిషదాపరిభావయామః । నా
రాయణోపనిషదిమహేశ్వరోపాసనవిషయాస్త్రీ యోనువాకాసమా
మ్నాయంతే । అణోరణీయాసహస్రశీమంబు ॥ సత్యమితితత్రవ్ర
థమానువాకోపక్రమేణ వివిధ పరిణామ ప్రపంచాధిష్ఠాత్వత్యేన
తత్పరిణామవత్తయా అణీయస్త్యాదిగుణయుక్తం ఆత్మాధిష్ఠాత్వ
త్యాత్ ॥ ఋతశబ్దే నాప్యపచర్యమాణకర్తృభిః పరామృష్టం
నిరతశయమభిమతాశాలిన ఇతి మహేశ్వరస్యాభిమత ఫలప్రదా
తుః తస్యైవప్రాసాదాత్మాయదాత్మజ్ఞాననిరతనిఖిలలోకః పశ్యతీ
త్యుక్తం అత్రపుపనిషత్ । శ్వేతాశ్వేతరాణాం । యదేవబింబం
హృదయావలిప్తం । తదాత్మతత్వంప్రసమీక్ష్యదేహి । హ్యేకఃకృతా
ధోభవతీ హ్యశోకః । యదాత్మతత్వేనతు బ్రహ్మతత్వం । దేవో
పమోనేహయుతం ప్రపశ్యే । అజింధ్రచంసర్వతతైర్విశుద్ధిం । జ్ఞాతా
నుదేవం ముచ్యతే సర్వపాపైః॥ ఇతి ఆత్మాజ్ఞానేన వికృతసంబంధం
విషాదమపహాయమహేశ్వర సాక్షాత్కారాదఖిలైరపిబంధనైః క్లేశా
దిభిర్ముచ్యత ఇత్యధః । మధ్యమానువాకే । తస్యమధ్యేవస్తి శిఖా । అ
ణీయో ధావావ్వవస్థితా । నీలతోయదమధ్యస్థా విద్వల్లేఖేవభా
స్వరా । నీవారశూకవత్త్వీ । పీతాభాన్వత్యణూపమా । తస్యాశ్శి
ఖాయామధ్యేచ పరమాత్మావ్యవస్థితః॥ తాత్పర్యసంగ్రహే॥ మధ్యమా

ను వాకాభి హితస్య పరమపురుషస్య నారాయణస్య ఉపాస్యత్వా సం
 భవాదుపాసనత్వమేవ పరిశిష్యతే । ఇత్యాహ॥ నానాముపాసన ము
 పాశ్యక దైవదూరే । తస్మాదుపాసకతయాపరిశేషసిద్ధిః । అంతవ్యవస్థి
 తగిరాపరమాత్మ నస్థే శబ్దాదృతేపి విదితం త్వం దు పాసకత్వం । శ్రు॥ వ
 స్త్విశిఖాయా నారాయణ సంబంధిత్య మసంతర మేవోపపాదయామ
 ఇతిననుపరమాత్మ శబ్దఃపరమపురుషేశివేదృశ్యతే । ఆత్మానారాయణః
 పరఇతినవవశిఖావాక్యేకిం నదృశ్యతే । ఇత్యతఃపాహా । యస్యస్థితోపి
 హృదయేపరమస్త్వమాత్మా । యక్తం నవస్య పరమాత్మ తయోభి
 ధానం । స్వేనస్వయం మనసి వస్త్విశిఖాంతరాళే । తిష్ఠత్యుపాస్య ఇతి
 హాసపడంనకస్యా । ఏకస్యైవ యుగపదుపాస్యో పాసకత్వా సంభవన్న
 త్వ స్యాత్యి పరమాత్మ తయాగ్రహం । ఆత్మానారాయణః పరఇతితుప
 రమాత్మాభిధానం । నారాయణస్య గౌణ ఇతిభావః । పుపాసకపురుష
 వణానమపి ఉపాసనాయాం । శ్రద్ధా హేతురిత్యాహ । నారాయణస్య
 హృదయంనుషిరంమహాన్నిరగ్నై । శిఖాచ పరమాత్మ పదంయదుక్తం
 సర్వేష్యుపాసనవిధేరయ మధావాదః । శ్రద్ధావిశిష్ట పురుషా చరణా
 ద్విధేయః॥ ఇత్యాది నారాయణోపనిషద్వాక్య ప్రమాణాన్నారాయ
 ణస్యో పాసకత్వమేవ సిద్ధం భవతి । తస్మాత్శిఖాయామధ్యే । పరమా
 త్మావ్యవస్థితః॥ ఇతివచనాత్ । పరమాత్మశబ్దః పరమేశ్వర పదంచ
 దృశ్యతే॥ తస్యోదాహరణమాహ॥ ఋతగ్ం సత్యంపరబ్రహ్మ పురుషం
 కృష్ణ పింగళం । ఉధ్వారేతం విరూపాక్షం । విశ్వరూపాయ వైసమో
 నమః । శివసంకల్పో పనిషది । ఋతగ్ం సత్యం పరబ్రహ్మ । పురుషం
 కృష్ణపింగళం । ఉధ్వారేతం విరూపాక్షం । తన్నేమనశ్శివ సంకల్పచ
 స్తు । బ్రహ్మబిందూపనిషది । సతత్పరబ్రహ్మ విభాతినతత్ర దేవానరుష
 యోనపితరో ఈశతే ప్రతి బుధ్యస్వసర్వం బుధ్వాసశివ ఏకో దేవస్సర్వ

భూతేషు గూఢస్వర్వవ్యాపీ । సర్వభూతాంత రాత్తా । అధర్వణవే
 దే॥ తత్పరబ్రహ్మే సవకోరుదగ్రస్సౌ ఈశస్సభగవాసమహేశ్వరస్స
 మహాదేవఇతి॥ యజుర్వేదే॥ నమః పరమాయచ పరతరాయచనమః
 పరమాత్మనేచఇతి ఏకశేషాద్వితీయం బ్రహ్మేతి । కూర్మే॥ ఈశ్వరగీ
 తాను॥ అలింగమేకమవ్యక్తం । లింగం బ్రహ్మైతినిశ్చితం । కైవల్యో
 పనిషది॥ ఉమాసహాయం పరమేశ్వరం ప్రభుం । త్రిలోచనం నీలకం
 ఠం ప్రళాంతం । ఇత్యాదివచన ప్రమాణాత్పర బ్రహ్మపరమాత్మా పర
 మేశ్వరఇతి శివస్యనామపర్యాయ స్తత్త్వాంతర వాచకం నభవతి । ఉ
 పాసకద్వేపి పరమపురుషస్య । పరబ్రహ్మభిధాన ముపపద్యతే ఇత్యా
 మా బ్రహ్మోచ్యతే పరమసాపరమంచతత్త్వం । జ్యోతిఃపరంచ పరమే
 శ్వరపద్మనాభః । తద్భావనైకరసికస్త్వ దనన్యభావో । మంత్రీయథా
 గరుడ భావనయాగరుత్మా । మధ్యమానువాకే । పరమ పురుషోపాస
 నముచ్యతే । తస్య పరబ్రహ్మత్వాదిభిరనైకైరుపాస్యధర్మైరభిధానాత్ ।
 అతఃపహా । నారాయణస్యయమపాస్యతయాభిధానం । మత్వాఫలత
 దిహనోపలభేతకశ్చిత్ । ననుకేవల మన్యద్విశ్వం నారాయణఇతి । వి
 శ్వత్వమాంమాయతే వతేం విశ్వస్యేతి శివత్వవిశ్వపతిత్వమపితి
 తఃపహా । విశ్వాత్త్వనస్తుతిషు విశ్వపతిత్వవాదం । సంగచ్ఛతేస్తుతిరిహై
 వరధాంగపాణేః । విశ్వస్య పత్యురపి విశ్వతయాభిధానం । నాలంకుణా
 గృహ్యాని కర్షహేతుః॥ విశ్వత్వవిశ్వపతిత్వ యోఃచ్ఛాయాతపయోరి
 వవరస్పరవిరుద్ధయో రేకత్ర పరమనమావేశాసంభవః తద్విశ్వపతిత్వ
 వాదస్తుతిరేవ । ఉత్కర్షహేతుభిస్తవేనమవ కషాహేతుభినిందతి
 యచ్ఛకించి జ్ఞగత్సర్వ మితివచనాత్ । విష్ణోజగద్వ్యాపకత్వమేవసి
 ధ్ధం భవతి । ననుశివాదన్యోయ ముపాస్యః ప్రతీయ్యతే । నశివస్సేం
 ద్రీఇతిశివాదన్యత్వేన సంస్తవాత్ । అతఃపహా । త్వామంతరేణ సకథం

చిదుపాసనీయ్యా । మన్యంబ్రీపీతినశివస్తు తిం రంతకాలే । యద్బ్రహ్మ
 శబ్దసమభిప్రవహారయోగా । సంహారకారిణి హరేశివశబ్దనాహుః । స్థా
 నం యథాంతరముపాప్తి రుపాసకోవా , యాసాపరాపరతయాద్వివి
 థావిభూతిః , యుద్వాపునర్విష మనేత్రము పాసితవ్యం , నారాయణో
 పనిషదాహత దత్తీసర్వం । దహంవిఫాలతుమిత్యాదినాహృదయా కా
 శాఖ్యం । స్థానముక్తం ఉపాసితవ్యమి త్యుపాసనం । సహస్రశీషకమి
 త్యుపాసకః । సబ్రహ్మై త్యాదినావిభూతిసేంద్ర స్సోక్షరః । పరమస్పృశం
 ద్రస్సోపిలోకః । ఇత్యాది నానులోపః పరమోక్షరఇతినారాయణస్యాభి
 ధానం నారాయణం దేవమక్షరం పరమంప్రభుః । ఇతిప్రశ్నభి జ్ఞేయమాన
 త్వాత్ । ఉపాసకస్యసతోప్యధికా రిత్వప్రదశనాయస్వరాట్ । స్వస్తి
 రాజితఇతి । ఈశ్వరాదీశ్వరః । పశుపతిః । వశవో నిరూపా ఇత్యుపక్ర
 మ్యత్వం స్వరాడనుమన్యతామితిశ్రుత్వం తదశనాత్ । సోయమీశ్వ
 రః । తత్తద్ధికారిభిః బ్రహ్మత్కథస్సదాత్మ భిస్తూయతఇతి । బ్రహ్మధిభిస్తద్విభూత
 యఇత్యాదివచనాదుపాసకోవిష్ణుః । ఉపాస్యశ్శివః । తృతీయ్యనువాకే । ఋతం
 సత్యమిత్యాదినా నిరాలంబోపాసనాభావాదాలంబనవిశేషః । కృష్ణపింగళ
 త్యాదిరూపం ప్రదశిత మితియద్దైవమీశ్వరోపాసనేనతత్పురమస్యాఉ
 పనిషదః । కథంతహి నారాయణో పనిషనుపదేశతః । అతఆహాయ
 జ్ఞాత్తనా స్వయమనావృషిణోప వేష్టా । నారాయణోపిభవతాప్రతిపా
 దయతా । అత్రీదృష్టాంతమాహ । సూక్తంయథాపురుషదైవతమం
 తకాలే । నారాయణార్ష మితితద్వ్యపదిష్ట మాహుః । నారాయణావ
 మితియదాహసశౌనకషిః ॥ నారాయణః ॥ పురుషో దేవతేతి పురుష
 స్యహరే సూక్తమితిచ పురుషీణ నారాయణే నేత్యాహస్తంబః । ఇద్ధ
 మతి శయితమసిమానా పరమపురుషే పుపాసనీయ్యః । పరమేశ్వరః ।
 తస్మాత్ । అణోరణీయా నహస్ర శీషకం ఋతం సత్యమిత్యనువా

కృత్రీయః పంచప్రమాణాదుపాసకో విష్ణురుపాస్యశ్శివః। యజుర్వేదేః
 తపశ్శ్రీయోమరుతో మదన్యంతరుద్రీయతే జనిమచారుచిత్రం। ప
 దంయద్విష్ణో పరమం నిధాయేవిష్ణుః ప్రముఖదేవాః। పరమేశ్వరస్యస
 మ్యగచ్ఛన్ ఫలాదేవతత్త దైశ్వర్యఫలం ప్రాప్నువంతీత్యధాః। త
 స్తాద్విష్ణుః పూజకః పూజ్యశ్శివః। అస్మిన్నధే॥ శివధర్మశాస్త్రే॥
 ఇంద్రనీలమయంలింగం । విష్ణుఃపూజయతేనదా । విష్ణుత్వం ప్రాప్యతే
 తేన । సాద్భుతైకం సనాతనం । వాయువ్యసంహితాయాం॥ తతోజనా
 డ్దానస్త్రజ్ఞో । వరంప్రాప్యమహేశ్వరాత్ । జగామభాస్వరంరమ్యం ।
 వై కుంతం స్థానముత్తమం । సఽస్తూయమానోదీప్తాంగై । దేవైర్మున్
 నిగణైస్తథా । ధృతత్రీపుండ్రీ కోదివైః రుద్రాక్షైశ్చవిభూషితః।
 శుశుభేనతతం విష్ణుః। భస్మద్గ్ధతనూలకతాః। త్రీపుండ్రాంకితసర్వాం
 గోః। జటామండలమండితః। ఇతితత్రైవవిష్ణువ్యావనానం । బ్రహ్మపూజ
 యతేనిత్యం। లింగంశైలమయంశుభం। తస్యసంపూజనాత్తే॥ ప్రాప్తం
 బ్రహ్మత్వముత్తమం। భూతిత్రైపుండ్రీరుద్రాక్షుః। జటామండలమండితః। అ
 క్షమాలాపితకరః। చతుర్వక్త్రఃపితామహః। అస్మిన్నధే॥లైంగ్యే। ప
 ద్మపుష్పైసహస్రైశ్చ। సాదావభ్యచభక్తితః। పురతఃపరమేశస్య। స్తుత
 వాన్తద్గుసూదనః। ఏకం న్యూనం సహస్రాణాంపుష్కరాణాంతు పు
 ష్కరం । సారాయణస్వకంనేత్ర । మేకముద్భృత్యవై తతః। తథాప్రభృ
 తితంప్రాహుః। పద్మాక్షఇతిసువ్రతాః। కష్టవేనయనంచక్రీ । దత్తువా
 న్నీలరోహితః। ఇత్యాదివచనప్రామాన్యేదపి బ్రహ్మవిష్ణుశ్చపూజకౌపూ
 జ్యశ్శివక్షీన । ఇత్యభినదంతి॥ ఇతిశ్రీ వీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే
 శ్రీసోమనాథభాష్యే నారాయణోపనిషదధానిసన్యాయో నామపంచదశ
 ప్రకరణం॥

ఊ ధ్వం శం ఖ పు ం డ్ర ని ర న న ం వ య స్యా మః

బోధాయనస్త్రుతిః। నాంకయేన్న ద హే దేహం । దహిచ్చేత్తా
మకారతః। నాధికుర్వంతి దగ్ధాంగా । శ్చౌతస్తార్తసనాచారే । గౌతమ
స్త్రుతిః। ఉత్తప్తలోహదండేన । నాంగంఽప్రఃక్వచిద్దహేత్ । శాతాత
ఃస్త్రుతిః। అంకేషునాంకయే ద్విప్రో । దేవతాయుధలాంఛనైః। అంత
యేద్యదివామోహః । తృతీత్యైవనసంశయః। ఉత్తప్తలోహదండేన । నా
గంఽవిష్ణుక్వచిద్దహేత్ । యవస్త్రుతిః॥ నాంకయేన్న దహేద్దాత్రీం ।
దేవతాయుధలాంఛనైః । దహనాల్లేఖనాద్విప్రో। పాతిత్యంయూతిత
క్షణాత్ । అస్తిన్నథే సూతనంహితాయాం । స్వదేహేవరదేహే
వాసకుర్యాదంకసంసరః। యదికుర్యాచ్ఛచక్రాద్వైః। పతిత్యైవనసంశ
యః। మానవపురాణే॥ ఆయుఃకైశ్శంఖచక్రాద్వైః। నదహేచ్ఛకదాచన।
మనుష్యాణాంతినామ్నాతు । నలిఖేచ్ఛోరసిభ్రీమాత్ । దగ్ధాంగశ్చా
యుధేద్విప్రో । లిఖిత్వోనరవామతేః। శ్చౌతస్తార్తసనాచారే। నాధికా
రీకదాచన। దగ్ధాంగాలిఖితాంగాశ్చ । నసంభాష్యా ద్విజాతయః నద
శాసీయ్యస్తానరాజా । దేహి చక్రంప్రసాదయేత్ । పరాశరపురాణే
నదాహయేద్విజశ్రేష్ఠః। నదేహి చక్రపూర్వకైః। అంకితోయ స్వదే
శాంతం । రాజాశీఘ్రం ప్రవాసయేత్ । యజ్ఞవైభవఖండే॥ కేనచిల్లాం
చితోమత్యోః । నసాక్షీ సర్వదా భజేత్ । శ్చౌతస్తార్త సదాచారే ।
నాధికారీచ లాంఛితః। లాంఛితాస్య నసంభాష్యాః । నస్పృశ్యాశ్చశ్చై
వచ । సదశాసీయ్యస్తానరాజా । దేశాఛీఘ్రం ప్రవాసయేత్ । స్కాం
దే। ఊర్ధ్వ పుండ్రద్విజః కుర్యా । స్త్రీలయాచకదాచన। తదాకారేణశ
స్త్రీణా వీడ్యతేయమకింకరైః। పరాశరపురాణే॥ ఊర్ధ్వపుండ్రంచ శూ
లంచ । కతులంచాధాచంద్రకం । లలాటేధారయిష్యంతి । మను

13 యోగ్యతా శంఖ పుండ్ర నిరసనం వక్షస్యామః :

మ్యాః పాపకర్తృణాః । సాంబ పురాణే॥ అశుద్ధంచ తథాప్రోక్త । వర్తులం
తూర్ధ్వపుండ్రకం । అశుద్ధంచాధక చంద్రుతు । కీర్తిదంచా మశా
దికం । సూతసంహితాయాం । శ్రౌవుతంతూర్ధ్వపుండ్రాది । లలా
పేశ్రద్ధ యాసహః । ధార ఇష్యంతి మోహేన । చామండోపహతాజ
నాః । మానవపురాణే॥ ఊర్ధ్వపుండ్రంచ శూలంచ । ఎతులంచాధక
చంద్రకం । తత్త్రినిష్ఠేనధార్వంచ । సధార్వం వైదికైజనైః । మను
స్మృతిః సోర్ధ్వపుండ్రం ముఖం దృష్ట్వా । ద్రతంచాం ద్రాయణం
చరేత్ । ఇత్యాది శృతి స్మృతి పురాణాగమ వచన ప్రమాణాత్ । శం
ఖం చక్కాది లాంఛనై రంకితాశ్చ ఊర్ధ్వపుండ్రధరాశ్చ ఏకేచ న
ద్విజాః సంతి । తేనదశకనీ య్యానసంభాష్యాః ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరా
చారసారోద్ధారేశ్రీసోమనాథభాష్యే ఊర్ధ్వశంఖచక్రనిరసనం నామ
షోడశప్రకరణం సంపూర్ణం.

సర్వదేవతాజనకత్వం వక్ష్యతాన్యామః

బ్రహ్మవిష్ణోది దేవతానాం పరమేశ్వర జనకత్వం సంపాద
యామః । అథర్వణవేదే । యోబ్రహ్మణాఃవిదదే పుత్రసుగ్రే జాతం యం
బ్రహ్మప్రహీణోతితస్యై లైంగే బ్రహ్మణం విదధేదేవా । నగ్రేపుత్రే చ
తుర్ముఖే । ప్రహీణోతిస్తతస్యై చ । జ్ఞానమాత్రీ ప్రకారకం । పరా
త్పరతరంప్రాప్నోతి । పరాత్పర తరం ధృవం । బ్రహ్మణోజనకేవిష్ణో
వకహ్నివాన్యోస్సదాశివః । మహూపనిషది॥ అపదేవససజాదౌ
తానువీర్యమపాన్మజత్ । తదండమభవధేనుం విశ్వశ్యాయతనం మ
హత్ । సౌవణ్యమభవచ్ఛాండ । మదేమ్యా ద్యంతదక్షరం । అనేకాబ్దం
త దాచాపు । దివ్యమంతవ్య వస్థితం । శివసంకల్పో పనిషది॥ అం
డంహిరణ్యం యంమధ్యే సముద్రం రుద్ర వీర్యాత్ప్రధమంబభూవ । అం

డా ద్విష్ణుబ్రహ్మజాత పేదా శ్చ తన్మేమనః శివసంకల్పచును ఏమామహా
పనిషదాహ హిరణ్య గర్భజాతం త్వదేవ భగవన్ ప్రథమం సురా
ణాం॥ ఋజు ర్వేదే॥ సోమః పవతాజనితా మతీనాంజనితాదివోజనితాప్య
ధివ్యా జనితా గ్నిజానితా సూర్యస్య జనితేంద్రస్య జనితాధవిష్ణోః అ
స్మిన్న ధే॥ ఉమయాసహ్నితో దేవ స్సోమ ఇత్యుచ్యతేబుధైః సవనకార
ణం నాన్యో విష్ణోరపిచ వైకుంఠిః । మతీనాంచ దివఃప్రధ్వ్యా । అ
గ్నే సూర్యస్య వజ్రిణః సాక్షాదపిచ విష్ణోవై । సోమోజనయ తేశ్వ
రః । కాళికాఖండే ॥ ద్యావాప్రధి వ్యారింద్రాగ్నౌ దేశాంతర్యయ
మయస్యచ వరుణస్య శశాంకస్య జనితాపరమేశ్వరః॥స్కాందే॥ మదం
గస్యే దసంభూతౌ । బ్రహ్మనారాయణా విమా॥ ఆదిత్యపురాణే॥ బ్రహ్మ
విష్ణోక్తా శక్రాగ్ని జుభిర్తచురోగమాః । సురాసురాస్సంప్రసూతా
స్తతి స్స ర్వేనవౌకసః । బ్రహ్మవిష్ణుసురేశానాం । న్రష్టాయప్రభురవ్య
యః । బ్రహ్మదయః పిశాచాంతా । యస్యకింకర వాదినః । ఇత్యాదివే
ద్యపురాణవచన ప్రమాణాత్ । బ్రహ్మ విష్ణోది గవతానాం పరమే
శ్వరేవజన్త ఇత్యేతి॥ఇతిశ్రీ విరమహేశ్వరాచారాసాహోద్ధారే శ్రీసోమ
నాధభాష్యే । సర్వదేవతా జనకత్వంసప్తదశ ప్రకరణం సమాప్తమ్

ఏ కా త్త ని ర్త స నం న త్కౌ మః .

కోయమాత్మేతివయము పాన్తహే కతరస్స ఆత్మాయేనవాపశ్య
తియే ననాశ్చకోతియేననాగంధం జిఘ్రుతియేన వాచంవ్యాకరోతి ।
యేననాస్వానువాస్వాదు జానాం ఇత్యాదినచనప్రమాణాత్ సరవయ
వ ఆత్మాకేసలం పూజనియోభవతి । తమాత్మాంకేచి చూచన్యమి
తివదంతి । శూన్యశబ్దోభవతిచేత్ శూన్యోనభవతి । సవవాత్మానిరవ
యవః । అతవనధ్యానాహేనభవతి । సృష్టికర్తాభవతి । అనీశశ్చ ।

అస్తిన్నధేః॥ మహిమ్నస్తతే॥ అనీశోవాకుర్యాద్భువనమితినేః ప
రికరః॥ తద్దైవ । అనీశ్వరమనే కేశ్వరమన్నేశ్వరవానచశివేత్సాహః ।
తార్పర్యసంగ్రహే॥ నానీశ్వరంభవిత మహాతి విశ్వమేతద్భవీ
శ్వరంచనితరామయథా ప్రమాణం । తేనాశ్రవేదవిదితేశ్వర వజ్రనే
న । కోయంప్రభుఃకతిచిదీశ్వర మన్యమాహుః॥ యథౌసురాప్రతి
ఈశ్వర గీతాభిహితం । అసత్యమప్రతిష్ఠంతే జగదాహురనీశ్వరం । ఇ
తితదయుక్తం స్వాత్మికానామితిహేవ॥ ఈశ్వరహుత్వేషు పరస్పరబుద్ధి
వైషమాద్యసంభవ । ఏవభువనసర్గాకమితి । నిరరామిత్వం । అ
నైశ్వర్యవాదినాంతు నవాదిషుకించిత్పుచ్చాభావమాహ । తస్మాత్ ।
శ్రుతిప్రమాణతయా ఈశ్వరపదం విషమలోచన ఏవప్రసిద్ధః । ఈశ్వర
స్వరూపతానా । మితిఈశ్వరశ్వర్యఈశానశ్శంకరశ్చంద్రశేఖరః । ఇతి
అమరసింహాః॥ యదినిరతిశయైశ్వర్య వచనోయమీశ్వరశబ్దః ఈశ్వ
రస్యైవప్రసిద్ధ ఇతిబ్రహ్మవిష్ణుసురేశాది దేవతాదినా మీశ్వరతత్వం
వాగీశ్వరశ్చీశ్వరశచీశ్వరా ఇతిసోమపదమేవభవతి । తస్మాదాత్మనోనిర
వయత్వాదీ నీశ్వరత్వం అకర్తృత్వంచస్థేవతి । తార్పర్యసంగ్రహే॥
ఇహాఖిలుబహువిధానేక జన్త సంచితసుకృత పరిణామ మాసాదితసం
సారదోషదశకానాదపగతవిషయాభిలాషిణాం సమాత్మనామధ్యాత్మజ్ఞా
నమీశ్వరత్వ దశకానం వాదతుపఘాతహేతుః । శతేషుకశ్చిదస్తిత్వ
పనిషదావిదాంచక్రే తత్రకేచిత్తర । తిశోకమాత్మవిత్ ఏకమేవాద్వి
తీయం బ్రహ్మేత్యాదిభిః శ్రుతిభిరాత్మేశ్వరాభేద ఏవసమ్యక్సంజ్యోతే
ముహ్యమానఆత్మాప్యనిశంసుఖదుఃఖ హేతుజ్ఞాత్యాదిభిః । ఆత్మనః అనీ
శ్వరత్వ ప్రతిపాదనాదీశ్వర జ్ఞానంచపృథగాత్మానుశోపిరితారతుచ మ
త్వానుశోనామృతత్వమితి । ఈశతంజ్ఞాత్వా అమృతోభవతి ।

జ్ఞాత్వాశివం శాంతిమీతిత్యాధిభిరాత్యంతిక . సంసారోపరమహేతు
 త్వాదాత్తా ఈశ్వరజ్ఞానమోహవచనగణహేతు రిత్యధః । ఇత్యనేకోప
 నిషత్ప్రసిద్ధః । తస్మాదనీ శ్వరః పశురాత్తా తత్పశోరధిపతిః పరమేశ్వర
 ఏవ తదుపనిషదధా మనభిజ్ఞాః కేచన పశుపతి వచన నిర్వచనేరుద్రః
 పశునామధిపతి రితిషష్ఠిశత్పురుషసకూసార్థం విహాయ బ్రహ్మదయశ్చ
 ర్వ దేవాః పశవ ఇతిశ్రుత్యర్థం ప్రమాణీకృత్య బహుప్రహీనమాసా
 నువలంబ్య పశు రేవ పశుర్య స్యేతివదంతి । అపిచ । జీవశ్శివశ్చైవ
 జీవస్సజీవః కేవలశ్శివ ఇతివదంతి । పాశబద్ధోధవేజ్జీవః । పాశముక్తః ప
 రశ్శివఇతివదంతి । అపిచ॥ తత్పశుపతిత్వంపరమేశ్వరస్త్రిపురదహననమ
 యదేవాన్ వృణోతవానితి కేచనవదంతి । తథాభవతి । ఈశ్వరస్యానీ
 శ్వరాన్ ప్రతిపాశుపత్యవరణమముక్తమిత్యాచా । ఆత్మాంతరాణి ప
 శవః పరతంత్రీభావాత్వా తంత్ర్యశః పశుపతే పశుమీశ్వరస్త్వం ।
 ఆత్మానమో పనిషదః ప్రదంత్యనీశ మీశంభవంతముభయంచశివస్వభా
 వః । సంప్రాప్తమీశ సమసిద్ధిశ యావత్తే । తస్మైవరేణ్య వరణం
 కృపణో భిధత్తే । ఇత్యధా యధ్యయనచోదనయాగృహీత్వా జ
 ల్పంతి యత్కిమపి భక్తిపదాధా వాదాః । నానాప్రధానవచనాదపినా
 రణీయ్య స్తత్పాశుపత్యవరణంప్రతిబంబవారః॥ లబ్ధంఽధీతుమధవాకధ
 మేకమేవ । వారాన్ ఒహూనపి మహేశ్వరశక్యమధః॥ ఆత్మానాం పార
 తంత్ర్య మీశ్వరస్యాపారతంత్ర్యమంత్రోపనిషదిశ్రూయతే॥ జ్ఞాత్వాప
 నీశావాత్మ్యవ్య నీశః సుఖదుఃఖహేతుర్య కారణాని నిఖిలాని తానికళా
 యుక్తాన్యధీశస్త్విష్ట త్యేక ఇతితదాత్తానాం పారతంత్ర్యమపారతంత్ర్యంచ
 పరమేశ్వరస్య స్వభావిక మిత్యధః । సంప్రాప్తమేవ అప్రాప్తప్రార్థ
 సం హేవరణంత త్ప్రాప్త పతిశ్వవిషయం చసంభవతి । తతశ్చకో బ్ర
 వీత్ । పరంవృణిమహే అహమేవ పశూనామధిపతి రసానీతితస్మాదు

ద్రోః పశూనామధిపతిరిత్యశ్రవతిత్వ వరుణత్వశ్రవణంగుణవాదవవేతివి
 ధ్యధామితిఅయమధావాదః ఇద్ధమధావాదాత్ విధయశ్చయాచ్యయా
 చక న్యామైన పరస్పరై సంబధ్యమానాః ప్రవర్తయంతి । నానాపదే
 షు పాశుపత్యా వరణ ఉభౌత దేకనిబంధసతయా నిరసేక్షయామ్నా
 యతేం । త్రిపురదహనాపదానోహరణముక్తంప్రజాపతిశాసన పదానేన
 ఏవమధవరమవృణీత పశూనామధిపత్యంత దస్యై తత్పశుపతినామ
 పశుమాంభవతి । యోస్యైతన్నామవేదేతి మృగయువేషపరిగ్రహ
 ణార్థై పదానేచ దేవం వాహితం మృగయురితి వదంతి । ఏతేనవైన
 ఉభయోషాంపశూనామధి పత్యమశ్నుతఇతి । తస్మాత్ప్రధమనమయై
 ప్రజాపతి శాసనాపదాన పరమేశ్వరస్య పశుపతిత్వం నవిద్యతేకిం । ప
 శ్చాత్పశుపత్యసమయై త్రిపురశాసనాపదాన దేవేభ్యః పశుపతిత్వం
 వరం లబ్ధిపా నితికస్సంబంధః॥ ఇత్యాదివచన ప్రమాణాత్ । త్రిపుర
 దహన పదానేపరమేశ్వరః పశూనామధిపత్యం వృణీతవానితి వచనం
 గుణ వాదఏవనానాధావాదః । తదాత్మాపశుః పరతంత్రీః అసీశ్వరశ్చ
 శివః పశుపతిః స్వతంత్రీ ఈశ్వరశ్చఅతఏవపతిః పశూనామప్యేక త్వం
 కథం భవతి॥ ఇతిశ్రీవిరమా హేశ్వరాచార సారోద్ధారై సోమనాథభా
 ష్యేఏకాత్మవాదనిరసనంనామాష్టాదశ ప్రకరణం సంపూర్ణం.

ద్విమూర్తివాదనిరసనం వక్ష్యామః.

శివాయ విష్ణురూపాయ । శివరూపాయ విష్ణవే ఇతి ప్రక్షిప్త
 సామాన్యవలంబ్య శివస్య విష్ణోరభేదంకేచన వదంతి । తథానభవతి
 శ్రుతిస్మృతిపురాణాగమోద్భూతై విశేషవచనైరభేదవాక్య నిరసనం
 వ్యాఖ్యాస్యామః । తద్దేవ త్రిమూర్తివాదనిరసన మపివ్యాఖ్యాస్యా
 మః॥ యజుర్వేదే విశ్వాధికోరుద్రోమహషిక విశ్వం నారాయణందే
 వం ఇతివిశ్వాధికోరుద్రోః విశ్వంవిష్ణురితివదంతి । ఆపోరాజానమధ్వరస్య

రుద్రేతిగాధపతిం రుద్రమితి మజ్జేశ్వరోపిరుద్రః । యజ్ఞోవైవిష్ణుః విష్ణు
 ర్యజ్ఞః । యజ్ఞోవిష్ణునామదంతి । యఃకాకాణానినిఖిలానితాని కాలా
 త్తయక్తస్యధితిష్ఠత్యేకః । నానుదేవః పరాప్రకృతిః విష్ణుర్యోసింకల్ప
 యత్ । ఇతిప్రకృతిర్విష్ణుః పురుషోరుద్రఇతివదంతి । తాత్పర్యసం
 గ్రహే॥ విశ్వాధికస్త్వమసి విశ్వమయోమురాః । యజ్జేరస్త్వమసి
 యజ్ఞ మముంగృణంతి । ఆద్యాజగత్ప్రకృతి రేషభవన్నిమిత్తం । నూ
 నంకథంన్నయవయోభాగవన్నభేదః । యజుర్వేదే॥ వేదాహమే
 తంపురుషంమహాంతమ్ । ఆదిత్యవణాంతమనఃపరస్తాత్ । వాజినని
 య్యే॥ అధర్వణవేదే॥ ప్రథమారక్తపీతాబ్రిహ్మదేవత్యా । ద్వితి
 య్యావిద్యుమతీ కృష్ణావిష్ణుదైవత్యా । తృతీయ్యాశుభాశుక్లాదుద్భవై
 వత్యా ఆదిత్యవర్ణోమునః । కైవల్యోపనిషది॥ ధ్యాత్వామామగచ్ఛ
 తి । భూతయోనింసమస్తనాక్షింతమనఃపరస్తాత్ । సూతసంహితా
 యాం । రజస్తమశ్చసత్త్వంద । గుణముక్తా మధాకృమం । సృష్టిస్థితీ
 శ్చసంహారః । క్రియాఃప్రోక్తా మధాకృమం । సూతగీతాను॥ అస్థిరునృ
 స్యవిప్రేంద్రా । అంతిస్సశ్వంబహిస్తమః । విష్ణోరంతస్తమస్సశ్వం । బహి
 రస్తిరజోగుణం । అస్తి బహిశ్చవిప్రేంద్రా । అస్తితస్యప్రజాపతేః । ర
 జసాతమనాకాంతా । బ్రహ్మేనారాయణౌఖిలు॥ ఇత్యాదివచనప్రమా
 ణాత్ । తామసోవిష్ణుః । పరోసుగ్రోవదంతి । యజుర్వేదే॥ తద్విష్ణోఃపర
 మంపదగ్ం । సదాపశ్యంతిసూరయః । అస్తిన్నధేనాస్కాందే॥ సూర
 యోయత్ప్రపశ్యంతి । తద్విష్ణోఃపరమంపదం॥ వాయువీర్యవంహితా
 యాం । బ్రహ్మోవాచ॥ తదీ మ్యంతివిధంకూపం । స్థూలంసూక్ష్మంత
 తఃపరం । అస్తదాద్యమైరే దకృశ్యం । స్థూలంసూక్ష్మంతుయోగిభిః । త
 తఃపరఃతు మన్నిత్యం । జ్ఞానమానందమవ్యయం । తంసమ్మేస్తత్ప్రరైర్భ

క్తే । దృశ్యం తెపరిమాస్తి కైః । యజు ర్వేదే॥ యో వేదాదాస్వరః
 ప్రోక్తో । వేదాంతే చ ప్రతిష్ఠితః । తస్య ప్రకృతి లీనస్య । యః పరస్సమ
 హేశ్వరః॥ శివసంకల్పోపనిషది॥ పరాత్పరతరోబ్రహ్మ । పరాత్పరత
 రోహరిః । యత్పరాత్పరయోగీశః । తన్నేమనశ్శివసంకల్పమస్తు॥ ఇత్యాది
 వచనప్రమాణాత్ । బాష్క శసంహితాయాం । యుద్ధేనంయుక్తా ।
 ఉభౌచనృప్త్యా । బ్రహ్మవిష్ణూరజసాబద్ధవైహి । మధ్యేతయోదశ్యతో
 జాతవేదాథ్థాణూరుదతిష్ఠద్భువనస్య గోప్తాదృష్ట్యాస్థాణుముపరమ్యయు
 ధ్ధం । ప్రతిస్థతుదూరమనాదిదృక్షువరాహోవిష్ణునిమౌవజ్జభూ
 మా । బ్రహ్మేత్పాతదినమాశుగృహః । అస్తిన్నధే॥ శివధర్మే॥ అ
 హంకర్తాహ్యహంకర్తా । నమస్తోన్యోజగత్ప్రభుః । ఏవనూహహంబ్ర
 హ్మ । బ్రహ్మణంచహరిస్తథా । తయోదాపాపహారాయ । ప్రబోదా
 ధణంచ దేవయోః । మధ్యేసమభవంల్లింగ । మైశ్వర్యంతేజసాపరం ।
 అస్తిన్నధేమహిష్మస్తోత్రే॥ అనలమనలస్తంభవపుషః తైంగ్యే॥ జ్వాలా
 మాళావృతాంగాయ । జ్వలనస్తంభరూపిణే॥ నమశ్శివాయ శాంతా
 యబ్రహ్మణేతింగమూర్తయై । బృహదారణ్యశాఖాయాం । జ్వాలాయన
 మః । జ్వాలింగాయనమః । శ్రీరుద్రభాష్యే॥ ఉత్తమవేదభూషితందే
 వ్రాత్తమంప్రజననమలంకృతంజగత్కారణత్వేన జనయామాన । ఋ
 గ్వేదే॥ తత్రతావత్॥ అగ్నిమీశేపురోహితం । అస్తిన్నధేనర్వాగ
 మాత్తరే॥ అగ్నిస్సభన్తనః పురోహ్యాగ్నిమీశేపురోహి తంఋగాహే । ఆ
 కాశగతశ్శంభుర్యోగ్రిజ్యోగ్నిరితి । జ్యోతిలింగం స్వకీయకర్తారమవిది
 త్వా । అహంకర్తాఅహంకర్తేతివదతోబ్రహ్మ విష్ణోస్తదీయవాచకదో
 షేణపక్షిమృగత్వంగతావితికర్తృవిపాకవచనాదత్యుక్తైః పుణ్యపా
 పైరిహైవఫలమశ్నుత ఇత్యవవేపదోషవశాదేవతా ఉభౌతదానీమేవకో)
 మరాశరూపాజాతావితివసంతి । పరమేశ్వరోపితయోదాపాపహ

రాయ స్రబోధాధఁంచ జ్వలామాలావృతమప్రిమే ముమనుషమమా
 ద్యంతరహితోరులింగాకారం తేజోనూపమాస్తా నుస్థితవృత్తివదంతి । అన
 ర్వణవేదే॥ త్ర్యంబకోనామ రుద్రోనారా మూశ్శంభునాచకతః॥ కాళి
 కాఖండే॥ అస్థిభూషణోధ్యాయే॥ తతిఃప్రాణ్యుపకారాయ । కూర్తసం
 హృత్యగర్వితమ్ । తదంగభూషణ త్యేన । ధారమూమాసశంకరః॥ అ
 ధ్యాపితమపశ్య త్వం । కపాలంకూర్తమాపిణః॥ హఃహఃగలతామధ్యే ।
 ముగ్ధకన్నాన్నబుధ్యసి । ఉత్పాట్యవంష్ట్రాంశ్చస్యైకాం॥ హగస్యోరసిభూ
 షణం । ఏకశృంగోవరా హూమా । త్తదాప్రిభృతిమాధనః॥ దృ
 ష్త్వాజగ్రాహదంష్ట్రాంతాం । ఃష్టశ్చైవమహాత్మనః॥ బభౌరచమహాదే
 విః॥ కూర్తప్రాంతేపి నోరసి । పుత్రపౌత్రావృతస్సర్వో । వరాహస్తస్త్వేన
 తేద్భువి । అధ్యాపిసూక రాగోహం । తీథఁగంగాతటిస్థితం । స్కం
 ధశక్త్యాహతోయత్ర । వరాహఖ్యోమృగోహరిః॥ విస్తృతంతత్తదంశే
 న । ద్రష్టౌత్పాటనపిడితాః॥ వరాహవిగ్రహస్తేన్యా । సాకోశాస్తే
 నహేతునా॥ యజుశ్వేదే॥ హరి హరంశమను కుంతిదేవాః॥ విశ్వస్యే
 శానంనృపభంకుతీనాం । అస్తిన్నధేన్మాండే॥ హరిహరంతంవృష
 భం । విశ్వస్యైశానమీశ్వరం । అనుయాంతిసు రాస్సస్వే । నమోవా
 క్యైసహదృతం । అస్తిన్నధేన్మాండే॥ ఋగ్వేదే॥ అపావృణోశరభాయఋ
 షిబంధవే॥ అస్తిన్నధేన్మాండే॥ కాళి కాఖండే॥ పురాహితణ్యకశిపుం । దై
 త్యరాజంమహాబలం । హత్వాతదుగ్రధిరాపాసప్రమత్త మభితస్సర్వైః॥
 రుద్రశ్శరభరూపేణ । సరసింహనపీడయత్ । తతసంత్యక్తవాన్విష్ణుః ।
 జీః తంస్వాపరాధతః॥ తద్వక్త్ర శేషంధ్వాక్షం । కృత్వాశరభనిగ్ర
 హః॥ నృసింహకృత్తివసన । స్తదాప్రిభృతిశంకరః॥ షక్త్రీంతన్త్రుండ
 మాలాయాం । నాయక త్యేనకల్పిణం । మహానాటకే॥ కల్పా తేశసు
 గాత్రీవిక్రమమహాకంకాశబద్ధస్ఫు । చేృతిస్యాతేనృసింహపాణినఖరప్రో

తాదికోలామిషాత్ । విశ్వైకార్తవతావిహారముదితాయోమతస్యకూ
ర్తాశ్చిభా । కవంధీవరతాంగతోన్నతు సతాంమోహంమహాభైర
వః॥ బ్రహ్మాంశపురాణై॥ అవిజ్ఞాయపరంభావం । దివ్యంతత్పరమేశ్వ
రం । నివారయతీశూలాంకం । ద్వారపాలోమహాబలః । నిభిద్యహత
యామాస । శూలెనోరసితంభువి । తత్యాజజీవితంనృష్ట్యా । మృ
త్యుంస్యోద్దేహతాఇవ । నివార్యవిష్ణుఃపురుషం । సాధంప్రధమపుంగ
వైః । ఋగ్వేదే॥ హరిఃపవిత్రేవ్యధ । అస్తిన్నధే॥ శాజకోటిప్రసం
గాచ్చ । చిచ్ఛేదచశిరఃప్రభో । వాయునాప్రేషితంచైవ । ఘ్రాణజేః
పినాకినః । ప్రవివేశక్షణాదేవ । తదాహ్యహవనీయ్యకే । ఋగ్వేదే॥
ప్రజాపతివిద్వాద్దుహితరమభ్యధ్యామేత్ । అస్తిన్నధేమహిన్న
స్తోత్రే॥ ప్రజానాథంనాథం ప్రసభమభికస్వాందుహితరంగతం రోహి
ద్భూతాంరిరమయిషుమృత్యవపుషా । ధనుఃపాణిర్యాతందివమపిసప
త్రాకృతమముంగ్రసంతం తేద్యాపిత్యజతినవృగవ్యాధరభనః । అస్తి
న్నధేస్కాందే॥ అఘ్రాయఘ్రాయవిందంతి । వేదశ్వాసశ్శనైశ్శనైః ।
యత్పదానిమహారణ్యైః । తంవందేశరభేశ్వరం॥ శతరుద్రీయే । నమ
శ్శూరాయచాభిఘ్న తేచ । లైంగై॥ చక్రకరజాగ్రేణ । బ్రహ్మణఃపం
చమంశిరః । కూర్మపురాణై॥సకృత్వాసుమహాయుద్ధం । బ్రహ్మణాశాలభై
రవః॥ చక్రతస్య వననం । విరించిస్యాధఃపంచమం । స్కాందే॥ హస్తాం
గుప్త సఖేనాశు । వామనా యజ్ఞయైరహి । చక్రతం మహాఘోరం ।
బ్రహ్మణః పంచమం శిరః । ఇత్యాది శ్రుతి స్మృతి పురాణాగమవచన
ప్రమాణాత్ । బ్రహ్మ విష్ణుపరమేశ్వరా దేవసంభూతా నితిపరమేశ్వరేణై
వలయంయూతావితి । వదంతి । శాతమదధీచిపురస్సరాణాం మునీనాంశా
పాత్ । బ్రహ్మవిష్ణుభ్యాం । సాంమ్యం కేచన పదంతి । రుద్రస్యబ్రహ్మని
ష్ణుభ్యాం సాంమ్యం వాంఛంతి యోజనాః తేషాంవంశస్యసాంకర్యమ

స్త్రీనిమనుసిశ్చయః! రుద్రస్యబ్రహ్మవిష్ణుభ్యాం । నాధిక్యంప్రవదంతియే ।
హంన్యాత్తాననిచారేణ । హంతుదోషోనకశ్చన । రుద్రస్యబ్రహ్మవిష్ణు
భ్యా । మాధిక్యంప్రవదంతియే । తేహంసంశస్యవై శిష్ట్య మాస్తీతిమమ
నిశ్చయః! శివంబ్రహ్మాదిభిస్తుల్యం । శివాంపద్మాదిశక్తిభిః! స్వగురుంప్రా
కృతైస్సాధణం । ఏనదంతిస్తరంతివా । తత్ప్రాచానిననశ్యంతి । శ్రీవ
త్సంచనదాశ్రయేత్ । శివంబ్రహ్మాదిభిస్తుల్యం । స్వగురుంప్రాకృతైర్స
మం । శివవిద్యామవేదాధణం । మనుతే మస్తుమానవః । పాపిదుమ
దదఃక్రూరః! శ్వపచశ్వపచాధమః! యోమహాదేవమన్యేన । హీనదేవే
నదుర్మతిః! సకృత్వాదారుణబూయాత్ । సోంత్వజోనాంత్వజోత్వ
జః! విష్ణోదిదేవతానాంవా । విశ్వాధిక్యంప్రవదంతియే । అథోముఖో
ధ్వంసాదాస్తే యాస్యంతినరకాణాంవా । యథాస్యాపానయోస్యా
మ్యం । చిద్రిత్యేపిసవిద్యతే । తద్ధైర్యేపిసర్వేషాం । రుద్రసామ్యం
సవిద్యతే । మహాపాపవతాపూర్వ । జన్మకోటిషుసువ్రతాః । విష్ణువి
శ్వాధికోభాతి । నారకాస్తేనసంశయః! తస్మాత్కారణాత్పరమేశ్వర
స్య బ్రహ్మవిష్ణుభ్యాంసమాసామ్యంఏకేవిద్వంతి । తేనదశానీయూనసం
భాష్యాః॥ ౩౪శ్రీవీరమాహేశ్వరాచారసారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే ఏ
కోనవింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం॥

అష్టమూర్తి నాద నిరస సంవత్సృమః .

పృథివ్యాద్యష్టతనవః! పరమేశ్వరస్యనామోన్మూర్తిత్రయ ఇతికే
చనవదంతి । ఘటోత్పత్తి హేతుభూతాశ్చ మృద్దండచక్రస్థలిలచక్రాద
యః! కులాలస్వయమేవభవతికిం । తద్ధైర్యవజగుదుత్పత్తి హేత్వధణంనిర్మి
తా । పృథివ్యాద్యష్టతనవః! పరమేశ్వరస్యమేవనభవతి । తద్ధైర్యవభవ
తిచేత్ । యజుర్వేదే॥ ఆత్మనా ఆకాశసంభూతః! ఆకాశాద్వాయః!
వాయోరగ్నిః! అగ్నేరాఘః! ఆద్యభ్యఃపృథివీ । భూతవరంపరసంభవోపి

పరమేశ్వరసాక్షాత్సూరిత్వంపృథివ్యాదప్తతనూనాంకథంసంభవతి | అస్మి
 న్నధేః || ఆదిత్యపురాణే || ఉమయాసహితోదేవ | సోమఇత్యుచ్యతే
 బుధైః | సవనకారణంనాన్యో | విష్ణోరపిచవైశ్రుతిః | మతీనాంచదివః
 పృథ్యావ్య | అగ్నిసూర్యస్యవజ్రణః | సాక్షాదపిచవిష్ణోవై | సోమోజన
 యితీశ్వరః || అస్మిన్నధేకాళికాఖండే | ద్యావాపృథివ్యోరింద్రాగ్నో
 ర్వియత్తుమ్మమస్యచ | వరుణస్యశశాంకస్య జనితాపరమేశ్వరః ||
 లైంగ్యే || తదాపివన్హిర్యజ్ఞశ్చ | వజ్రపాణిశ్శచీపతిః | విష్ణునాకారాదుణ
 శ్రీమాన్ | సర్వంసోమమయంజగత్ | శ్రుతిరపితధేః || ఈశ్వరస్సర్వ
 భూతానామితి | శతరుద్రీయే || పృథివ్యాభవఃఅపాంశర్వః | అగ్నేరు
 ద్రీః | వాయోర్భీమః | ఆకాశస్యమహాదేవః | సూర్యస్యోగ్రః | చంద్ర
 స్యసోమః | ఆత్మనఃపశుపతిరితిప్రత్యేకాధిష్ఠాతాచక్షుతాచభవతి || కి
 తు || మహీమ్నస్తోత్రే || త్వమక్యన్త్వంసోమన్త్వమసివవనీన్త్వంహుతవ
 హన్త్వమాపన్త్వంప్ర్యామత్వం ధరణిరాత్మాత్వమితిచ | పరిచ్ఛిన్నా
 మేవత్వయిపరిణతాబిభ్రతిగిరంసవేదస్తత్త్వం వయమిహతుయత్వం
 నభవసి | అనేసవచన ప్రమాణేనాపి | అష్టమూర్తయశ్చైవపరమేశ్వ
 రస్యసాక్షాత్త్వవత్సతికేచనవదంతి | తేతదధణంసజానంతి | పృథివ్యాద్య
 ప్తతనవః | పరమేశ్వరస్యసాక్షాత్సూతకయోభవతిచేత్ | దక్షాధ్వరేపి
 రభద్రేణసూర్యాగ్ని చంద్రానిలాదుః | కథంభక్నంకజాతః |
 అపిచలారుణిషుచోపనిషత్సుభిషాస్తాద్వాతఃపవతే | భీషోదేతీసూర్యః |
 భిషాస్తాదగ్నిశ్చేంద్రీశ్చ | మృత్యుధావతివంచన ఇతి | శివాజ్ఞాబలన
 శాత్సూర్యోదయోపికాలమతిక్రమ్యాదయితుభీతోభవతి | అస్మిన్న
 ధేవామయవీయ్యే | అవకాశమశేషాణాం | భూతానాంసంప్రయచ్ఛ
 తి | ఆకాశఃపరమేశ్వరస్య | శాసనాదేవనర్వగః | ప్రాణాద్యైరాహవాద్యై
 శ్చ | భేదైరంతర్బహిజగత్ | బిభర్తిసర్వంశర్వస్య | శాసనేపరి

ఇతిశ్రీవిరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే సోమనాథభాష్యేతి
 ఘనమూర్తివాదనిరసనంనామవింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం

కర్త వాదనిక నవం వత్సామః ॥ జ్యోతిష్టామేనన్వర్గకామాయజే
 తేత్తిచతుధ్యకం తెనై రమితన్వయం కుగ్రతకర్త ఫలన్వయమేరతమభావ్యో
 మతికర్త ఫలవక్తర్ ॥ త్వం ॥ కేచనన్వరతా ॥ తత్త ధానభవతనో చేత్స్య
 యమేవకర్తానుగతోన్వర్తతేకిం యా అథహాళా మన్యోగ్తనాదేన్యాత్ ॥
 అన్యవ్యాకాన్యాయలనాదీన్యాత్ ॥ తత్తాడధాకర్తకాయాజ్ఞాత్తాకరియ
 గవ దేవప్రాప్తాకిం ॥ ఇతికేచిదాకాశతయతిత తన్తంతత్కర్తావేక్షణకా
 చేతననిగుణణోమలక్షణత్వాత్ ॥ తత్కర్తాకరంకధముత గూత్తితత్క
 తాకవిజ్ఞాత్తాకర్తాధీశశ్చ ॥ అతవవతత్కర్తఫలం ॥ స్వయమేవకధంపా
 ప్నోతి ॥ యుజ్జశ్చిదపరాధ ॥ మరుష్యతవచరాధాహాకధూ తాశ్చిత్తం
 స్వస్వస్వస్వమమక్యతేహానన్తి క్తి ॥ అధవాతడవనాధవవకృంఖలాభూ
 తస్వతన్యపాదబద్ధనంకరోతితి ॥ అధవాతస్యోవరాధానుగుణవండకరు
 మన్యకర్తాధవతిక్తి ॥ తథై వకర్తకాన్తత్కర్తానంకుట్టియితుకర్తాధీశస్వ

తంత్రస్సర్వేశ్వరస్సర్వగతః పరమేశ్వరోస్తీతి కర్మకర్తుత్వం నభవతి ఏవం
 నభవతిచేత్ । పూర్వమీమాంసోక్తభూతికర్తాణివృథక్పుష్పిధగేవషడ్విధా
 నంభవంతి । తద్దశనాపూర్వమాస్థాయజ్ఞాదికర్మకాయత్వాత్ । కిం
 చిత్సంసారంఘట్టయతి । తత్సంసారరూపభూతాని షడపూర్వాణిభ
 వంతి తాన్యపిమానాంతరాపూర్వభూతపరపూర్వముపజనయంతి । త
 త్పరమపూర్వవిహితఫలశిరస్తదేవ దైవమితీకర్తేతి నామత్రీయత్వాత్
 దేహాంతరలోకాంతరదేశాంతరకాలాంతరేషుతత్తస్యోపభో
 గ్యఫలానిదదాతీతివచనానిత్యధః । తత్క్రింజడస్వరూపంకర్మదేహాంత
 తరాదిషుతత్ఫలం దాతుమసమధికంచేతికర్తారం వినాకర్తౌవ ఫలదం
 చేత్ । జై నబౌద్ధభట్టాదికర్మవాదినాం జపతపోదానధర్మఫలానివ్య
 థానిభవంతి పుష్టివధాన భూతాభిభోజనక్రియాభిశ్చయథామర
 ణం సమజనితదైవకేవలం కర్మఫలందాతుమసమధికం తథానభవతి
 చేత్ । క్రియామాత్రీపుష్టిభావతి । దుష్కర్మప్రాప్తం శిష్టాన్నంవిష
 మపిపుష్టిం వినామరణం దదాతీతిఅతవవసర్వగతః పరమేశ్వరస్తత్కర్తా
 నురూపఫలప్రదః । ఏవంస్థితేనతికర్తాణః స్వయంకర్తుత్వంకథంభవతి
 అపిచ॥ బాణోపిధనుధారం వినాస్వయమేవలక్ష్యంతిభిసత్తికిం । తద్దై
 వకర్తాపిపరమేశ్వరప్రేరణం వినాతత్త్వర్తిశ్శుభాశుభకర్మఫలంస్వయమే
 వదాతుంనసమధికంభవతి । నాయువియ్యై॥ అజ్ఞోపిజంతురనిశో । య
 మాత్మసుఖదుఃఖయోః॥ ఈశ్వరప్రీతితోగచ్ఛే । త్వర్గంవాశ్వభ్రమే
 వవా॥ ఇత్యాదివచనప్రమాణాత్ । నాభుక్తంక్షీయ్యతేకర్మ । కల్ప
 భోదిశతైరపి । అవశ్యమనుభోక్తవ్యం । కృతంకర్మశుభాశుభం ఇతివచ
 నంవ్యధికంభవతి । కింతు॥ వాయువియ్యై॥ అథోవిధివిపర్యాసో । హ్య
 శ్వమేయమధ్వరః॥ యజమానస్వయందక్షో । బ్రహ్మపుత్రఃప్రజాపతిః
 ధర్మాదయస్సదస్యాశ్చ । రక్షితాగరుడధ్వజః॥ భాగాంశ్చప్రతిగృహ్లాంతి ।

సాక్షాదింద్రాదయస్సురాః తథాపియజమానస్య । దక్షస్యాపిసహత్విజః । సద్యవవశిరచ్ఛేద । సాధుసంపద్యతేఫలం । కృత్వాతునుమహాత్పుణ్యం । మిష్టాయజ్ఞశతైరపి । నతత్ఫలమవాప్నోతి । భక్తిహీనోయదీశ్వరే । ఆస్తిన్నథా మహిమ్నస్తతే ॥ క్రియాదక్షోదక్షఃక్రతుపతిరథీ శస్త్రనుభృతామృషీణామాత్విజ్యం శరణదనదస్యాస్సురగణాః । క్రితుభేష్టస్వత్తఃక్రితుఫలవిధా నవ్యసనినోధృవంకర్తుశ్రద్ధావిధురమభిచారాయహిమఖాః అతవవకేవల కర్తృణవవ కర్తృత్వం భవతిచేత్ । దక్షంతదశ్వమేధాధ్వరఫలం కథం నప్రాప్తం ॥ కింతు ॥ సతాంవృత్తంత్యక్త్వా శ్రుతిసమధిగమ్యం సహభువం ఘృణామష్యన్తూల్యస్వజనవిషయస్నేహగుణితాం ద్విజఃకర్తాపాదాపితరమపరాధంత్యయివిభోమమష్యత్వంత్యక్త్వా ప్రమదపదవీంప్రాపదచలాం ॥ అతవవకేవల కర్తృణవవ కర్తృనభవతిచేత్ । చండీశ్వరేణ స్వకీయజనశశ్యతాడనేకృతనఫలం కథంనప్రాప్తం । మామనాదృత్యపుణ్యంవా । పాపంస్యాత్ప్రీతిపాదతః ॥ మన్నిమిత్తం కృతంపాపం । పుణ్యంతదపిజాయతే । అపిచ ॥ ఉపక్రమ్యకర్తాధిపతివిరాహపాక్షోస్తితిశ్శ్రుత్యాదివాక్యప్రమాణాత్ । నానాపురాణవచన ప్రమాణాదపిసర్వకర్తాధిపతిః పరమేశ్వరవవ తంపరమేశ్వరంవి నాకేవలకర్తృణ వవకర్తృత్వంనభవతి । ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే కర్తృవాదనిరసనం నామవకవింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం.

భ గ వ చ్చ బ్ద ని ర్వ చ నం .

భగవచ్ఛబ్దనిర్వచనం వక్ష్యామః ॥ సమోరుద్రాయభగతే । ఓన్నమస్తే పరతరాయ । భగవతఇతినమస్తే అస్తుభగవన్విశ్వేశ్వరాయ మహాదేవాయేతి । నీలలోహితనమస్తే అస్తుభగవతఇతితానువీర్యమీశా

సంబంధఇత్యాహ । నై వేశ్వరాయన్నయతసామహాశోవీనరానశీమ
తంక్షీతిఃతినచసార్వభౌమాన్ । అన్యాయశాసపిదృశానవినీతకాగాన్ ।
ప్రజ్ఞావశోభగవతః ప్రసదంతివృద్ధాః । ఉక్తగుణవిరహీణోప్రజ్ఞానవైరా
గ్య సంబంధమాత్మేభిక్షుకాన్ । భగవచ్ఛబ్దేనాచక్షత ఇత్యధః । ఆపిచ॥
మహేశ్వరేణమనిర్వచనానుక్రమేణ భగవచ్ఛబ్దం నిరాహురిత్యాహ॥
అధర్వణామదనశాసననిబృహహాణా । నామానినామభగవానితితేని
రాహుః । అధర్వశిరసి॥ బూతేఅధకస్తాదుచ్యతేభగవాన్యస్సర్వాన్
భావాన్ యీక్షతే । ఆత్మజ్ఞానాన్నిరీక్షయః । యోగంగమయ
తి । తస్తాదుచ్యతేభగవానితి । యద్యచ్ఛగవచ్ఛబ్దాభిధేయంగుణజాతంశ
త్సర్వమీశ్వరబుద్ధ్యధీనమితిమంత్రోపనిషదాఇత్యాహ ॥ ఆత్మాశ్ర
మోపనిషదాహభగేశ్వరంత్యాం । అధర్మాపనుగంభగేశమిశ్యధః । అ
త్మాశ్రయాధికారేణ । ప్రసననానాత్మాశ్రమోపనిషదితిమంత్రోపని
షదవసంజ్ఞాతరమం త్రితేభగవతి ఆత్మాశ్రమిభ్యః పరమంపవిత్రం
ప్రోవాచ । సమ్యక్ప్రసి సంఘ జుష్టమితిపూజ్య మేవనై ఘంకికై గభిహీ
తమిత్యాది నై ఘంటికాశ్చ భగవంతము శంతిపూజ్యం । శిశ్రిభగవా
నితి శంభోవృద్ధిః । ప్రముజ్యతే । పూజ్యత ఇతిమంఃభుభావవచ్ఛ
బ్దస్య పూజ్య వచనత్వ ప్రసంగేనపూజాని భావమపినుహేశ్వరస్వే
తి సోదాహరణమాహ । పూజాముష్టిహీనుతా చిహితామహేశ మం
త్రేణ వాజ్ఞనసకాయనిబంధనాతే । తమిష్టిహీనదా తముషుహిశబ్ద
వతామంత్రేణ నియమ్యచతి । అనంతరం తమిష్టుహియస్విమస్సు ధ
న్వేతి మంత్రంవాజ్ఞన సకాయనిబంధనేతి కాయనిబంధనా పూజాను
మనోనిబంధనో యోగః । యోగేపి దగ్యత్వాగః శిశ్రియనవః కార
ణం కాయనిబంధనాక్రమాధిరీతి అవ్యయాది గుణాభిహేతు త్వాద్భగ
వచ్ఛబ్దవాచ్యత్వం పరమేశ్వరస్వైర బ్రహ్మనిష్ఠ్యాదిదేవతానామ్మసే

ణాం భగవచ్ఛబ్దః పూజ్యత్వవచనమాత్రమే ముఖ్యోభవతి || ఇతిశ్రీపీఠ
మహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే భగవచ్ఛబ్దనిర్వచ
నం నామద్వావింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం ||

భ గవద్గోపానిర్వచనం .

గాయత్రీహృదయమకరోత్తత్పదంచింతయామః | సర్వేష్వార
భక్తర్తుసు పరమేశ్వర ఏవనసంకల్పఫలప్రదఇతిషత్యామః | సర్వకర్తారం
భజ్యః ప్రపదాఖ్యమంత్రస్సామగానై రామ్నాయతే | సామవేదే |
తపశ్చ తేజపశ్చేత్యుపక్రమ్యకర్తాధిపతయేనమః | తత్ప్రవిరూపాత్సోస్తితి |
ప్రదేశాంతరే || యదిదంకర్తకరిష్యామితన్నే సమృద్ధతాం | తన్నే ఉప
పద్యతాం | తత్ప్రకర్తారంభేషు దేవాభ్యనుజ్ఞాసంప్రద్యతే | ఆస్యా
ధః | తతఃకర్తోపక్రమ్యఅధిపతిః పరమేశ్వర ఏవజపక్రర్తోపక్రమ్య అధి
పతిస్సవవ | జపశ్చేతిమంత్రాజపానుష్ఠానాహా | మంత్రాఃతావ
త్యామః | నారాయణోపనిషత్సు | ఓన్నమశ్శివామేతి | శతరుద్రీ
యమధ్యగానమశ్శివామేతి గాయత్రీమంత్రః ప్రతిపాదయతి | ఔపా
యికానాదిత్వోవావషణిత్యాదికాననువాకానను సంవదంతే | తదోం
కారస్వరూపశ్శివవవ | ఓనుద్యేకాక్షరంబ్రహ్మ | ఓమితిబ్రహ్మఓమితి |
ఇదంబ్రహ్మసర్వంబ్రహ్మ | శివోమేఽస్తునదాశివోమ్ || యజుర్వేదే ||
యోవేదాదాస్వరఃప్రోక్తో | వేదాంతేచప్రతిష్ఠితః తస్యప్రకృతిలీనస్య |
యఃవరస్సమహేశ్వరః | ఆస్యాధః | యోవేదాదాఇత్యాదినాప్రవణవ
వాచ్యోమహేశ్వరః | ఉపాసోపదిష్టః యద్వేదేత్యత్రయదితిలింగవ్య
త్యయః | వేదాదావేదాంతేచ ప్రతిష్ఠితః | ప్రోక్తాః అధ్యయనోపకృ
మ్యావసానయోః ప్రయోక్తవ్యతయాభిహితః బ్రహ్మణః ప్రణవంకు
ర్యా | దాదావంతేచసర్వదేతి | ప్రకృతిజంప్రకృతాజాయతఇతిప్రకృ

౩ | అవస్థితం ఉపసంహృతసకలగవి కారంచప్రపంచస్యస్వరూపేణనాదా
 త్తనాతిష్ఠత ఇత్యధః | అస్తిన్న ధౌ స్కాందే || సర్వన్యాపకమోంకా
 ౪ | మంత్రమన్యన్నశోభతే | ప్రణవైపిసరబ్రహ్మ | ప్రణవః పరమం
 పదం | తస్యప్రకృతిజంచిశ్వం | యఃపరస్యమహేశ్వరః | యోయంమ
 హేవ్వరస్సాత్మా | త్వణవస్యాస్యగోచరః | బ్రహ్మైకమేవజజ్ఞాన్యం | న
 తతోన్యత్తుకించన || స్కాందే || ఓంకారప్రణవోదేవ | సంసారాబ్ధింతరి
 ష్యతి | ఉమాధావిగ్రహోదేవో | రుద్రస్సత్యాదిలక్షణః | సంసార
 తారకస్యాస్య | ప్రణవస్యాస్యముచ్యతే | విష్ణ్వాదయోపిదేవాశ్చ |
 రుద్రస్యాస్యాస్యయేనతు | కథంచిత్ప్రణవస్యాధః | భవిష్యంతినము
 ఖ్యతః | లైంగ్యే || ఓమీశాననమస్తేస్తు | మహాదేవోమహేశ్వరః | స
 మోస్తుసర్వవిద్యానా | మీశానఃపరమేశ్వరః | ఈశానసర్వవిద్యానా
 మితియజుర్వేదే || శతరుద్రీయేపి | నర్వవిద్యానామీశానఇతి | యజు
 ర్వేదే | శతరుద్రీయే | నమశ్శివాయచ శివతరాయచస నమశ్శివా
 యచహరికేశాయచ, పంచక్షత్తోఽనిషది | శివాయనమః | శివలింగాయన
 మః | అస్తిన్న ధౌ తాత్పర్యనంగ్రహే బ్రహ్మణిపంచశీనఽస్తవమంతే | యా
 పాశివాతవవృంబుకమక్షరాణామస్యామహోఽనిషది | మహాత్వనాః |
 ద్రానువాకేఞ్చపంచాక్షరప్రవేశాదివ రుద్రేకాదశానాంపావనత్వం పౌ
 రాణికాఽరంతి || యస్తాత్ప్వంచాక్షరీవిద్యా | శతరుద్రీయమథ్యగా | పా
 వనీసర్వభూతానాం | రుద్రదేకాదశినీతతః | లైంగ్యే || ఏకోహంసఽస్తితోదే
 వీఽద్వితీయోస్తికుత్రిచిత్ | అస్తిన్వేదాశ్చశాస్త్రాణి | మంత్రేపంచాక్షరీస్థి
 తా | తేనాశంనైవసంప్రీప్తా | మచ్ఛక్వాహ్యనుపాలితః | స్కాందే
 అనేనసదృశంజప్యంనాస్తి నాస్తిశ్చుతౌస్త్వతౌ ఏమాపంచాక్షరీవిద్యా |
 సర్వకుతిశిరోగతా | కారణాగమే | సప్తకోటిమహామంత్రా ఉప
 మంత్రా అనేకశః | పంచాక్షరేప్రవీయంతే | పునస్తత్రవినిర్ణతాః || వా

వాయునీయసంహితాయాం॥ దేవ్యావాచకతాకలుషితేకాలే । దుజ్ఞా
యోదురితక్రమే । హీనేవర్ణాశ్రమాచారే । సంకరేనముపాగతే॥ కే
నోపాయేనముచ్యంతే । భక్తాస్తవమహేశ్వర । ఈశ్వరావాచ॥ ఆశ్రి
త్యపరమాం విద్యాం । హృద్యాంపంచాక్షరీమమ । భక్తాశ్చపరమా
త్మానో । ముచ్యంతేకలిజానరాః॥ అంత్యజాదధమోవాపి । మూఘోవా
పండితోపివా । ఒపేత్పంచాక్షరీంవిద్యాం । జపేనైవాఘ్నయాచ్ఛివం ।
స్కాందే॥ వేదశాస్త్రాపురాణాద్యా । స్పష్టా వేశ్యాంగనాశ్చన । యాఘ్న
నశ్యాంకరీవిద్యా । గుప్తాకులవధూరివ । అగస్త్యరామాదిభిరాధృత
త్వాద । ముష్యమంత్రస్యచవైదికత్వాత్ । పరస్యతత్త్వస్యచనాచక
త్వాన్నమశ్శివాయేతిసదాజపధ్వం॥

అ ధ గా య త్రి ప్రి క రణం క థ యా మః .

తత్సవితుర్వరేణ్యం । భగోవావస్యధీమహి । ధీయో యోనః
ప్రచోదయాత్ । తత్త్రితావత్రాతత్సర్వసంగ్రహే॥ వాచఃకిమస్యసవితా
సవితుర్వరేణ్యంకింవాభవానితి వితకాపదంనశేషం । భాన్వంతవీవష
యాకురుతేనమంత్రే । శక్నోపివక్త్ర మధదైవతమీశ్వరత్వాం । దే
వస్య పవిత్రువాచ్యత్వం తచ్ఛబ్దవాచ్యత్వముపపాదయేతి । తత్రఉపప
త్తిరాహ । యస్తాదయత్వయిశ్శగశబ్దోనిరోహతి । నాన్యత్రప్రయుజ్య
తత్త్వార్థః । కేచదిమం మంత్ర మన్యథా వ్యాచక్షతే । యోదేవస్సవి
తాస్తాకం ధియోధర్మాది గోచరాః॥ ప్రేరయత్తస్య యద్భగః । స్తద్వ
రేణ్య ముపాస్తహే । ఇతివాక్యస్థితత్వాత్ । తదయుక్తమిత్యాహ॥
వైయాకరణై॥ భగశబ్దోయం పరమేశ్వరస్యైవేతి నిర్వచననుకారి
అస్మిన్నధౌ మైత్రాయణశాఖాయాం । మైత్రాయణి శ్రుతిరసా । తది

తిస్రికృత్యాభగణం భగవంతమభిధానునిచింతనియ్యం । ^ఓరుద్రస్యభ
గణపదగోచరతాంబువాణో । సాంతంప్రసక్తితివతిభగణపదంపురా
ణే॥ భగణంభవంతమితి భగోదేవస్యధీమహి । సహితావేదై మణ
యోస్యభగణఖ్యస్తంనింతయామితిహమ్రీతిః । రుద్రస్యభగణపదగోచ
రతామితివిషగర్భితి । రుద్రవనా ముభగణశ్చక్రుమ్యుతశ్చితి । అస్మి
న్నథేక । అహుశ్చనైఘంటికాః । భీమోభగణఃకృత్తివాసేతి । హరస్త
రహనోభగణశ్చితి । తాత్పర్యసంగ్రహే॥ సాంతంపదంతమపినై వదనాతి
వక్తుం । నదదాతీతిసకారాంత త్వేనవక్తుంన సహితేత్యధః । అకారంత
త్వేసిద్ధిః । మంత్రస్యపదానామవయవవందశశ్చితి । భగణంప్రచోదయా
దితి । స్కాందే॥ యేనోస్తాకంకంధి మశ్చిశ్యంతర్యామి స్వరూపతః ।
ప్రచోదయాత్పేరయేచ్ఛ । తస్యదేవస్యనుచితాః । ఉప్తస్యసర్వజంతూ
నాం । ప్రత్యక్షస్వభావతః । సవితుస్సాత్తబూతంతు । వరేణ్యంసర్వజం
తుభిః । భజనియ్యంద్విజోభగణ । స్తేజశ్చైశ్వర్యలక్షణం । తచ్ఛబ్దవా
చ్యంసర్వజ్ఞం । జగత్సర్వాదికారణం । స్వమాయాశక్తిసంపన్నం ।
శివంబ్రాహ్మదినంజ్ఞకం । నీలగ్రీవంచయూపాతం । సాంబమూర్త్యుకపలక్షీ
తం । ఆదిత్యదేవతాయాస్తు । పేరకః పరమేశ్వరః । అదిత్యేనపరిజ్ఞా
తం । వయధీమహ్యుపాస్తహే॥ ఇత్యాదిశ్రుతిస్త్రుతిపురాణాగమశిహ
సవచసప్రమాణాత్ సవితుర్వరేణ్యత్వాద్దియః । పేరకత్వాత్ శివవా
చకత్వాద్భగణశబ్దవాచ్యః । పరమేశ్వరపవతధాదిత్వాదిదేవతాంతరం
భవతి । అతఏతద్దామత్రీమంత్రాధిపతిః పరమేశ్వరవన॥

ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరహవార సారోద్ధారే సోమనాథభాష్యే
భగణశబ్దవిర్వచనం నామత్రీయోనింశ్చి ప్రకరణం సంపూర్ణం॥

శ్రీ రుద్ర శబ్ద నిర్వచనం .

కేచనరుద్రోవా ఏషయదగ్ని రితివచనస్య తాత్పర్యమజానంతః అగ్నేశ్చరుద్రత్విమాసాదయంతి తత్తథానభవతి । ఓన్నమోభగవతే రుద్రాయనమస్తేస్తు రుద్రాయనమోస్తురుద్రాయత ద్రుద్రాయనమస్తే రుద్రమన్యవే నమోరుద్రాయమన్యవే విశ్వాధికోరుద్రః మాతారుద్రః తన్నోరుద్రః వశూనామధిపతి పూర్వశాహవోరుద్రస్తు వంతి రుద్రాయతేరసతేనమః । నమోరుద్రాయమీధుషే । ఇత్యాదిశ్చితిప సిద్ధస్య పరమకారణస్య రుద్రశబ్దనిర్వచనం కథయామః॥

శ్రీరుద్రభాష్యే । ఋతం సత్యం పరం బ్రహ్మభావం రాతివదాతివారుద్రః । ఋతంసత్యమితిత్రిధారాతితరుద్రోప్రణవః । తన్నాదాంతేద్రవతి ద్రావయతీతిరుద్రః । తరుఅశుభానిద్రావకోరుద్రః । అస్తిన్నధౌ । రుదుఃదుష్టందుష్టహేతుర్వాతంద్రావయతీతినపిభూః । రుద్రశత్యుచ్యతేనద్భిః । శ్శివతత్వాధౌవేదిభిః । అంత్యకాలేసర్వం రోదయతీతిరుద్రః । రోదేవిలుకిణిచ్ఛత్యయః । అతవనపరమకారణస్య శివస్యైవరుద్రత్వముక్తం । కథమగ్నిఃఋద్రః । తాత్పర్యసంగ్రహే॥ అగ్నిఃప్రకృత్యఖిలురుద్రపదం ప్రయుజ్జేతద్బ్రాహ్మణంభవతి । యత్రీతయోసమూర్తింతత్రీసోమ సహచర్యాగ్ని రివరుద్రోభవతుమహాతిబ్రాహ్మణంభవతిసోమోరుద్రత్వంచనిర్విశేషయత్ । ప్రజాకామోదై రేతోధాతోగ్ని ప్రజానాం ప్రజనయి తాసోమవవాస్తై రేతోదదాత్యగ్నిః । ప్రజానాంప్రజనయితేతి । యత్రమాహేశ్వరస్యాహ్వానంతత్రీపుధగేతి । సోదాహరణమాహ ఆహ్వానమత్రీభవతః । పృథగేవద్బ్రహ్మమితి । యజుర్వేదః । ప్రాతరగ్నిం ప్రాతరింద్రం హవామహేప్రాతమిత్రావరుణౌ ప్రాతరశ్వినౌ । పా

తభాగంపూషణం బృహన్నతిం ప్రాతస్సాయముతరుద్రంహువేమ । అ
 గ్నాద్విదిభిస్సహ మహేశ్వరహూతిశంకామా భూదితిశ్రుతిముపర్వయ
 పంగయోగ్యం । మంత్రక్రియాప్యనిశ మేవ షడాంతరేణత్వాహ
 వ్యాయున్నతపదేవభినత్యధిశం । సహాయహదేవంతాదేవంతరపదాహ్వ
 తునుహాతి । తదుక్తంహువేమితి అధిమహేష్వరః । అపిచ॥ అగ్నిం
 ప్రకాశయతిశంకరదుద్రవంతంమంత్రత్వగుగ్నఇతివాతదనంతనోవా । అ
 న్యోన్యవిశ్రముభయంశినదేవతాకం । మస్తాదుభాషిచహవిఃప్రతిఃపరి
 దానం । మజుర్వేదే॥ అభిచరంతిమధికృత్యుగ్నయే రుద్రదేవతేపురో
 డాశసుష్టాకపాలంనిర్వసేదితి । శూయతేఅభిపరంతం । అత్రచయ
 జ్ఞానువాకే॥ భవతస్త్వనుగ్నేరుద్రః ఆవోరాజానమితిచ । తేశ్రుతకేవ
 మగ్నింన ప్రకాశయతోహి । అపిగుప్రసూతంఅగ్నిమివేతి । మరుత్పత
 యెమరుద్భివిణామరుత్వానింద్రః దేవతాభవితునుహాతికింఉభయే
 పియన్వదోదేవతాభవితునుహాతికిం । యద్వదేదేవమరుతశ్చంరశ్చ
 తద్దృదత్రాపిశ్యభిచరంతమేవాధికృత్యపశుశూయతే । కాదీరొహి
 ణీంఆలభేతి । ఇతిఅనయోరేవమంత్రయోః ఈశ్వరైఃప్రకాశత్వద
 శానాత్ తదసాధానాదేవ । అత్రాగ్నానియమానావపితన్విశేషే
 ణభూతిః సుద్రీవప్రధానం । తస్మాన్నకేవలమగ్నింప్రకాశయతి ।
 ఆభిచరోగ్నిః । అధిపతశ్చరుద్రః గృహ్లాతుకాయుయలం సకలం హవి
 స్తేరాజ్ఞాబలింగారతుభాగమఘఃప్రజాభ్యః । గృహ్లాతాపిన్వామినేవనస్తు
 సమర్పణీయ్యం । అతేత్రహాసప్రిసిద్ధమధా నిదశానత్యేనాహ ।
 సర్ధేవేదిశంకరనిదశాచేదితిమంబుజాక్షీనైశంహవిస్ఫుటిమదృశ్యతపాద
 యోస్తి । మహాభారతేద్రోణఃస్వణి । యచ్ఛోషహరసకలం । నైశం
 నైత్యకమాత్మనా । తదశాశ్చ్యంబకపదే । వాసుదేవనివేదితమితి॥ అ
 త్రీవప్రవృత్తిః హరుద్రీశబ్దవాచ్యాప్రిసంగాదాహ । ప్రకారాంతరే॥

నమోగ్నయేనుఘఘ్నోననచుండ్రాయనుఘఘ్నోతిలక్షణాత్ । ఆ
 గ్నియేశివాయశ్చంద్రాయ హరాయ ఇత్యధః । ఇతిలక్షణాత్ నమో
 గ్నయేనుఘఘ్న ఇతివచనాత్ । ఆగ్నేశ్చముఖ్యాధఃసభవతి । దక్షాధ్వ
 రవిరభద్రదేణజిహ్వహీనఃకరహీనశ్చాగ్ని స్వయమేవమనుఘ్నోభవతి
 కిం । ననుఇంద్రాయమనుతివచనాత్ । మఘఘ్నత్వమింద్రస్యముఖ్యా
 ధఃసభవతి । తద్ధైవవిరభద్రదేణకరహీన్స్వద్రస్వయమేవమనుఘ్నోనభ
 వతికిం । అతవవధాతుయోగికప్రయోగసంమంధాదితపరస్పరమానాం
 తరాణిభవతిచేత్ ముఖ్యవాచకానినభవంతి । భోదేనగుణాధికాగ్నిం
 త్వత్త్వయాకృతిశేషేణమూచితాంసౌమంత్రావిమాగమయతఃపరమం
 ప్రకషణం । సదేశాగతప్రాధాన్యంనోపరుద్యోదితిభావః । మంత్రాం
 తరసంవాదావపిమంత్రాయపరమేశ్వరగోచరవేత్త్యాహః । ఋక్సంహి
 తావదతి । మేధపతింభవంతంరాజాసమధ్వరవిధేరయేమాహమంత్రః ।
 రాద్రమాక్తపాతాదపితత్ప్రపాదకసవ । ఆయంమంత్రమిత్యాహ । తం
 సూక్తమంత్రగణమండనమాడిరత్నం । సమోరుద్రాయేత్యాది రాద్ర
 సూక్తమధ్వర్యరస్సమామనంతి । ఆవోరాజాసమధ్వరస్యమంత్రఇతిస్వ
 రూపిపర్యాల్లోచనాత్ దేవదేవాభిధాతుమయం మంత్రీశ్చక్నోతీత్యా
 హః । ఆయమేవపశూనామధివతి రస్తాదితితిస్తాద్ద్రిద్రః । పశూనామధి
 పతిః ఉమావతయే పశుపతయే నమోనమః । ఇమం పశుం పశుపతేతే
 ఆధ్యబధ్నామితి । అధర్వణవేదే మఘాధిపతే పశుపతేత్యాది । యజు
 శ్వేదే బ్రహ్మదయః పశవః సర్వేదే వాశ్చపశవ । బ్రహ్మవిష్ణుసరుద్రా
 ద్యాః । పశవఃపరికీర్తితాః । తేషాంఽతిస్తుభూతేశః । శివఃపశుపతిసస్త్వతః ।
 సూతసంహితాయాం । శివస్యాజ్ఞాబలాద్విష్ణుః । జాయతే మ్రియ్యతేపి
 చ । బ్రహ్మసర్వజగత్కర్తా । విరాట్సంప్రమాత్స్వరాడపి । ఖరోష్ణతిరవ
 త్రుదా । బ్రహ్మవిష్ణోదయోభవత్ । బ్రహ్మణశ్చతథావిష్ణోః । దక్షంశ

స్యమశకస్యచ | ప్రవృత్తిశ్చనివృత్తిశ్చ హేతురిచ్ఛాపీనాకినః | బ్రహ్మణస్తం
భభావంవా | స్తంభవ్యబ్రహ్మభావనా | స్వేచ్ఛయావిదధానస్య | నాతి
భావఃపినాకినః | స్కాండే | బ్రహ్మవిష్ణోదయోదేవా | ఏకంచీతస్థాణు
జంగమాః | ఉమాధవన్యతేనర్వే | బాలక్రీడేనధీభవ | బ్రహ్మవిష్ణేంద్ర
చంద్రాద్యా | మునయోమునవస్తథా | సర్వేక్రీడానకాస్తస్య | దేవదే
వస్యశూలినః | శుకవత్తపవిశ్వేశ | క్రీడాయైకేవలంవయః | తతోన్నేషని
మేషాభ్యాం | అస్తాకంప్రళయోదయే | ఇత్యాదిప్రమాణాత్ బ్రహ్మ
విష్ణోది దేవతాః | పశవః | రుద్రాః | వశువతిః ||

ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాథభాష్యే
రుద్రశబ్దనిర్వచనం నామచతుర్వింశతిప్రకరణం సంపూర్ణం ||

మ హా దే వ శ బ్ద ని ర్వ చ న ం వ త్కృ మ : .

యజుర్వేదే | మహాదేవాయత్యంబకాయతి | పురాంతకాయే
తి | అధర్వణవేదే | సమహేశ్వరస్సమహాదేవఇతి | ప్రదేశాంతరే |
అధకస్తాదుచ్యతేమహాదేవంసర్వా సర్వాన్పరిత్యజ్యత్యజ్జ్ఞానయో
గైశ్వర్యైమహితిమహీయతే తస్తాదుచ్యతే మహాదేవాయఇతి |
స్కాండే | ఉత్కృష్టైతుల్యజాతీనాం | మహచ్ఛబ్దప్రయుజ్యతే | తస్తా
త్సమస్తదేవానాం | మహాదేవాయముత్తమం | లైంగ్యే | విష్ణుః | మ
హాదేవాయదేవానా | మీశ్వరాయనమోనమ | ఇతి | మకుటాగ
మే | ఉగ్రాంసిత్వంమహాదేవ | భీమేశానస్త్వఃపుచ్యతే | విశ్వతశ్చతు
రిత్యాది | వేదైస్త్వంపర్యసేవిభో | యజ్ఞవైధవఖండే | హరిసత్యసంధ
సంవాదే | విష్ణురువాచ | మహాదేవంమహాత్మానం | భజకారుణికోత్త
మం | నామతశ్చార్థతశ్చాపి | మహాదేవోమహేశ్వరః | మహాదేవో
మహాభీమో | మహాభైరవనిక్రమః | మహాశక్తిర్మహాదీప్తి | ర్మహాకీ

ర్తిర్మహామతిః! మహాగ్రాసోమహాభాసోమహాలాసోనహారసః! అ
 స్త్రిన్నధే॥ స్కాందేకాళికాఖండే . | వ్యాసవిష్ణుసంవాదే | విష్ణుః
 వాచ॥ అవతేవేనదుబుద్ధే త్వయాదుర్భాషితంమహత్ | మమాసిగురు
 మాక్షిప్య | ఏవంమాంయత్ప్రశంససి | అత్రమేవచనంవ్యాస | మ
 యావత్తుంయదాధావత్ | యచ్ఛ్రుత్వాసర్వభూతానాం | శిష్యవభవే
 న్మతిః! కర్తాహంసర్వజగతాం | మమకర్తామహేశ్వరః తస్యదేవాదిదే
 వస్య | కర్తాకోపినవిన్యతే | యజ్ఞకర్తాచదేవేంద్రోవేదకర్తాచవాక్పతిః
 అహమేవజగత్కర్తా | మమకర్తామహేశ్వరః! వణానాంబ్రాహ్మణో
 దేవో | బ్రాహ్మణానాంచదేవతాః! దేవతానాంమహాదేవో | దేవో
 స్తాకంమహేశ్వరః | శిష్యపూజితంలింగం | సర్వదేవసురైశ్చరైః
 శివేనపూజితఃకోవా | వదంతుప్రతివాదినః | సత్యంవచ్చిహితంవచ్చి |
 సారంవచ్చిపునఃపునః! సర్వస్తావధికంరుద్రం | భక్త్యార్చయమునేప్ర
 భం | వ్యాసఉవాచ॥ ఏకేనదగ్ధంతిపురంశరణ్యం | కామాలలాటేక్ష
 హుతాశనేన | భిన్నోదకంశూరవరేణవవ | కస్తేనసాధకంకురుతేవిరో
 ధం | జలౌఘకల్లోలతిరంగభంగం | గంగాధృతావనజటాగ్రభాగ
 పాదాంబుజాంగుష్ఠనిషేదనేన | పపాతలంకాధిపతిర్విసంజ్ఞాంసురానురా
 ణామిహమత్స్యమక్షం | విధ్వంశితోదక్షమఖఃక్షణేన | ప్రాణమృదక్షక్ష
 యతాం మఖస్య | లేఖైవతంశంకరతోపిచాగ్ర్యం | సర్వస్యపూజా
 హామఉత్తమాంగం | సంపూజ్యతేలింగపరంహరస్య | అనేనపరవా
 న్తవత్సమూఢా! ప్రభుశ్చదేవేచ్ఛతితత్త్వరోదిబ్రహ్మణ్తలింగహరిరింద్ర
 సిద్ధే! సురాసురాశ్చైవమిహార్చయంతి | తథాపిమూఢానవిచారయంతి
 కోవాదిగోప్యాస్త్రిసమోహరస్య | స్వఙ్గేనబ్రహ్మణంలింగం | మయాకృ
 త్ప్రేశ్వరంమున | సర్వాపేక్షితసిద్ధ్యధాం | వారణాస్యాంప్రతిష్ఠితం |
 యథాధావచసానేన | యోమాంస్తౌతిప్రహర్షితః! తస్మాహంసుభ

ష్యేన । నాన్యశ్శబ్దశతైరపి । తన్యత్వం శరణం యాహి । జీవితంమేష్ర
యచ్ఛతి । ఇత్యుక్త్వాంతథా దేవిష్ణు । ర్వాసోపిభయవిహ్వలః । జ
గామశరణం దేవ సర్వభావేనశంకరం । సంత్యజ్యత్ప్రణవత్సర్వం । బ్ర
హ్మోష్ఠ్యాదికంతథా । సర్వపాపవిముక్త్యథాం । మహా దేవేతికీర్తనమ్॥

ఇతిశ్రీవీరమహేశ్వరాచారసారోద్ధారే శ్రీసోమనాధభాష్యే
మహా దేవశబ్దనిర్వచనం నామపంచవింశతి ప్రకరణం సంపూర్ణం॥

ప్రశ్న.

అ. ముద్రితగ్రంథప్రకటన.

వైదికోత్తములారా!

శైవశాస్త్రకళానిధి.

వినుండు. శ్రీమదుత్తరవాతూలాంతర్గతంబగు శైవశాస్త్రకళానిధి యనుమహా గ్రంథంబొక్కటి బహుప్రయత్నములచే సంపాదించినాడ. యశ్చొత్తించుటకు రు 1000 గావలసినట్లున్నది. గాన నద్దువాకరులు వారివారికిదోచినంత ద్రవ్యసహాయంబుగావించి నాపూనిక నెరవేర్చు ప్రార్థించెద. నిండుమాడుఖండము లుకలవు.

అండుగలవి విషయంబు లేమనగాగౌరీదేవి యధ్వరంబులు నల్పువారికి ఫలంబేమని శంకరునిగూర్చి ప్రశ్నజేయుటయు పశుబంధంబొనర్చినవ నంబునల్పువారికి న్యుగభోగమేగాని సాలోక్యాది పదవులులేవని శంభుండు వచించుటయు దత్తారణంబేమని ఉమాదేవిమనవిజేయుటయు పిష్టపశువులే రుద్రయాగంబు నల్పువారికి చతుర్వధ పదవులుగలవని పశుపతి వత్కాణించుట యు తత్రగ్రమంబుదెల్పువని దేవి ప్రార్థించుటయు నంతట పిష్టపశుక్రమంబును యాగమంతిపాదుల లక్షణంబును శతక్రతువుల వివరంబును మహేశ్వరుండు మా దేవికి విశదపరచుటయు నిన్నివిషయంబులచే మువ్వదియారుగటలంబులై ప్రథమ ఖండంబు వెలయు.

యజమాన-దీక్షిత - శోత్రియ - ఉద్ధాత-పూత - అధ్వర్య - ప్రసోతమై త్రావరుణ- ప్రతివార్త-అగ్నిధ-గుబ్రహ్మణ్యాది- క్రతుపాదకుల- లక్షణంబులును యనేకానువాకంబులు గలసిద్ధితియ ఖండంబు విస్తరిల్లు.

శతక్రతుఫలితాను క్రిమణికయు రుద్రయాగఫలలక్షణముశైవదీక్షజాండక యజ్ఞము జేయువారికిగలుగు దోషవివరము నవ్తవీధశైవదీక్షలక్షణంబును మొద

అగు ధర్మంబులచే నరువదియైదుకటలంబులుగల తృతీయఖండంబువిలసిల్లు.

వీరశైవసాంప్రదానంగ్రహము.

శ్రీమన్నిగ మాగమపురాణేతి హాసాంతర్గత ధర్మంబుబుగూర్చి యొనర్పంబు
డిన వీరశైవసాంప్రదానంబును గ్రంథంబుముద్రింపించవ్రయత్నించుచున్నవాడ.
తద్దండంబునగలవివరంబు.

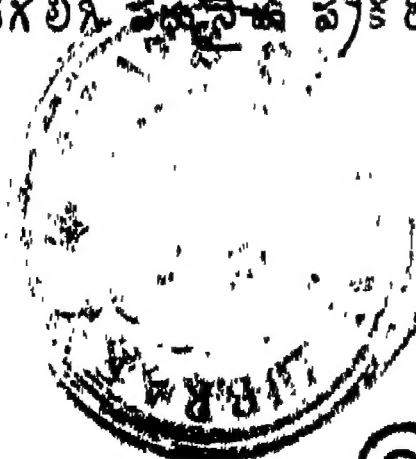
యెవ్వారు జననకాలమాదిగా లింగాంగులలో యెవ్వారికులమగతయుభిన్న
భావము లేకయుండునో యెవ్వారి నంతతికెల్లను లింగభారణలేకున్నసిందగలు
గునో యెవ్వరుగోత్రక్షవరాదులెరిగి పాదశకర్మలు గావించుకుండురో యెవ్వ
రువేదామంత్ర ధ్యానహితమైన యేకవింశతి దీక్షాక్రమంబులుదెలియుదురో యె
వ్వారేకోత్తర శతస్థలవిచారపరులై చతుషష్టిశీలంబులెరింగియష్టావరణసిద్ధిగలిగి
పంచాచార పరులగుదురో వారేవీరశైవులని దెల్పగలయనేక ప్రమాణంబులుగలిగి
పంచవింశతి ప్రకరణంబులంబరగు.

దేవబ్రాహ్మణవిమర్శనము.

దేవబ్రాహ్మణవిమర్శనమునుగ్రంథంబునేకగ్రంథప్రమాణంబులుసంగ్రహిం
చివాసినాడ. దేవునకు బ్రాహ్మణునకు గలయభేదవ్యతివత్తియుదేవశబ్దము భగవం
తునకు బ్రాహ్మణశబ్దము విప్రునకీరెండుశబ్దములువీరిరువురికేదప్ప తక్కినవార
లకు తద్భజంబులు ఘంటాపథంబుగా జెల్లవనియు వీరిరువుల ధర్మంబులపరిమిత
ముగా దెలువగలిగినవనైతి ప్రకరణంబులైదనరు.

ఇట్లువిన్నదించు,

గంగపట్టణపు సుబ్రహ్మణ్యదేవర

అనగ